

(श्रीमद् ब्रह्मांड पुराणान्तर्गत)

॥ श्री सत्यविनायक व्रत पूजा कथा ॥

મૂળસહિત-ગુજરાતી ભાષાંતર સહ.

સંવત ૧૯૮૫. સન ૧૯૨૯.

કીંમત રૂ. ૦-૬-૦

॥ ॐ परमात्मने नमो नमः ॥

શ્રી સનાતન વૈદિક શ્રૌતસ્માર્ત્ત વર્ણાશ્રમી સજ્જન

ભક્ત ઉપાસકના પરમ કલ્યાણાર્થે

ૐકાર સ્વરૂપ શ્રી મહાગણપતિને આદ્ય લઈ

સદાશિવ વિષ્ણુનારાયણ સૂર્ય બ્રહ્મશક્તિ પંચાયતન

અભેદ પ્રભુપદના મુમુક્ષુઓને માટે

॥ श्री सत्यविनायक व्रत पूजा कथा ॥

વેદોક્ત પુરાણોક્ત પૂજાવિધિ સહ-કથા મંત્રોનું શુદ્ધ

ગુજરાતી ભાષામાં ભાષાંતરકર્ત્તા:—

श्रीमत्परमहंस परिव्राजकाचार्य श्रीमत् सद्गुरुश्री

स्वामिश्री विनायक योगी महाराज.

હાલ ક્ષેત્રનિવાસ–ઓરીસ ખડકી–ભૃગુક્ષેત્ર (ભરૂચ).

પ્રસિદ્ધ કર્ત્તા:—

મેસર્સ જમનાદાસ જીણાભાઈ એન્ડ સન્સ.

મુંબાઈ.

સંવત ૧૯૮૫ સને ૧૯૨૯ પ્રત ૧૦૦૦.

કીંમત રૂા. ૦-૬-૦ રૂક્કા.

ધી ગુજરાત પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.
ઠે. પાંચકુવા, ચાર રસ્તા—અમદાવાદ.

ૐ

॥ श्री ॐकार स्वरूपाकाराय नमो नमः ॥

" ભૂમિકા "

આ સ્થાને વર્ણન કરવા ખુલ્લાસારૂપ લખવાનું કાંઇ પણ હોય જ નહિં. કારણ કે વેદોના સુલભ સુરમ્ય સૂત્રમંત્રોના સંપૂર્ણ વિસ્તારરૂપે અનુભવજન્ય ભક્તોને પ્રભુસેવા માટે શ્રીમત્ **વ્યાસ નારાયણ** મહારાજે પુરાણગાથાઓ રચી છે. સનાતન વૈદિક **ધર્મ-સાહિત્ય** પ્રવાહ-**કર્મસાહિત્ય** પ્રવાહ-**જ્ઞાનસાહિત્ય** પ્રવાહ-તત્વ-**સાહિત્ય** પ્રવાહ-**યોગસાહિત્ય** પ્રવાહ-અને અંતે **નવધા** પ્રેમ-સ્વરૂપ **આત્મનિવેદનતા**-અખંડા **પૂર્ણભક્તિ** પ્રવાહ-ના કેવળ નિતર્યા નિર્મળપણાથી નદીઓ સમુદ્રમાં તદ્દરૂપતા થઇ છે. વેદ વેદાન્ત બ્રહ્મસૂત્રથી પોતાના હાથ ધોઇ " ब्रह्मवेद ब्रह्मैव भवति " એમ સિદ્ધ બ્રહ્માકારમય જીવન્મુક્તતાનો સ્વયંજ્યોતિ અમૃતરસ-પાન કરનારા ભક્તજીવાત્માઓને તાદાત્મ્યતાને માટે પ્રકાશમાં મુકી પ્રેરણા કરી ગયા છે. એજ **વિદ્યાદાન**નો અપરિમિત **ઉપકાર**!!! એટલે હવે શું જ લખવું!!!

આ ગુર્જર **ભૂમિકાના ચાતુર્વર્ણાશ્રમી** સજ્જન **બંધુઓ અને બ્હેનો**!!! આપણા ગુજરાત પ્રદેશની પ્રજા ભારત પ્રદેશમાં અનેક રીતે જેમ ઘણી જ પછાત છે. તેમજ સનાતન વૈદિક ધર્મના અવિચ્છિન્ન અભેદ જ્ઞાનભક્તિના તેમ ધર્મ કર્મના મર્મભર્યા મહિમાથી પણ બહુ જ પછાત છે. **સાહિત્ય**ના અભ્યાસ અને સેવનની ખોટ માનીએ—તેમ તેવા અભેદ **જ્ઞાન** ધરાવનારા **સંતજીવનમુક્ત** યોગી બોધકોની પણ ખોટ માનીએ-પણ તેની સાથે તેવા **અધિકારી મુમુક્ષુપાત્રો**ની પણ સદાએ ખોટ જ સમજીએ.

આધુનિક પ્રપંચકાળમાં અધમતાના પ્રવાહો જોશભેર વહ્યા ચાલે છે. આ સમયે (**"દુનિયાં ઝુકતી હય ઝુકાનેવાલા ચાહિએ"**) સ્વાર્થ શુમ-વિલાસના ઉત્સાહી-અભેદ પરમાત્માના નિષ્કંટક નિર્ભય સ્વરૂપમાં ભેદ પાડી, અવિચારી પુરૂષો આગ્રહી મત પંથાદિક વાડાઓ-વાળી, આંતરી બેઠા છે તથા અન્ય નામધારી **સમાજો**-મંડળો-અને બુદ્ધિનો મહિમા વધારનાર **બૌદ્ધાદિ** મંતવ્યોની ઇન્દ્રજાળનો ફેલાવો કરનાર નામધારી **મહાત્માઓ** અને **વટલપંથી**ઓએ સનાતન વૈદિક વર્ણાશ્રમ માર્ગમાં અનેક **પગપંથી** કરી ઉલટસુલટ ડોહોળા જળપ્રવાહમાં ખેંચી નાખી **ધનહરાનંદ-શ્રીહરાનંદ-ધનહરિદાસો** બની પોતાના બંધુઓમાં પ્રપંચ વાણીના પાવડાથી લુંટ ચલાવી રહ્યા છે. અન્ય રીતે કર્મફલ ચાખવા અવતાર પામેલા અનેક રીતે દુઃસહ દુઃખભર ત્રાસ ભોગવતા રાજ્યતંત્રના ગોઝભર અપાર બોજા નીચે ડુબતાજ ચાલે છે એવા અકૃપારૂપ **આપત્તિ** કાળમાં પોતાનો સાચો સરળ **સનાતન વૈદિક ધર્મ** ચગડોળે ચઢીને ઝોલાં ખાય છે એટલું જ નહિં પણ ત્રૈલોક્ય તારણહાર શ્રીઇષ્ટ સદ્‌ગુરૂ સ્વયંજ્યોતિ પરમેશ્વર **ૐકારનાથ** સ્વરૂપ અભેદ **પંચાયતનના** મહાન્ મહિમા તરફ પોતાના **અભ્યુદય** અને કલ્યાણાર્થે કોણ જ ધ્યાન આપે !!!

પોતાના વ્હાલામાં વ્હાલા અખંડ અવિનાશી ૐ **પ્રિયપતિ** પ્રભુનો તેમ તેમના તરફની ભક્તિનો અપૂર્વ આનંદ મહિમા અકથનીય જ છે. અંધશ્રદ્ધાવાળા આ ગુજરાતના ચાતુર્વર્ણ્ય પ્રજાવર્ગમાં **લોભીયા ધુતારાના** સંબંધરૂપમાં અન્ય વિભાગમાંના પાખંડ પ્રકાશક ભક્તિના બાહ્યડોળઘાલુ-વેષધારી બંધુઓ-ગુર્જરને હજુ પણ પચાસ સો વર્ષ પાછો હઠાવવાને માટે દેશના હિતશત્રુ મહાત્માઓ બની અને અગ્રગણ્ય મહાપુરૂષો બની ગુજરાતીના કર્મફલો ભોગવાવવા

આવી મળ્યા હોય તો ગુર્જરીનાં **હતભાગ્ય જ!!!** કેમકે આખા ભારતમાં **ગુજરાત** જેવો દયાળુ, ઉદાર, વિશ્વાસુ **પવિત્રસેવાભાવથી** દ્રવિત બુદ્ધિવાળો, પ્રેમી, રસિલો, અન્ય દેશ નથી જ. એવા દેશના **નિતર્યા** જનોને ઠગવા એ કંઇ વિશેષ નથી. આ સમયે સંતજીવન્મુક્ત યોગી મહાત્માઓ સાચી રીતે દેશહિત સંભાળી અધર્મના ઉચ્છેદસહ શ્રીૐકારનાથ પરમાત્માના પરમપ્રિયપાદમાં સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાની જમાવટપૂર્વક–પરમ કલ્યાણી ભક્તિના મર્મની દૃષ્ટિ રાખી માત્ર જનકલ્યાણાર્થ શુભ પ્રયાસ આદરી રહ્યા હોય તો આ ગુર્જર બંધુઓના ઉપરનો **અવર્ણનીય** ઉપકાર જ છે. આ કાળમાં ગુજરાતમાં અપ્રસિદ્ધ ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કરતાં અનેક બીડાં પણ તેજ ઉઠાવી રહ્યા હોય છે. છતાં જાગૃતિ આપ્યા જ કરે છે.

આ **श्री सत्य विनायक व्रत पूजा कथा**નો સંપૂર્ણ મહિમા ભારતવર્ષમાં પ્રચલિત છતાં દક્ષિણી પ્રજાવર્ગમાં અતિ સન્માનરૂપ પ્રકાસી રહ્યો છે. ગુજરાતમાં બ્રાહ્મણો સુદ્ધાંત જાણુતા નથી. એમ કહેવામાં નિર્દોષ વાત છે કેમકે આ વ્રત પૂજા કથા **ગુજરાતમાં** બીલકુલ **અપ્રસિદ્ધ** જ છે. જ્યાં સનાતન વૈદિકધર્મની કુલ પૂર્ણ મર્યાદારૂપે સાંગોપાંગ ૐ**કારનાથના અભેદ પંચમાત્રા** સ્વરૂપ પંચાયતનની અભેદતા જ સમજતા નથી. આગ્રહી મતમતાંતર સમાજ લુટારૂઓ લુંટ ચલાવી રહ્યા છે અને દરોડા ઉપર દરોડા પાડનારા નિત્ય નવા નવા પ્રકટ થાય છે. ત્યાં આ **અભેદ મહિમા** કેમજ સુપ્રસિદ્ધ હોય !!! માત્ર વર્ણાશ્રમ વિસ્તારમાં નિત્ય નૈમિત્તિક પ્રયોગમાં ૐકાર સ્વરૂપ **મહાગણપતિ**નું આદ્યપૂજન વ્યવસ્થા સચવાઇ રહી છે એ જ ગુજરાતનું મહદ્‌ભાગ્ય ? ? ? આવા સમયે અભેદ વેદાન્ત સિદ્ધાન્તના અનુભવ મર્મના સત્ય પ્રકાશક–પરમાત્માની કૃપા પ્રસાદીરૂપ, મહાત્મા-

એનાજ હૃદયમાં જે કરૂણા પ્રાપ્ત થાય અને પોતાના સ્વદેશ કલ્યાણાર્થ અને અનંત ઉપાસક ભક્તોના કલ્યાણને માટે અમારી વિનંતી તેમનાજ હૃદયમાં ઉતરે છે.

શ્રીમાન્ પ્રૌઢ પ્રતાપી અત્યંત કરૂણા સાગર શ્રી ૐકારનાથના અંશાવતારી શ્રીમત્ પરમહંસ પરિવ્રાજકાચાર્ય શ્રીસદ્દગુરૂવર્યશ્રી **વિનાયકયોગી મહારાજ** છેક વૃદ્ધાવસ્થામાં ક્ષેત્રનિવાસ રૂપે **શ્રીનર્મદા તીર** ભૃગુક્ષેત્ર (ભરૂચ)માં પાંચેક વર્ષથી નિવાસ કરતા છતાં સ્વદેશ હિતચિંતક પ્રભુબલથી ઉપાસક ભક્તજનોને માટે પ્રયત્નો આદરતાજ ચાલે છે. ચારે તરફના પ્રભુના ભક્તોને દર્શન અને બોધની વૃષ્ટિમાં સ્નાન કરાવતાં આત્મનિવેદન ભક્તિસહ ખાસ **જીવન્મુક્તતાનો** પરમાનંદ સેવી રહ્યા છે. જોકે આ સમયે તેમની શરીર સ્થિતિ **પથારી વશપણાની** થઇ પડી છે છતાં અમારી વિનંતીથી અનેક ભક્ત ઉપાસક બંધુવર્ગ તથા બ્હેનોના સમૂહમાં સાચી રીતના કલ્યાણનો માર્ગ સમજાવવા. કથા વિભાગનું ગુજરાતી ભાષામાં સરળ ભાષાંતર કરી પોતાની આપેજ લખી સ્વદેશમાં પ્રભુ મહિમાને વિસ્તૃત કીધો છે. એવા પરમ **ભક્તિના ભંડાર** રૂપ-**જીવન્મુક્ત** પુરૂષનાં દર્શન અને તેમના કરેલા દેશજનોના હિતરૂપ **ઉપકારો** વિસ્મરણીય નજ હોય!!! અમને તો સંપૂર્ણ આનંદજ ઉદ્દભવે પણ અન્ય ગુર્જર ભૂમિના સુજ્ઞ સાત્વિક **સજ્જન** બંધુઓ અને **ભક્ત ઉપાસકો** પોતપોતાના સત્કર્મ પ્રભાવથી અને પોતાની **પ્રેમ ભક્તિથી** આ ગ્રંથને શુભાશ્રય આપી કૃતાર્થ થશે અને આભારી કરશે.

મહાપ્રભુ !!! ૐકારનાથ પરમેશ્વર સર્વના અંતરમાં પ્રકાશમાન છોજ.

આપનો સદાનો નમ્રબંધુ

મેસર્સ જમનાદાસ જીણાભાઇ એન્ડ સન્સ

કુંભાર ટુકડા-ભૂલેશ્વર-મુંબાઇના જયગુરૂ ગણેશ.

ॐ

॥ अर्पण पत्रिका ॥

सकल वेदो उपनिषदो शास्त्रो पुराणो प्रतिपाद्यअस्तित्व अधिष्ठान श्रीपरमात्मा परब्रह्म परमेश्वर—परसंवेद्य-स्वसंवेद्य—पूर्ण-ब्रह्म स्वयंप्रकास चैतन्य घन—आद्येश्वर आदि अंतरहित—अक्षरातीत—शब्दातीत संख्यातीत-गुणातीत-कालातीत--अवस्था-तीत-देहातीत—मायातीत-वाणी मनातीत छतां अन्वय भावे सर्वथी पूर्ण पर्यंत वाणी मन सहित बाह्यांतरप्रदेशभर उपास्यरुपे सभर छो. एेवा अभिन्न निमितोपादान कारणथी सुप्रसिद्ध अभेद ज्योति ॐकार-नाथ-सदगुरु स्वतःसिद्ध निर्विकल्पीत आकारथी दर्शनदाता श्रीमहागणपति महाराजना पादमां.

ૐ એવા ઉચ્ચારપૂર્વક આપશ્રી પૂર્ણબ્રહ્મ બાહ્યાંતરમાં સંપૂર્ણ સભર સ્વયંપ્રકાસ **ઉપાસ્ય** પ્રભુ છો. આપશ્રી નિરંતર ચૈતન્ય ઘન **સ્વયંજ્યોતિ** સર્વાંતરમાં દરયા દરય **અવિનાશી** છો. આપશ્રી અનંત બ્રહ્માંડના **અધિષ્ઠાન** રૂપે **બ્રહ્માંડાધીશ્વર** હોવાથી દેવો, મનુષ્યો અને આસુરી જીવાત્માઓને પણ સર્વથા સર્વદા વંદનીયજ છો. આપના પરમ પ્રકાશમાન સ્વરૂપનું વર્ણન યથાર્થ રૂપે વેદો અને શેષ શારદા વિધિ હરિહરાદિક પણ કરી શક્યા નથી પણ આપશ્રીની પૂર્ણ કૃપાથી આપના જ્યોતિ સ્વરૂપનો મહિમા અને વર્ણન વર્ણવવા **વાણી મનદ્વારાએ** સૌ કોઇ સમર્થ થાય છે.

હે **મહાપ્રભો**!!! આપશ્રીના ચૈતન્ય સ્વરૂપની નિરંતર સમાધિ કરનાર શ્રી **સદાશિવ**–મહેશ્વર તેમ ઋષિશ્વરો–મુનિશ્વરો–સંતો–જીવન્મુક્ત યોગીઓ **ઉપાસ્ય**–સ્વરૂપે ધ્યાન નિમગ્ન રહે છે. એવા આપજ શુદ્ધ બુદ્ધ સચ્ચિદાનંદ છો.

હે પરમ **કૃપાળુ**!!! આપજ સિદ્ધિ બુદ્ધિના **પતિ** સ્વરૂપ છો. અષ્ટ **સિદ્ધિ** અને શુદ્ધ **બુદ્ધિ** જેને વેદમાં અને યોગશાસ્ત્રમાં **ऋतंभरा प्रज्ञा** નામથી વર્ણવે છે. તે ઉભયના યોગમાં બેલક રૂપે નિવાસ કરી રહેલા **योगनाथ**–પ્રિયપતિ–સ્વરૂપે તેમ યાવત્ દેવ મનુષ્યાદિમાં ज्येष्ठराज નામથી હૃદયાંતર જ્યોતિરૂપે સર્વદા પ્રકાશમાન છો. અનેક બ્રહ્મ સ્વરૂપ આત્માના **ब्रह्मणस्पति** પોતેજ **સ્વસંવેદ્ય** પરસંવેદ્ય છો. શ્રીવિશ્વાત્મિકારૂપ **અવ્યક્ત** નામા. મૂળ માયા પ્રકૃતિ શુદ્ધ બુદ્ધિ રૂપ પવિત્ર નિર્મળ જગમાં આપ તુર્યાતીત પરમેશ્વર સ્વયં બિંબ છતાં, બિંબ સ્વરૂપે-તુર્યપાદમાં-ઈશ્વર-**सदाशिव** નામથી સુપ્રસિદ્ધ છો. તેનીજ રીતે પોતે પૂર્ણ સત્તાધારક પૂર્ણબ્રહ્મ છતાં સમપાદમાં સર્વજ્ઞ–સર્વેશ્વર સ્વરૂપે **સમષ્ટિ** ભાવે સર્વાંતર્યામી-સર્વવ્યાપક **विष्णु नारायण** નામથી **સ્વપ્રકાશ છો. આપજ** પોતે આદિશ્વર આદિનાથ સ્વરૂપથી **આદ્ય**

પૂજનાધિકારી સનાતન વૈદિક ધર્માજનોનું :આદ્ય પૂજન લઇ ઉપાસ્ય રૂપે ઇષ્ટ સદ્ગુરૂથી શરણુ આપી કલ્યાણુ કરો છો. આપજ પોતે સૂર્ય–ચન્દ્ર–તારા વિગેરે **પ્રતિબિંબ** રૂપ અનંત **જીવાત્મા ચૈતન્ય** સ્વરૂપે પૂર્ણપણે સભર **દર્શન રૂપ** છો. **બ્રહ્મવેત્તાઓ** તમારા અનેક **સ્વરૂપથી**–અનેક **નામથી** તેમ સાકાર નિરાકાર સમાન ભાવથી–મૂર્ત્તામૂર્ત્ત સમાન ભાવથી–ભક્તિ પૂર્વક સ્મર્ણ પૂજનાદિ કરે છે. છતાં આદિ અંત રહિત રૂપે પોતે અનિર્વાચ્ય વેદાતીત છો.

હે સ્વયંપ્રકાશ પ્રભો!!! આપજ પોતે ચાર્વાક બુદ્ધિ બલના વચનમાં **શરીર** રૂપે મનાયા છો. આપજ પોતે સેશ્વરવાદી જીન બંધુઓના પોતાના મતાધિકાર પૂર્વક પોતાના શાસ્ત્ર મંતવ્ય પૂર્વક **અરિહંત** નામે ગવાયા છો. આપજ પોતે દ્વૈતવાદમાં અનંત **જીવાત્મા** રૂપ સમજાયા છો. આપજ પોતે **સમષ્ટિ** વ્યષ્ટિ **અભેદે** દેવોના ભાવમાં **શુદ્ધ અદ્વૈત** મનાયા છો. આપજ પોતે **અદ્વૈત** વેદાન્ત સિદ્ધાન્તથી તુર્યબ્રહ્મ-નેતિબ્રહ્મ–મહેશ્વર શિવ સ્વરૂપ દેવમાન્ય છો. એમ સર્વમાન્ય પોતે છતાં આપના દ્વૈતાદ્વૈત રહિત–જીવ શિવ ભાવરહિત–આપના પાદાતીત તુર્યાતીત ગુણાતીત સ્વરૂપનું વર્ણન કેવી રીતે વર્ણવાય!!!

હે અવિચલ **કૃપાળુ**!!! આપના ઉપાસ્ય સ્વરૂપના પ્રેમ-જ્યોતિ રૂપ **પ્રિયપતિ** પાદમાં સિદ્ધિ બુદ્ધિ કે જેઓ **વિશ્વવ્યાપિની** છે. તે આપની કોટિ સૂર્ય પ્રભામાં **નિશ્ચેષ્ટિત** રૂપે સમાય છે. જેમ નદીઓ પોતાનામાંના સર્વ વિકારો સાથે **મહાસાગરમાં** તદ્રૂપતાને પામે છે. એમ આ ઉભય પ્રકારની પણ અભેદ રૂપ માયા (સિદ્ધિ બુદ્ધિ) પોતાના ગુણોરૂપ પુત્રોના તરંગ લહેરી બુદ્બુદાસહ આપના **સ્વયં પ્રકાશમાં** તન્મયજ થાય છે. એવો અકથનીય **મહિમા** પણ અવર્ણનીય છે.

હે ભક્ત વત્સલ **ભગવન્** ! ! ! આપશ્રીનું ૐકાર **એવું નામ** **સહ** આપનું **સ્વરૂપ** સ્વતઃસિદ્ધ (બનાવટ કૃત્રિમ નહિં) સ્વયં આકાર રૂપજ **શ્રીમહાગણપતિ** નામથી વેદ સિદ્ધ છે. ૐકારનો સ્વતઃસિદ્ધ આકારજ गजाकार છે. એ વાતને શ્રુતિ વેદ કહે છે. જેથી વેદમાન્ય દેવો મનુષ્યો ઇત્યાદિમાં તથા યાવત્ કર્મ ધર્મમાં પણ **માન્યતા** એ સેવાય છે. એટલે **ઉપાસ્ય** રૂપે સર્વ માન્યજ છો. આપનું સુરમ્ય શ્રીગણપતિ સ્વરૂપની કલ્પના કોઇએ કરી નથી. જેથી યાવત્ સનાતન વર્ણાશ્રમી જીવાત્માઓનું સાચું ઉપાસ્ય તેમ જ મહાગણપતિ સ્વરૂપ આપજ શ્રીૐકારનાથ છો.

આપશ્રી પોતે સર્વ સત્તાધારક **અધિષ્ઠાન** બ્રહ્મ છો-તેથી **પોતાની માયા પ્રકૃતિ (બુદ્ધિ)** ના સંયોગોમાં તુર્યપાદ પોતેજ **ઇશ્વર** અથવા શિવ સ્વરૂપ કહેવાઓ છો અને તેજ તુર્ય સ્થાનની **પોતાની સત્તાથી** જગતની ઉત્પત્તિનું નિર્માણ કર્યાનું શાસ્ત્રોમાં પ્રમાણ છે. તે આપ પોતેજ **પરમેશ્વર** છતાં ઈશ્વર થયાથી સંખ્યાતીત છતાં સંખ્યાત્મક **એક**-પ્રમાણથી કહેવાય છો. પછી તે પોતાની માયા પ્રકૃતિ-બુદ્ધિ-(મહત્તત્વ) ના ઉભય પ્રકારમાં જોડાયા છો. **મહત્તત્વના વિદ્યા** અને **અવિદ્યા** એવા પ્રકાર છે વિદ્યા પ્રકારમાં સમષ્ટિ ભાવે સત્વગુણ પ્રધાન હોવાથી તેમાં તમારી સત્તા સર્વેશ્વર સર્વજ્ઞ અંતર્યામી **વ્યાપકરૂપે સમજાય** છે. શાસ્ત્ર તેને વિષ્ણુ કહે છે. તેમજ अविद्या પ્રકારમાં જોડાતાં **રાજસ તામસ** પ્રધાન હોવાથી તેમાં કેવળ પરાધીન પરતંત્ર **જીવાત્મા** સ્વરૂપે કહેવાઓ છો તે આપજ છો. એમ ઇશ્વર-જીવ-પોતેજ પોતાના અંશ રૂપ હોવાથી પોતેજ તેમના ઉપાસ્ય છો. ત્રિકાલ ધ્યાનસ્થ સમાધિમાં રહેનાર તુર્ય યોગી **સદાશિવ** તે આપના સાકાર નિરાકાર અભેદ સ્વરૂપમાં તદ્-

રૂપતા સેવે છે—છતાં તુર્યપાદમાં જગતની ઊત્પત્તિ સ્થિતિ પ્રલયનો વિકાર હોવાથી તે દોષમાંથી મુક્ત કરવા રૂપે સદાશિવના ધ્યાનમાં ઊત્પન્ન થતા **પુત્રભાવથી** તમો **વેદમાન્ય પુત્ર** કહેવાયા છો. પુત્ર રૂપે દર્શન આપી પોતાના સ્વયં પ્રકાશ **તુર્યાતીત** પાદમાં અમૃત પાઇ તૃપ્ત કરો છો એ ગુપ્ત મહિમા મહા જ્ઞાની જનો સમજે છે.

સુવર્ણના અલંકાર દેખાઓ કે સોનાની લગડી રૂપે દેખાઓ. બાહ્ય દૃષ્ટિ રૂપ મૂર્તિભાવ અને અંતર દૃષ્ટિ રૂપ અમૂર્ત્તિ ભાવ એ આપનીજ અધિષ્ઠાન રૂપ સત્તા છે. એટલે દશ્યાદશ્ય **મૂર્તિ અમૂર્તિ** એવા દ્વંદ્વ ભાવમાં પોતેજ પૂર્ણ બ્રહ્મ છો. એમ શ્રુતિના અનુભવ સિદ્ધ સમજાવવાને માટે આ સૃષ્ટિ કાળના આરંભની આજ્ઞા આપની થતાં તે કાર્યમાં **નિર્વિધ્નતા** ઇષ્ટસિદ્ધિને માટે બ્રહ્માજીએ સત્ય મર્યાદા જોઇ આપની સુરમ્ય રત્નમયી (ૐકારના આકારરૂપજ) સ્વયંજ્યોતિ મૂર્તિ માત્ર સનાતન વૈદિક ધર્મ ભક્તિમાન જીવાત્મા રૂપ માનવ પ્રજાના કલ્યાણાર્થે અખંડજ સ્થાપન કરી અને ત્યાં આપ મયૂરેશ્વર અથવા મોરેશ્વર નામથી સુપ્રસિદ્ધ નિવસો છો અને ભક્તોનો ઉધ્ધારજ કરો છો.

હે **પ્રભો** !!! માયાબુદ્ધિના યોગે સ્વયંબુદ્ધિ રૂપે **બ્રહ્મ શક્તિ** પણ આપજ છો. બુદ્ધિ પ્રકાશક રૂપે ગાયત્રી મંત્રમાં વર્ણવેલા **સવિતા** રૂપે પણ આપજ છો, તેમ બુદ્ધિના અંતર્યામી વ્યાપક રૂપે પ્રવેશ કરનારા વિશ્ ધાતુના અર્થ રૂપ વિષ્ણુ નામ પણ આપનુંજ છે. વળી બુદ્ધિના સાક્ષી રૂપે બુદ્ધિથી અસંગ થતાંજ શિવ સ્વરૂપે આપજ કહેવાઓ છો. એવા પોતે વેદ મંત્રના ગુપ્ત મહિમા રૂપ બુદ્ધિપતિ ગણપતિ આપ ૐકારનાથ છો.

હે દીન દયાળ!!! આપજ સનાતન વૈદિક ધર્મના શ્રોત સ્માર્ત્ત સ્વર્ગિય કલ્પતરૂને આશ્રય આપવા માટે અનેક સ્વ-ધર્મ સ્થાપન સદ્‌બોધાચાર્ય રૂપે તથા કોઇ સંત જીવન્મુક્ત યોગી સ્વરૂપે અવતારિક ગણાયા છતાં આપજ બોધાતીત બોધની અભેદતા સમજાવી રહ્યા છો. અને અનંત જીવાત્માઓની તારણ નૌકા રૂપે કલ્યાણકારી ગણાઓ છો. છતાં આમ આપશ્રીની કારૂણીક મૂર્તિના સ્વરૂપને પામર વિષયી જીવાત્માઓ કદાપિ જાણતા સમજતા નથી. શરીરના જોનારને સર્વ રૂપ શરીરજ દૃષ્ટિમાં આવે છે. તેથી મનુ-ષ્યરૂપે જોનારાને આપના અવતારિક કરૂણામય દર્શન થતાં નથી એજ આશ્ચર્ય!!!

પોતે પોતાને ઓળખાવનાર પણ આપ એટલે આપ સુબુદ્ધિ પ્રકાશક સદ્‌ગુરૂ થઇ બુદ્ધિપતિ રૂપે જન સમાજમાંના ભક્તોને ઓળખાઓ. એવી કરૂણમય આપની ચર્ણ સેવામાં સદાકાળ રહીએ અને શરીર જગત ભુલી જવાય. એમ આપશ્રીની સ્તુતિ કરી ઇચ્છીએ છીએ.

હે ૐકારનાથ પ્રભો!!! હમારા હજારો અપરાધોના ક્ષામ્યતા બક્ષી અમોને આપના પવિત્ર ચર્ણ શર્ણમાં રાખો એજ વિનંતિ છે.

ૐ तत्सत्

॥ ૐકાર પરમાત્મને નમઃ ॥

सनातन वैदिक धर्ममां ॐकारज परमेश्वर छे.

સમસ્ત બ્રહ્માંડના માત્ર આ ભારત પ્રદેશમાંજ જુનામાં જુનો સત્ય **સનાતન વૈદિક ધર્મ અને વર્ણાશ્રમ** વ્યવસ્થાનું વૈદિક બંધારણજ છે. બાકી અન્ય કોઇ દેશમાં પણ વર્ણાશ્રમ ધર્મ નથી. પ્રથમ એટલે ઘણા જુના કાળમાં માત્ર વર્ણાશ્રમી મનુષ્યો વેદ શાસ્ત્ર-સ્મૃતિ પુરાણ માન્ય સ્વધર્મનું યથાર્થ પાલન કરતા હતા. અને તેમના નિવાસમાં ધર્માધર્મની વ્યવસ્થા--ન્યાય અન્યાય, સત્યાસત્યની મર્યાદા સચવાતી હતી. વિશેષ પ્રજા વર્ગ વૈદિક પુરાણ રીતીએ પ્રભુનો મહિમા સમજી ઉપાસના કરવામાં કુશળ રહેતો હતો. આજ તેનો ભ્રંશ થયો છે. પ્રભુ ૐકારનાથના અભેદ સ્વરૂપનું બંધારણ તુટીને નામ ભેદના મહિમામાં પણ છીન્નભિન્નતા અને કલેહો નિંદાઓ થવા લાગી છે. સનાતન રીત સમજનારા સમજાવનારા અભેદ જ્ઞાનમાં ખોટ ખાઇ પડયા છે અને તેવા બોધકો પોતાના ઉદરંભરી સ્વભાવની સાથેના સ્વાર્થના બલમાં આગ્રહી મતમતાંતરના ભેદમાં સામેલ થઇને અગડં બગડં ચલાવી **ધર્મની પોલ** કહેનારાઓની વાણીને સહાયતા આપવા લાગ્યા છે. એજ હિંદ ભૂમિકાનાં પડતીનાં કારણનો પ્રથમ પાયો છે.

પ્રભુ પરમેશ્વર પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પ્રિયપતિ બ્રહ્મણસ્પતિ અખંડ અવિનાશી સત્ય નિત્ય અભેદ સંખ્યાતીત, ગુણાતીત અક્ષરાતીત ૐકાર નામથી ૐકારનાથજ છે. તેજ પૂર્ણ બ્રહ્મ અધિષ્ઠાન અને ઉપાસ્ય સ્વરૂપથી છે. ઉપાસ્ય ભાવમાં બે પ્રકાર સમજવાના છે.

સ્વસંવેદ્ય–પરસંવેદ્ય એમ બે પ્રકાર **ૐકારનાથના** સ્વરૂપમાં **જાણવા.** વળી **ૐકારમાં** પાંચ માત્રાના અભેદ ભેદોનાપ્રમાણથી સનાતન **વૈદિક** ધર્મના વર્ણાશ્રમી યાવત્ સજ્જન અધિકારીજનો પોતાના વૈદિક અધિકારપૂર્વક **પંચાયતન** દેવ સ્વરૂપે **મૂર્તિઓ** રાખી પૂજન અર્ચન કરે છે અને તેવાંજ મંદિરમાં તેની **મૂર્તિઓની** સ્થાપના પણ કરે છે. પંચાયતન દેવ (શક્તિ,સૂર્ય,વિષ્ણુ, શિવ, ગણેશ,) આ પાંચ માત્રાનાં પાંચ નામ છે તે સર્વત્ર સુપ્રસિદ્ધજ છે તે પ્રભુનાં નામો અર્થ અને સત્તા ના સ્વરૂપેજ વેદોમાં માન્યતા ધરાવે છે.

આ ૐકારનાથ પરમાત્મા સ્વતઃપ્રમાણ: અને પરતઃપ્રમાણ ભુત સ્વતઃ વેદાતીત છતાં વેદરૂપ અને માયાતીત છતાં **માયાના** અધિષ્ઠાનથી સમજાય છે. પ્રભુમાં અતીત શબ્દ **સ્વસંવેદ્ય** પ્રકાર અને **પરસંવેદ્ય** પ્રકારની અભેદતા સમજાવે છે.

૧ ૐકારના ઉપાસ્ય ભાવમાં માયા પ્રકૃતિ અવ્યક્ત બુદ્ધિના સંપૂર્ણ દશ્યાદશ્ય લયની સમજણ સાથે સ્વસ્વરૂપ ૐકાર જ્યોતિની પૂર્ણતા દર્શાવનાર તે સ્વસંવેદ્ય પ્રકાર છે અને તેજ પ્રભુ સ્વરૂપના મહિમામાં **મૂર્ત્તિ અમૂર્ત્તિની** સંપૂર્ણ ભાવના સમાયેલી છે.

૨ તેજ ૐકારના **ઉપાસ્ય** ભાવમાં માયા બુદ્ધિ પ્રકૃતિના **સૂક્ષ્મ અક્ષર શબ્દ નાદરૂપનું** સંપૂર્ણ નાસ્તિત્વ–એટલે પ્રભુજ્યોતના શાન્તિ કૈવલ્ય સ્વરૂપમાં પૂર્ણપણાના અંગે અન્ય કાંઇ પણ ન હોવાપણાના સિદ્ધાંતથી તે પૂર્ણ જ્યોતિનું પૂર્ણત્વ દર્શાવનાર કૈવલ્યતાનો ભંડાર આ પરસંવેદ્ય બ્રહ્મસ્થાન છે.

એમ ઉભય પ્રકારથી **અન્વય વ્યતિરેક** લક્ષણાના અભેદમાં સ્વસંવેદ્ય પરસંવેદ્ય ઉભયતાનો અભેદજ છે. એમજ સગુણ–નિર્ગુણ ભાવનો પણ અભેદ–સાકાર–નિરાકાર ભાવનો પણ અભેદ–મૂર્તામૂર્ત

ભાવનો પણ અભેદ, એવા અનેક ત્રિભયત્વ ભાવમાં અવશેષ અભેદત્વ અસ્તિત્વ-પૂર્ણબ્રહ્મ-સ્વયંપ્રકાશ-**સ્વતઃસિદ્ધ** તેજ ઉપાસ્ય **તુર્યાતીત** પ્રભુ ૐકારનાથ છે.

માત્ર **ચ વાંક** વિચારના-જેના શિવાય અન્ય પરમેશ્વરને માનવા-વાળા છે, પરમેશ્વરના **સનાતન** વૈદિક ધર્મના અભેદ સિદ્ધાન્તમાં નામભેદથી **મત-પંથ-મંડળો-સમાજો** અને **સંપ્રદાયના** આગ્રહી-વાડાઓવાળી-પોતાના અગડંબગડં મંતવ્યોથી પોતાના અનેક રક્ષણોની ગુપ્તતાને માટે **વ દો** રચીને સનાતન વૈદિક ધર્મના અને તેના અભેદના **પ્રતિવાદી** બન્યા છતાં અમોજ સાચા સનાતન વૈદિક ધર્મિ છીએ એમ બતાવવા મથે છે. પણ ૐકારનાથના સ્વતઃ-સિદ્ધ સ્વસ્વરૂપની જે સમજણ સનાતન વૈદિક ધર્મમાં છે. તે તેઓના મંતવ્યમાં નથી. એવા પ્રતિવાદીઓના મંતવ્યો બહુજ નીચા સ્થાન શ્રેણીના એટલે માયા-ઈશ્વર અને જીવના સ્થાનને માટેજ છે. એજ મિથ્યા આગ્રહ તેમના વાડાના બંધારણના મહત્વને સમજાવે છે.

સ્વતઃસિદ્ધ એટલે જેને **પ્રતિપાદન** કરવાને અન્યની જરૂરજ નથી છે અને છે. અન્ય પ્રમાણ કે **અનુભવ** અનુમાનની જરૂરજ પડતી નથી. આમ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે જે આ ૐકારનાથને માનવા-વાળા **સનાતની** સજ્જનો શિવાયના પંથ-મત-મંડળો સમાજોના **અગ્રગણ્યો** અને **આગ્રહી** ગણાવનારા આચાર્યો ઉપર વર્ણવેલા ત્રિભય ભાવના અભેદની ઉચ્ચ સૂક્ષ્મબુદ્ધિ અગમ્ય સ્વરૂપના અનુભવનો અમૃત સ્વાદ ચાખી શકતા નથી. પણ **પડતીની ગતિએ** જનારી પ્રજાના ભાવી બલથી વિપરીત ભેદો દાખલ કરનારા વિશેષ ભેદોનો અંધકાર જમાવતા ચાલે છે. કોઇ એકપક્ષે સગુણ-સાકાર કે મૂર્તિનેજ ગણાવી મનાવે, ત્યારે કોઇએક પક્ષે નિર્ગુણ-નિરાકાર કે અમૂર્તિનેજ

આની મનાવે. એમ ૐકાર નાથના **ઉપાસ્ય** અભેદ સ્વરૂપમાં વાદો અને ખંડન મંડનના કલહ કંકાસો ઊભા કરી સત્ય સિદ્ધાન્ત અનુભવથી વિમુખ થઇ રહેતાં **અકૃપાના** ભાગી થાય છે. અને દેશ સહ **દેશબંધુઓને** અધમતામાં લાવી મુકવા સમજાવે છે. અભેદરૂપ ૐકારના જ્યોતિ તત્વમાં ભેદાભેદ નથી. જ્યાં સવ બાજુની પૂર્ણતાજ અનુભવાય ત્યાં ખંડન મંડન શું ? ? ? એ વાત પ્રથમમાં સમજવા જેવી છે.

એમ અભેદ સ્વરૂપ ૐકારનાથ પરમ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનપૂર્ણ સત્ય-સ્વરૂપ અનંતતાની **સ્વતઃસિદ્ધ** જ્યોતિ **સ્વયસ્વરૂપે** સિદ્ધજ છે. અભેદ પરમાત્મા ૐકારનાથ મૂર્તિસ્વરૂપ પણ છે અને અમૂર્તિ સ્વરૂપ પણ છે અને ઊભયતાનો અભેદ સમજાવે છે. આ ઉપરથી **વિવેકી** ગુરૂકૃપાના **બુદ્ધિમાન** પુરૂષો તો સમજી ગયેલા છે કે, અભેદ સ્વરૂપે સમજનારા બંધુઓ તો મૂર્તિનું ખંડન અને અમૂર્તિનું મંડન કરતા નથી. અમૂર્તિભાવનું પણ ખંડન કરનારા માન-નારા છે-એટલે તેઓ તો પોતાનાજ પગમાં કુહાડો મારનારા હોવાથી પોતાનુંજ અહિત કરનારા પોતે ધર્મ શત્રુરૂપ છે. અને પરમેશ્વરની અકૃપા વ્હોરનારજ છે. આમ પોતાની **અજ્ઞાનતા** અને અયોગ્યતા-જગજાહેરાત મુકી બનાવી. સ્વચ્છંદ વ્યવહારમાં રમી રહ્યા છે.

સર્વ બંધુઓને સમજાશે કે સનાતન વૈદિક ધર્મના ઉપાસકો ઊભયભાવ યુક્ત-સગુણ સાકાર મૂર્તિભાવથી અને નિર્ગુણ નિરાકાર અમૂર્તિ ભાવથી એમ ઊભયના અભેદરૂપે ૐકારનાથને ઉપાસે છે. અને તેજ સત્ય પ્રભાવ છે.

ૐકારનાથના **પાંચમાત્રાના** પાંચ નામસ્વરૂપના અભેદને ન સ્વિ-કારી પોતાના આગ્રહી નામની મૂર્તિ-**પ્રતિમા**-સાકારભાવે મુકી બતાવે છે. તેમ ૐકારનાથના અભેદ ઉપાસકોને આગ્રહીભાવ

બતાવવાની જરૂર પડતી નથી. ૐકાર છે તે જેમ છે તેમજ પણ **ઉપાસના** કાળમાં ઉપાસ્યસ્વરૂપ બતાવવામાં ઊભા (ॐ) આમમૂર્ત્તિરૂપે (સ્વસંવેદ્ય) અને તાદાત્મ્ય ભાવના સ્વસ્વરૂપાનુસંધાન સંપ્રજ્ઞાત અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિભાવની અભેદતાએ (ૐ) અમૂર્તિ સ્વરૂપે (પરસંવેદ્ય) યથાર્થ સમજી સમજાવી ૐકારમાંજ અભેદ ઉપાસના કરે છે. સ્વસંવેદ્ય મૂર્તિરૂપની ઉપાસનાથી **જીવનમુક્તતા** અને પરસંવેદ્ય અમૂર્તિ સ્વરૂપની ઉપાસનાથી **વિદેહમુક્તતા**નો અનુભવ કરતાં જન્મમરણાદિકની **શાન્તિ** સમજવાની છે તેમ સમજે છે આમ વસ્તુતાએ સર્વત્ર પ્રકારે ૐકારનાથની ઉપાસનાનો અભેદ છે.

(ૐ) આમ ઊભા મૂર્ત્તિ સ્વરૂપે સ્વસંવેદ્ય ઉપાસ્ય ૐકારનાથનું ધ્યાન કરતાં શ્રુતિ પ્રમાણભૂત **गजाकारः** (**ततश्चोमितिध्वनीरभूत सवैगजाकारः** श्रुतेः) એમ સમજાવતાં પંચાયતનમાંના બિંદુમાત્રારૂપ આદિશ્વર પરમેશ્વર શ્રી મહાગણપતિનાં **પ્રત્યક્ષ દર્શન** નૈસર્ગિક રીતે આપોઆપજ સમજાય છે. ૐકારનાથની બીજી કોઇ શ્રુતિ બીજા આકારને સમજાવતી કોઇ ઠામે જોવાતીજ નથી. માત્ર ગણપતિ સ્વરૂપને સમજાવે છે તેથી ૐકારનાથનો સ્વતઃસિદ્ધ મૂર્તિરૂપ **આકાર** તે ગણપતિ કે ગણેશજ છે. એમ વેદસિદ્ધ વાત હોવાથી બીજા ચાર દેવસ્વરૂપને માટે માયામય **અનુષ્યસ્વરૂપ મૂર્તિઓ** જોવાય છે. માત્ર **ગણપતિ** સ્વરૂપ તે ૐકારનાથનો **પ્રત્યક્ષ મૂર્તિ**ભાવ છે. અન્ય મનુષ્યાકાર કોઇ પણ પ્રભુનાં દર્શન કરતાં **ગણપતિ** સમજાય નહિ તે ૐકાર રૂપજ કાઢવી પડે. એટલે **ગણપતિની મૂર્તિમાં માનવકલ્પનાનો અંશમાત્ર પણ નથી**. પછી ભક્તિના સંબંધે મૂર્તિમાં અંગભાવની સમજણ આયુધની સમજણ-પાર્ષદની સમજણ, સ્ત્રીપુત્ર પોળીઆની સમજણ, તેવાજ ભાવે અર્થ સત્તાયુક્ત છે તે જાણનારા ગુરૂદ્વારા કે અન્ય જાગૃત સંતજનો પાસેથી સમજી લેવું જોઇએ.

આ ઉપરથી સમજાવવાની મતલબ એવી છે કે, સ્વતઃસિદ્ધ અભેદ જ્યોતિ મૂર્તિમાન સ્વયંપ્રકાશ ૐકારનાથની **મૂર્તિ** ચિત્રીત નથી. પણ સ્વયં **નૈસર્ગિક**જ છે. આપોઆપ તે અભેદ આત્મા ગુપ્તપણે છતાં બુદ્ધિમાં ન સમજાય તેવો અમૂર્તિમાન પણ છે. એમ ૐકાર સ્વરૂપ **ગણપતિ** સ્વયં દર્શનરૂપ છે. ગણપતિ શબ્દમાં "ગણ અને પતિ એમ અનંત બ્રહ્માંડ દેવમનુષ્ય ગણનો તે પતિ છે એમ સિદ્ધ થતાં તે ૐકારનાથ પરમેશ્વર છે એવ સ્વતઃસિદ્ધ સ્વયં નૈસર્ગિક રીતે મૂર્તિમાન ૐકારનું ખંડન કેમજ કરી શકાય??? આકાશમાં ભલે તલવાર ફેરવી કોટી **માથાં** કાપો—ધ્વાખ્યનનો **ભંડાર** ભરો. અને પોતાના મંતવ્યોનું ભલે સંરક્ષણ સમજો.

આમ **ૐકાર** તેજ **ગણપતિ** અને ગણપતિ તેજ **ૐકાર**—એમ **સર્વાધિષ્ઠાન** પૂર્ણ તુર્યાતીત પાદમાંજ **મૂર્તિઅમૂર્તિ** અભેદભાવ સ્વતઃ સિદ્ધ છે. અને સ્વતઃસિદ્ધ સ્વયં ધ્યાન દર્શનમાં **જીવનમુક્તતા** અને અને **વિદેહ કૈવલ્યતા** પણ છે.

હવે તુર્યાતીત પાદથી નીચે **તુર્યપાદ**ના માત્ર માયાવિશિષ્ટ **ઇશ્વર** ભાવમાં અંશરૂપ **સર્વેશ્વર**—સર્વજ્ઞના સિદ્ધ સમજાવવાનો શાસ્ત્રસિદ્ધ પ્રકાર છે. પૂર્ણ **તુર્યાતીત પાદમાં** પૂર્ણ મૂર્તિમાન ૐકારનાથ છે. તેજ ૐકારનાથ (ગણેશ) હવે વિશિષ્ટતાએ **પૂર્ણપણાથી નાના આકારમાં** મહા વિરાટ્ રૂપે તેજ ૐકારનાથ સમજાવેલા છે. ત્યાં સર્વવ્યાપક સર્વજ્ઞસત્તા—**અંતર્યામી**રૂપે સર્વગત **પ્રવેશ** કરી રહેલા **વિષ્** ધાતુના પ્રયોગરૂપે વિષ્ણુ પરમાત્માનું સન્માન બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં સ્વયં ૐકારનાથનું નાનું માયાયુક્ત બીજું મૂર્તિમંત સ્વરૂપ છે. અને તે નારાયણ નામથી સુપ્રસિદ્ધ છે. આ યોજના પણ પુરાણોમાં માનનીય છે.

તેથી પણ નીચે માયાના (બુદ્ધિના) સંપૂર્ણપણાની ભાવનામાં **વિરાટ્‌થી પણ છેક નાના આકારમાં** તેજ ૐકારનાથ સ્વતઃસિદ્ધ ગણપતિ **સ્વરાટ્** એટલે **મનુષ્ય** સ્વરૂપે **અલ્પજ્ઞ** ચૈતન્યભાવમય–અનંત મનુષ્ય જીવાત્મારૂપથી–પ્રત્યક્ષ મૂર્તિમાન દર્શન કરાવનાર તે પણ તેજ ૐકારનું છેક સુક્ષ્મસ્વરૂપ છે, એમ મનુષ્યશરીર દર્શન પણ તેજ ૐકાર સ્વરૂપ ગણપતિજ છે.

આથીએ પણ નીચે સ્થાન ગત–પશુ–પક્ષી આદિ આંખે ન દેખાય એવા અનંત જીવ જંતુ પ્રાણી માત્ર અનેક વર્ગવાળા તથા વૃક્ષ-છોડવા–ઘાસ તૃણ દુર્વાંકુરના અગ્રરૂપમાં ઈત્યાદી અનેક વનસ્પતિ ઔષધીમાં તેમ પાષાણ ડુંગર પહાડ–નદીઓ સમુદ્રો આકાશથી પાતાળ સુધીના દ્રશ્યાદ્રશ્યોમાં તે અનંતતા રૂપે ગુપ્ત બુદ્ધિ પ્રદેશમાં સમજાતા બ્રહ્માંડપૂર્ણ બ્રહ્મસ્વરૂપ ૐકારનાથ સભરરૂપે સ્વતઃસિદ્ધ ગણેશ સુક્ષ્મમાં સુક્ષ્મરૂપે રહેલા છે. ૐકારનાથ સ્વસ્વરૂપ ગણેશ શિવાય અન્ય કંઇ પણ નથી. नेहनानास्ति किंचन માત્રજ **ॐमित्येदं सर्वम्** એમ સ્વતઃસિદ્ધજ છે.

એમ મૂર્તિમાન અમૂર્તિમાન અખંડ ૐકારનાથનું ખંડન એ પાપાંબાઇનું સ્વરાજ્યરૂપ છે.

આ સિદ્ધાન્તથી વેદમહિમા સંપૂર્ણ છે. આ સિદ્ધાન્તથી આધુનિક કાળમાં કેટલાએક વાડાઓના મતભેદી તે પૂર્ણબ્રહ્મ ૐકારનાથના સ્વયં મૂર્તિગણપતિના જ્ઞાનપૂર્ણ મહિમાથી અજાત હોવાનાજ સબબે **અધિષ્ઠાન** મૂર્તિમાન ૐકારનાથને ન વર્ણવતાં તેના નિચેના સ્થાનરૂપ વિરાટ્ સુધી વિચારનારા–શ્રી વિષ્ણુનારાયણના અવતાર સ્વરૂપ સ્વયં શ્રી પરમાત્મા કૃષ્ણચંન્દ્રની અર્ધમૂર્તિ દર્શનમાં હૃદયાંતર પ્રદેશ-સ્થાને (ૐ) આમ લખી તે વિરાટ્ ના હૃદય પ્રકાશક ભાવને સમ-

જાવતા હોય તો પણ ભલે. શ્રી વિષ્ણુ ભગવાનના **વિરાટ** સ્વરૂપનો ઉપાસ્ય **તે** ૐકારજ છે **એમ સમજાવતા** હોય તો પણ ભલે **અથવા** આજ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર ૐકાર સ્વરૂપ છે એમ સમજાવતા હોય તો **પણ** ભલે. ગમે તેમ પણ આવું **પણ** એક વિરાટ ચિત્ર **સનાતન** વૈદિક **ધર્મની પૂર્ણ** નહિં તો અંશાંશ **મર્યાદા** તો સાચવે છે કે કોઇ એક **માત્રાના અંશમાં** પણ ૐકારનાથને **માને** છે. એટલે તે **સનાતનને સન્માનીયજ** છે. પણ તે ભગવાન પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રની મૂર્તિનું ખંડન **માનનારા વાદી** જનો–એકંદરે **મૂર્તિ પૂજન કર્મને** વખોડે છે. આ પોતાની અયોગ્યતા અને **અજ્ઞાનતાને** સમજી શકતાજ નથી. જો કે પ્રભુના પૂર્ણપણાના મહિમાને ઝાંખો પાડવા પ્રયત્ન કરે છે. પણ યાદ રાખવાની જરૂર છે કે **ખદ્યોત** ભાઇઓના **સમાજ સૂર્યના પ્રકાશને** ઝાંખો પાડવાનો પ્રયત્ન કરે. અને તેમાં **ખદ્યોત** બંધુઓ જેવો વિજય **પામે** તેવોજ **વિજય** આ મૂર્તિ ખંડક ભાઇ-ઓનો પાકે પાયે **સમજી** લેવા. અમે પ્રેમ ધરાવીએ છીએ કેમકે વેદના **સુપ્રસિદ્ધ સનાતન** વૈદિક **ધર્મ** મર્યાદાના સિદ્ધાન્તમાં તો **મનુષ્ય** રૂપથી, રાક્ષસ રૂપથી, પશુપક્ષી રૂપથી, પાષાણ આદી અનેક અનંત જીવ જંતુ ચેતન અચેતન સમૂહમાં યાને દશ્યાદશ્યમાં આકાશ પાતાલાદિક દશે દિશામાં સભર સ્વરાટ્ ના આદિ અંતમાં પૂર્ણપણાથી તે ૐકારનાથ સ્વરૂપ શ્રીગણપતિ પ્રભુ પોતે સ્વયં **સ્વતઃ સિદ્ધ** વિરાજમાન છે તેમાં તમો ખંડન કરનારાઓનો પણ **સમાવેશ** થાય છે. એટલે વિચાર કરવા સરખું છે.

આ કોઇ **મનુષ્ય કલ્પિત** વાત નથી. તમો પોતે પણ ૐકાર રૂપ છો. છેક નાનામાં નાના **સ્વરાટ્** સ્વરૂપે પોતે પ્રભુનોજ વાસ છે. **તેમ તેથી** જરા મોટા વચલા ભાગમાં અને **પૂર્ણથી** નાના એવા **વિરાટ્** સ્વરૂપે પણ પોતાના મૂળ સ્વરૂપ **ૐકારનાથ ગણેશનો** વાસ

છે. અને શુદ્ધ શ્રી **અધિષ્ઠાન પૂર્ણબ્રહ્મ** ના મુખ્ય સ્થાનમાં તો સ્વયં પ્રકાશ સ્વતઃ સિદ્ધ ૐકારનાથ સ્વરૂપ શ્રીગણપતિ **ઉપાસ્ય** નામથી સદાનો નિવાસ છે એમ ત્રણે શ્રેણીએ અખંડાકાર પ્રભુના મહિમામાં **ઉપાસક ઉપાસ્યના** અભેદ ભાનથી કોનું ખંડન કરે છે??? અનેકોની **નિંદા** ઉચ્ચારાય છે???

સંપૂર્ણ બુદ્ધિબલના **પ્રકાશક** બુદ્ધિ પ્રેરક **બુદ્ધિપતિ** ૐકારનાથ સ્વસ્વરૂપ શ્રી મહાગણપતિ સ્વતઃ સિદ્ધ ચૈતન્ય પ્રભુના બલથી યાદ રાખવું ઘટે છે કે આ **સ્વતઃ પ્રમાણ** અને અનુભવ યુક્તિને ભલે માનો વા ના માનો. પણ નિશ્ચયજ માનવું ઘટે છે કે બ્રહ્મના સંપૂર્ણત્વને દર્શાવનાર આ અનંત કોટી બ્રહ્માંડમાં આ સનાતન વૈદિક ધર્મ સિદ્ધાંતને તોડવા કોઈ પણ સમર્થજ નથી. આ **ભારત**ની પ્રતિભા રૂપ સિદ્ધાન્તને અનુભવ સ્વરૂપે સમજાવનાર **જીવન્મુક્ત સંત મૂર્તિઓ** સત્ય પ્રકાશ પાડી રહી છે. એ તેજ સ્વયં ૐકારનાથ અથવા ૐકારનાથના અંશ રૂપજ છે, એજ સત્યયુગનું દર્શન છે. અખંડિત, અસ્ખલિત નિર્વિકલ્પાત સ્વરૂપના સ્વતઃ સિદ્ધ નિર્ણયનો તો સ્વયં પ્રકાશજ છે.

સનાતન વૈદિક ધર્મના ભક્ત સજ્જનોએ પોતાના કલ્યાણાર્થ સદ્‌ગુરૂ પરમાત્માની કૃપા રૂપ સ્વરાટ્ થી જોતા જોતા વધીને વિરાટ્ બ્રહ્મ ના વ્યાપકપણાનાં દર્શન કરી **બ્રહ્માંડ**ના અપાર સુખ વૈભવની તૃપ્તિ રૂપ આનંદ **સ્વાનંદને** માન્ય કરી **હૃદયમંદિરમાં** તે પૂર્ણ બ્રહ્મ સ્વયં જ્યોતિ પરમાત્મા ૐકારનાથ સ્વસ્વરૂપાકાર શ્રી **મહા ગણપતિ**ના સ્વરૂપમાં સંપૂર્ણ **ધ્યાનનિમગ્ન** બની અધિષ્ઠાન પદે સ્વસંવેદ્યતા સંભાળી પરસંવેદ્યતાપૂર્વક શાન્તિમય હોવું એજ સત્ય

ૐ તત્સત્ ॥ ૐ ૐ ૐ

श्रीगणेशाय नमः ॥ वैशाखपौर्णमास्यांवरदचतुर्थ्यांभौमे-
भृगुवासरेयस्मिनकस्मिन शुभदिनेवासभार्यःसमाहितमनायज-
मानःप्रातःस्नानकालेआचम्यप्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्य-
श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंअद्यश्रीसत्यविनायकव्रतमहंकरिष्ये ॥ इति
संकल्प्य ॥ तिलामलककल्कोद्वर्तनपूर्वंस्नात्वानित्यविधिंसमाप्य-
व्रतीउपोष्य पुनः प्रदोषसमये सभार्यःस्नात्वा नित्यविधिंसंसा-
ध्यगोमयोपलिप्तं रंगवल्ल्याद्यंकितं कदलीस्तंभादिसुशोभितं ना-
नापुष्पादर्शावलिविराजितं पूजास्थानमागत्यस्वासने उपविश्य॥
आचम्यप्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्यउक्तफलप्राप्त्यर्थं अमुक-
गोत्रोत्पन्नस्यामुकशर्मणोममसकुटुंबस्यपरिवारस्य (द्विपदचतुष्प[1]-
दसहित्यस्य) सकलदुरितोपशमसर्वापच्छांतिपुष्टितुष्टिपूर्वकायुरा-
रोग्यैश्वर्यपुत्रपौत्रकीर्त्याद्यभिवृद्ध्यर्थं (तथापरमंत्रयंत्रतंत्रादिवि-
द्यास्तंभनपूर्वकशत्रुनिर्बर्हणादि सकलाभीष्टकामनासिद्धिद्वारा)
श्रीसत्यविनायकप्रीत्यर्थंच अंगीकृतव्रतांगत्वेनयथासंपादितसाम-
ग्र्यावरुणदेवतापीठदेवतासूर्यादिनवग्रहेंद्राद्यष्टौलोकपालगणपति-
चतुष्टयदेवता लक्ष्मीनारायणादिद्वारदेवतास्थापनार्चनपूर्वक (पु-
रुषसूक्तमंत्रैःपुराणोक्तमंत्रैश्च) ध्यानावाहनादिषोडशोपचारैःसत्य-
विनायकपूजनमहंकरिष्ये तथाच आसनादिदिग्बंधादिकलशपूज-

---

१ अत्रत्यानियांकांश्चिद्वानंगनान्विशेषभागान्कैश्चिन्यक्र्तानि-
तषामत्रसमावेशः कृतोस्ति ।

नंचकरिष्ये ॥ शरीरशुद्ध्यर्थंपुरुषसूक्तादिन्यासांश्चकरिष्ये ॥ तत्रादौनिर्विघ्नतासिद्ध्यर्थंमहागणपतिपूजनपूर्वकं पंचवाक्यैः स्वस्तिपुण्याहवाचनंचकरिष्ये ॥ गणानांत्वाशौनकोगृत्समदोगणपतिर्जगती श्रीॐकारस्वरूपाकारश्री गणपत्यावाहनेविनियोगः ॥ ॐगणानांत्वा० ॥ वक्रतुंडमहाकाय० ॥ सिद्धिबुद्धिसहितंसांगंसपरिवारंमहागणपतिंअस्मिनपूगीफलेआवाहयामि ॥ श्रीमहागणपतयेनमः ध्यायामि ॥ इत्यादिषोडशोपचारैःसंपूज्य ॥ अनयाविघ्नेश्वरपूजयाविघ्नहर्तामहागणपतिःप्रीयताम् ॥ अथपंचवाक्यैःपुण्याहवाचनम् ॥ मह्यंसकुटुंबिनेमहाजनान्नमस्कुर्वाणायआशीर्वचनमपेक्षमाणायअद्यकरिष्यमाणश्रीसत्यविनायकव्रत पूजनाख्यस्यकर्मणःपुण्याहंभवंतोब्रुवंतु ॥ ॐपुण्याहम् ॥१॥ मह्यसकु० श्रीसत्यविनायकपूजनाख्यायकर्मणेस्वस्तिभवंतोब्रुवंतु ॥ ॐआयुष्मतेस्वस्ति ॥२॥ मह्यंस०स०पूजनाख्यस्यकर्मणःऋद्धिंभवं० ॥ ॐ कर्मऋद्ध्यताम् ॥३॥ मह्यंस०स० श्रीरस्त्विातिभवं० ॐअस्तुश्रीः ॥४॥ मह्यंस०स०कल्याणंभवं० ॥ अस्तुकल्याणम् ॥५॥ ॐ आमूर्जमत्यावर्तयेमाःकेतुमद्दुंदुभिर्वावदीति ॥ समश्वपर्णाश्चरंति नोनरोस्माकमिंद्ररथिनोजयंतु ॥ पुण्याहवाचनफलसमृद्धिरस्त्वितिभवंतो ब्रुवंतु ॥ पुण्याहवाचनफलसमृद्धिरस्तु ॥ इतिपुण्याहवाचनं ॥ पृथ्वीतिमंत्रस्येतिआसनविध्यादिकृत्वा ॥ पुरुषसूक्त-

न्यासंकृत्वा ॥ ॐनंपादाभ्यांनमः ॥ ॐमोंजानुभ्यांनमः ॥ ॐभंकटिभ्यां० ॥ ॐगंनाभ्यैनमः ॥ ॐवंहृदयायनमः ॥ ॐतेंबाहुभ्यांनमः ॥ ॐगंकंठायनमः ॥ ॐजांमुखायनमः ॥ ॐनंनेत्राभ्यांनमः ॥ ॐनांललाटायनमः ॥ ॐयंमूर्ध्नेनमः ॥ ॐनमोभगवतेगजाननायाशिरसेनमः ॥ गणानांत्वेतिमंत्रेणकरहृदयादिन्यासांश्चकुर्यात् ॥ कलशस्यमुखे० कलशपूजनम् ॥ शंखादौ०शंखपूजनम् ॥ आगमार्थं०घंटापूजनम् ॥ अपवित्रःप० ॥ अथवरुणपूजनंतत्रादौकलशस्थापनं ॥ ॐमहीद्यौः० ॥ जगदाश्रयभूतात्मासर्वेषांकामदासदा ॥ कर्मांगेषुसदातिष्ठेवसुमिदेविनमोस्तुते ॥ इतिभूमिस्पृष्ट्वा ॥ ॐऔषधयःसं० ॥ ओषध्योयाज्ञियाःपुण्याजीवानामादिकारणम् ॥ तस्मादासांप्रकरणात्संतुकामाःसदामम ॥ इतिधान्यानि ॥ ॐआकलशेषु० ॥ कलशःकमनीयश्चलक्ष्म्या योविधृतःपुरा॥ तस्मादेनंप्रयत्नेनकलशंस्थापयाम्यहम् ॥इतिधान्योपरिकलशस्थापनम् ॥ ॐइमंमेगंगे० ॥ गंगेचयमुनेचैवगोदावरिसरस्वति ॥ नर्मदेसिंधुकावेरिजलेस्मिन्संनिधिंकुरु ॥ इतिकलशेजलम् ॥ ॐगंधद्वारांदुरा० ॥ श्रीखंडंचंदनंदिव्यंगंधाढ्यसुमनोहरम् ॥ हृदयानंदनंचारुकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इति चंदनम् ॥ ॐकांडात्कांडात्प्र० ॥ कांडेकांडेविरोहंतिअजराश्चामृताःसदा ॥ तस्मादेताःप्रयत्नेनकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इतिदूर्वाः ॥ ॥ ॐअश्वत्थेवोनि०॥ अश्वत्थेवोनि०॥ अश्वत्थचूतप्लक्षाद्याःपल्लवानिर्मिताः

पुरा ॥ पवित्राः पुण्यभाजस्तान्कलशेप्रक्षिपाम्यहम् इतिपंचप-
ल्लवाः ॥ ॐयाःफलिनी० ॥ फलेनफलितंसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥
तस्मादेतद्धिसुफलंकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इतिफलम् ॥ ॐसहिर-
त्नानि० ॥ वज्रवैडूर्यमाणिक्यनीलपुष्कररराजकाः ॥ ख्यातानि-
पंचरत्नानिकलशेप्रक्षिपाम्यहम् ॥ इतिरत्नानि ॥ ॐहिरण्यरूपः०
॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंत पुण्यफलदमतः
शांतिंप्रयच्छमे ॥ इतिहिरण्यम् ॥ ॐयुवासुवासाः० अक्षताः
परमादिव्याःसर्वकामफलप्रदाः ॥ मयानिवेदिताभक्त्याकलशेसं-
तुसर्वदा ॥ इति अक्षताः ॥ ॐपूर्णादर्विप० ॥ अक्षतैःपूरितंदि-
व्यंसर्वसंपत्प्रपूरकम् ॥ पूर्णपात्रमिदंशुद्धंकलशेस्थापयाम्यहम् ॥
इतिपूर्णपात्रंकलशोपरिनिधाय ॥ ॐतत्त्वायामि० ॥ पाशहस्तं-
चवरुणमंभसांपतिमीश्वरम् ॥ आवाहयामियज्ञेस्मिन्पूजेयंप्रति
गृह्यताम् ॥ श्रीवरुणायनमः ॥ अस्मिन्कलशेवरुणंसांगंसपरिवारं-
आवाहयामि ॥ इत्यावाह्य ॥ श्रीवरुणायनमः इतिनाममंत्रेणध्या-
नासनादिभिः षोडशोपचारैःपूजयेत् ॥ ततःपीठदेवतादिकानां-
स्थापनंपूजनं च ॥ तद्यथा ॥ ॐकारःसर्वत्रयोजनीयः ॥ मंडू-
कायनमः ॥ मंडूकमावाहयामि ॥ कालाग्निरुद्राय० कालाग्निरु-
द्रमा० ॥ आधारशक्तये० आधारशक्तिंमा० ॥ कूर्माय० कूर्ममा० ॥
वराहाय० वराहमा० ॥ गणपतये० गणपतिमा० ॥ सुधासिंधु-
परिवृतपृथिव्यै० सुधासिंधुपरिवृतपृथ्वीमा० ॥ इक्षुसमुद्राय०

इक्षुसमुद्रमा० ॥ स्वर्णद्वीपाय० स्वर्णद्वीपमा० ॥ रत्नमंडपाय० रत्नमंडपमा० ॥ मणिवेदिकायै० मणिवेदिकामा०॥ गुरुभ्योन० गुरूना० ॥ आधारशक्तिकमलासनाय० आधारशक्तिकमलासनमा० ॥ अनंतासनाय० अनंतासनमा० ॥ धर्माय० धर्ममा० ॥ ज्ञानाय० ज्ञानमा० वैराग्याय० वैराग्यमा० ऐश्वर्याय० ऐश्वर्यमा० ॥ अनैश्वर्याय० अनैश्वर्यमा० ॥ अज्ञानाय० अज्ञानमा० अवैराग्याय० अवैराग्यमा ॥ मध्ये परमानंदाय० परमानंदमा०॥ कंदाय० कदमा० नालाय० नालमा० ॥ पद्माय० पद्ममा० ॥ पत्रेभ्योन० पत्राण्या०॥ केसरेभ्यो० केसराण्या० ॥ कर्णिकायै० कर्णिकामा० ॥ सूर्यमंडलाय० सूर्यमंडलमा० ॥ चंद्रमंडलाय० चंद्रमंडलमा० वह्निमंडलाय० वह्निमंडलमा० ॥ सत्त्वाय० सत्त्वमा० ॥ रजसे० रजआ० ॥ तमसे० तमआ० ॥ आत्मने० आत्मानमा० ॥ अंतरात्मने० अंतरात्मानमा० ॥ परमात्मने० परमात्मानमा० ॥ ज्ञानात्मने० ज्ञानात्मानमा० ॥ मायातत्त्वाय० मायातत्त्वमा० ॥ कलातत्त्वाय० कलातत्त्वमा० ॥ विद्यातत्त्वाय० विद्यातत्त्वमा० ॥ परतत्त्वाय० परतत्त्वामा० ॥ दशदिक्षुभागादिक्रमणतीव्रायैनमः तीव्रामा० ॥ ज्वालिन्यै० ॥ ज्वालिनामा०॥ नंदायै० नंदामा० ॥ भोगदायै० भोगदामा०॥ कामरूपिण्यै० कामरूपिणीमा० ॥ उग्रायै० उग्रामा० ॥ तेजोवत्यै० तेजोवतीमा० ॥ सत्यायै० सत्यामा० ॥ पद्मासिन्यै०

पद्मवासिनीमा० ॥ मध्ये पीठशक्त्यै० पीठशक्तिमा० ॥ वामे ह्रिंसर्वशक्तये० ह्रींसर्वशक्तिमा० ॥ दक्षिणे पराशक्तिरुद्राय० पराशक्तिरुद्रमा० ॥ इतिपीठदेवताआवाह्य ततोग्रहस्थापनं ॥ ॐआकृष्णेन० ॥ जपाकुसुमसं० ॥ ॐभूर्भुवःस्वः इतिसर्वत्र श्रीसूर्यायनमः सूर्यमावाहयामि ॥ १ ॥ ॐआप्यायस्व० ॥ दधिशंखतुषा० ॥ सोमाय० सोममा० ॥ २ ॥ ॐअग्निर्मूर्धा० ॥ धरणीगर्भ० ॥ ॐभौमायनमः भौममा० ॥ ३ ॥ ॐउद्बुध्यस्व० ॥ प्रियंगुकलिका० ॥ ॐबुधाय० बुधमा० ।४॥ ॐबृहस्पतेअति०॥ देवानांचऋषी० ॥ ॐगुरवे० गुरुमा० ॥५॥ ॐशुक्रःशुशुक्वाँ० ॥ हिमकुंदमृणा० ॥ ॐशुक्राय० शुक्रमा० ॥ ६ ॥ ॐशमग्नि० ॥ नीलांजनसमा० ॥ श्रीशनैश्वराय० शनैश्वरमा० ॥७॥ ॐकयानश्चित्र० ॥ अर्धकायंम ॥ श्रीराहवे० राहुमा० ॥८॥ केतुंकृण्वन्नके० ॥ पलाशपुष्पसं० ॥ श्रीकेतवे० केतुमा० ॥९॥ (चतुर्दलेपुक्रमेण) गणानांत्वाग० ॥ वक्रतुंडमहाका० ॥ श्रीगणपतये॥ गणपतिमा० ॥१॥ ॐजातवेदसे० ॥ नमोदेव्यैमहा० ॥ श्रीदुर्गायै० दुर्गामा ॥ २ ॥ ॐक्षेत्रस्यपतिना० ॥ श्रीक्षेत्रपालाय० क्षेत्रपालमा० ॥३॥ वास्तोष्पतेप्र० ॥ श्रीवास्तोष्पतये० वास्तोष्पतिमा० ॥ ४ ॥ (पूर्वाद्यष्टदलेपुक्रमेण) ॐइंद्रंवोविश्वत० ॥ सर्वलोकाधिपंश्रेष्ठंदेवर्षीणांचपालकम् ॥ पूर्वदिक्पालकंदेवराजंवैस्थापयाम्यहम् ॥ श्रीमदिंद्राय० इंद्रमा० ॥ १ ॥ अग्निंदूतंव०॥

त्रिपादंमेषवाहंचसप्तहस्तंद्विशीर्षकम् आग्नेय्यांस्थापयाम्यत्रअग्नि-
पूरुष मुत्तमम् ॥ श्रीमदग्नये० अग्निमावाह० ॥ २ ॥ ॐयमाय-
सोमं० ॥ अंतकःसर्वलोकानांधर्मराजइतिश्रुतः ॥ अतस्त्वांस्थाप-
याम्यत्रदक्षिणस्यांस्थिरोभव ॥ श्रीयमाय० यममावा० ॥ ३ ॥
ॐमोषुणः परापरा० ॥ नैर्ऋत्यांवसतिर्यस्य घोररूपिसदैवयः ॥
निर्ऋतिंस्थापयाम्यत्रनैर्ऋत्यांमंडलेशुभे ॥ श्रीनिर्ऋतये० निर्ऋः
तिमा० ॥ ४ ॥ ॐतत्त्वायामिब्रह्म० ॥ अपांपतिंपाशधरंयादसा-
मधिपंशुभम् ॥ वरुणंस्थापयाम्यत्रवारुण्यांमंडलेशुभे ॥ श्रीवरु-
णाय० वरुणमावा० ॥ ५ ॥ ॐवायोशतंहरीणां० ॥ आशुगंस्प-
र्शबोधंचगंधवाहंसुशीतलम् ॥ मंडलेस्थापयाम्यत्रवायव्यांवायुमु-
त्तमम् ॥ श्रीवायवे० वायुमावा० ॥ ६ ॥ ॐआप्यायस्व० ॥
क्षीरोदार्णवसंभूतंलक्ष्मीबंधुंनिशाकरम् ॥ मंडलेस्थापयाम्यत्रसो-
मंसर्वार्थसिद्धये ॥ श्रीसोमाय० सोममा० ॥७॥ ॐअभित्वादे०
ईशानीपालकंश्रेष्ठंसर्वलोकभयंकरम् ॥ मंडलेस्थापयामीहईशानं-
सर्वसिद्धये ॥ श्रीईशानाय० ईशानमा० ॥ ८ ॥ (पूर्वादिचतु-
र्द्वारेषु) पूर्वद्वारे श्रीलक्ष्मीनारायणाभ्यां० लक्ष्मीनारायणावा-
वाहयामि ॥ दक्षिणद्वारे उमामहेश्वराभ्यां० उममाहेश्वरावावाह०॥
पश्चिमद्वारे महीवराहाभ्यां० महींवराहावावाह० ॥ उत्तरद्वारे
रतिमदनाभ्यां० रतिमदनावावाह० ॥ ॐतदस्तुमित्राव ॥ ॥
गृहावैप्रतिष्ठा० ॥ श्रीआवाहितदेवताभ्योनमः सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥

आवाहितदेवातभ्योनमइतिनाममंत्रेण आसनाद्युपचारैः पूजयेत् ॥
(ततः सत्यविनायकस्यस्वर्णमयप्रतिमायांयंत्रेवा अग्न्युत्तारणसहि-
तप्राणप्रतिष्ठांकृत्वा तां प्रतिमांतद्यंत्रंवा पीठमध्येसंस्थाप्य ध्याना-
वाहनाद्युपचारैस्तत्पूजनंकुर्यात् ॥ तद्यथा) ॥ अथध्यानम् ॥
श्वेतांगंश्वेतवस्त्रासितकुसुमगणैरर्चितंश्वेतगंधैःक्षीराब्धौरत्नपीठेसुरत-
रुविमलेरत्नसिंहासनस्थम् ॥ दोर्भिःपाशांकुशेष्टाभयधृतिरुचिरं
चंद्रमौलिंत्रिनेत्रंध्यायेच्छांत्यर्थमीशंगणपतिममलंसर्वदासुप्रसन्नम्
॥ १ ॥ अथवा ॥ एकदंतंशूर्पकर्णंगजवक्त्रंचतुर्भुजम् ॥ पाशांकु-
शधरंदेवंध्यायेत्सत्यविनायकम् ॥२॥ ॐसत्यविनायकायसांगा-
यसपरिवारायनमः ॥ ध्यायामि ॥ ॐसहस्रशी० ॥ विघ्नराज-
नमस्तुभ्यमागच्छगिरिजात्मज ॥ इमांमयाकृतांपूजांगृहाणसुरस-
त्तम ॥१॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ पुष्पंसमर्पयामि ॥ ॐपुरुषएवेदं० ॥
अनेकरत्नसंयुक्तंमुक्ताहारैर्विभूषितम् ॥ स्वर्णसिंहासनंदेवप्रीत्यर्थं-
प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ आसनंसमर्पयामि ॥ ॐएतावा० ॥
उमासुतनमस्तेस्तुशंकरप्रियसिद्धिद ॥ भक्त्यापाद्यंमयादत्तंस्वीकु-
रुप्रणतप्रिय ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ पाद्यंसमर्पयामि ॥ ॐत्रिपादूर्ध्व०॥
व्रतमुद्दिश्यविघ्नेशगंधपुष्पाक्षतैयुतम् ॥ गृहाणार्घ्यं मयादत्तंसर्व-
सिद्धिप्रयच्छमे ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ अर्घ्यंसमर्पयामि ॥ ॐतस्मा-
द्विराळ० ॥ गंगाजलंसमानीतंसुवर्णकलशेस्थितम् ॥ इदमाचम-
नंदेवगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ आचमनीयंस० ॥

दधिक्षौद्रंघृतंशुद्धंकपिलायाः सुगंधियत् ॥ सुस्वादुमधुरंदेवमधुप-
र्कगृहाणमे ॥श्रीसत्यवि० मधुपर्कंसम० ॥ मधुपर्कानंतरंआचम-
नीयं ॥ ॐयत्पुरुषेण० ॥ गंगासरस्वतीरेवापयोष्णीनर्मदाजलैः॥
स्नापयामिगणाध्यक्षततः शांतिंप्रयच्छमे ॥ ॐसत्यवि० ॥ मला-
पकर्षस्नानंस० ॥ ॐआप्यायस्व० ॥ कामधेनुसमुद्भूतंपरमं-
पावनंपयः ॥ तेनस्नानंकुरुष्वत्वंहेरंबगणनायक ॥ ॐश्रीसत्यवि०
पयःस्नानंस० ॥ पयःस्नानानंतरंशुद्धोदकस्नानंसम० ॥ सकल-
पूजार्थेअक्षतान्स० ॥ ॐदधिक्राव्णो० ॥ चंद्रमंडलसंकाशंसर्वदेव
प्रियंदधि ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीस-
त्यवि० दधिस्नानंस० ॥ दधिस्नानानं० सकलपू० ॥ ॐघृतंमि-
मि० ॥ आज्यंसुराणामाहारमाज्यंयज्ञेप्रतिष्ठितम् ॥ आज्यंपवित्रं-
परमंस्नानार्थंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ घृतस्नानंस० ॥
घृतस्नानं० सकलपू० ॥ ॐमधुवाता० ॥ सर्वौषधिसमुद्भूतंपी-
यूष सदृशंमधु ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिगृहाणगिरिजासुत ॥ ॐस-
सत्यवि० ॥ मधुस्नानंस० ॥ मधुस्नानं० सकलपूजा० ॥
ॐस्वादुःपवस्व० ॥ इक्षुदंडसमुद्भूतादिव्यशर्करयाह्यहम् ॥ स्नाप-
यामिमहाभक्त्याप्रीतोभवशिवात्मज ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ शर्करा-
स्नानंस० ॥ शर्करास्नानानं० सकलपू० ॥ ॐकनिक्रदज्जनुषं-
प्रब्रु० ऋक् ॥ ३ ॥ तैलेलक्ष्मीर्जलेगंगायतस्तिष्ठतिवैप्रभो ॥ मंग-
लस्नापनार्थंतेजलतैलेसमर्पये ॥ ॐश्रीसत्यवि० मांगलिकस्नानंस०

॥ अंगोद्वर्तनकंद्रवकस्तूर्यादिविमिश्रितम् ॥ लापनार्थंगृहाणेदंह-
रिद्राकुंकुमैर्युतम् ॥ ॐसत्यवि० ॥ अंगोद्वर्तनंसमर्पयामि ॥ नाना-
तीर्थादाहृतंचतोयमुष्णंमयाकृतम् ॥ स्नानार्थंतेप्रयच्छामिस्वीकुरुष्व-
दयानिधे ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ उष्णोदकस्नानंसमर्पयामि ॥ सक-
लपूजार्थेअक्षतान्स० ॥ ॐआपोहिष्ठाम० ऋक् ॥३॥ कर्पूरैलास-
मायुक्तंसुगंधद्रव्यसंयुतम् ॥ गंधोदकंगणाध्यक्षस्नानार्थंप्रतिगृह्य-
ताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ गंधोदकस्नानंस० ॥ गंधोदकस्नानं-
तरंशुद्धोद० ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ वस्त्रोपवस्त्रार्थेअक्षतान्स० ॥
यज्ञोपवीतार्थेअक्षतान्स० ॥ विलेपनार्थेचंदनंस० ॥ अलंकरणार्थे-
अक्षतान्स० ॥ पूजार्थेपुष्पाणिस० ॥ धूपंस० ॥ दीपंस० ॥
नैवेद्यार्थेशर्करापाद्यनैवेद्यंस० ॥ ॐप्राणाय० ॥६॥ उत्तरापोश-
नंस० ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुखप्रक्षालनंस० ॥ करोद्वर्तनार्थे-
चंदनंस० ॥ मुखवासार्थेतांबूलसमर्पयामि ॥ स्वर्णपुष्प दक्षिणां-
सम० ॥ शेषोपचारार्थेनमस्कारंसम० ॥ अनेनपूर्वाराधनेन श्री
सत्यविनायकःप्रीयतांनमम ॥ ॥ उत्तरेनिर्माल्यंविसृज्य ॥ पुरुषसू-
क्तेनगणपत्यथर्वशीर्षेणमहिम्नस्तोत्रेणवायथाधिकारंमहाभिषेकंकु-
र्यात् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ महाभिषेकस्नानंसम० ॥ महाभिषेक-
स्नानानंतरंआचमनीयंस० ॥ ॐतदस्तुमित्रा० ऋक् ॥ ॐगृहा-
वैप्रति० ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ सुप्रतिष्ठितमस्तु ॥ ॐतंयज्ञंबर्हि० ॥
तप्तकांचनवर्णाभंपट्टर्णंमृदुलंशुभम् ॥ वस्त्रयुग्मंगृहाणेदंगणाध्यक्ष-

जगत्प्रभो ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ वस्त्रोपवस्त्रेसम० ॥ ॐतस्माद्यज्ञा० ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशैश्चनिर्मितंब्रह्मसूत्रकम् ॥ यज्ञोपवीतंतद्दानात्प्रीयतां-परमेश्वर ॥ ॐश्रीसत्यवि० यज्ञोपवीतंसमर्पयामि ॥ यज्ञोपवीता-नंतरंआचमनीयंसम० ॥ ॐतस्माद्यज्ञात्सर्वहुत० ऋ० ॥ श्रीखंड-चंदनं० ॥ गोरोचनंचंदनदेवदारुकर्पूरकृष्णागरुनागराणि ॥ कस्तू-रिकाकेशरमिश्रितानियथोचितंदेवमयार्पितानि ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ चंदनंस० उदितारुणसंकाशंजपाकुसुमसन्निभम् ॥ सिंदूरंतेमयाद-त्तंभूषणार्थंप्रगृह्यताम् ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ सिंदूरंस० ॥ ॐअहि-रिवभोगैः० ॥ ज्योत्स्नापतेनमस्तेस्तुनमस्तेविश्वरूपिणे ॥ नाना-परिमलद्रव्यंगृहाणगणनायक ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ नानापरिमल-द्रव्याणिस० ॥ अक्षताश्चसुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताःसुशोभिताः ॥ पूजासंर-क्षणार्थाय ईश्वरः प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ अक्षतान्स० ॥ ॐतस्मादश्वाअजायंत० ॥ माल्यादीनिसुगंधीनिमालत्यादीनिवै-प्रभो ॥ मयाहृतानिपूजार्थंपुष्पाणिप्रतिगृह्यताम् ॥ करवीरैर्जाति-कुसुमैश्चंपकैर्बकुलैःशुभैः ॥ शतपत्रैश्चकह्लारैरर्चयेपरमेश्वरं ॥ ॐश्री-सत्यवि० ॥ पुष्पाणिसम० ॥ ॥ अथपत्रपूजा ॥ (यथाधिकारं ॐकारःसर्वत्रयोज्यः ॥ सुमुखायनमः केतकीपत्रंस० ॥ गणाधि-पायनमः भृंगिराजपत्रंस० ॥ उमापुत्राय० बिल्वपत्रंस० ॥ गजाननाय० दूर्वापत्रंस० ॥ लंबोदराय० बदरीपत्रंस० ॥ हर-सूनवे० धत्तूरपत्रंस० ॥ गजकर्णाय० तुलसीपत्रंस० ॥ गुहाग्रजाय०

अपामार्गपत्रंस० ।। भिन्नदंताय० अर्कपत्रंसम० ।। पत्नीयुक्ताय० शमीपत्रंस० ।। बटवेनमः दाडिमीपत्रंस० ।। शूलधराय० देवदारुपत्रंस० ।। भालचंद्राय० मरुपत्रंस० ।। हेरंबाय० सिंदुवारपत्रंस० शूर्पकर्णाय० करवीरपत्रंस० ।। सिद्धिविनायकाय० जातीपत्रंस० ।। सत्याय० विष्णुक्रांतापत्रंस० ।। द्वैमातुराय० ब्रह्मपत्रंस० ।। मूषकवाहनाय० चूतपत्रंस० ।। विघ्नहर्त्रेनमः पुन्नागपत्रंस० ।। इभवक्राय० ।। सर्वपत्राणिस० ।। ।। अथपुष्पपूजा ।। ।। गणाधिपाय० शतपत्रपुष्पंस० ।। ब्रह्मचारिण० चूतपुष्पंस० विनायकाय० पुन्नागपु० ।। उमापुत्राय० मल्लिकापु० ।। अघनाशनाय० दाडिमीपु० ।। लंबोदराय० कर्णिकापुष्पंस० ।। गजकर्णाय० नंद्यावर्तपुष्पं० ।। सुराग्रण्येन० कुमुदपु० ।। पत्नीयुक्ताय० पारिजातपुष्पंस० ।। अनेकाभरणाय० कमलपुष्पं ।। कल्पवृक्षाय० मरुपु० ।। रुद्रप्रियाय० अर्कपु० ।। गुहाग्रजाय० अशोकपु० ।। भक्तप्रियाय० जातीपुष्पंस० ।। भालचंद्राय० चंपकपु० ।। सर्वसिद्धिप्रदायकाय० ह्रीवेरपुष्पंस० गणाध्यक्षाय० कह्लारपु० ।। विघ्ननाशिन० यूथिकापु० वक्रतुंडाय० बदरीपुष्पं० ।। हेरंबाय० हरिपुष्पं० ।। मूषकवाहनाय० जंबीरपु० कुमारगुरवेनमः नागचंपकपुष्पंसमपर्यामि ।। ।। अथांगपूजा ।। ।। संकटनाशिनेनमः पादौपूजयामि ।। स्थूलजंघाय० जंघेपूजयामि ।। एकदंताय० जानुनीपू० ।। आखुवाहनाय० ऊरूपू० ।। हेरंबायन० कटीपू० ।। लंबोदराय० उदरपू० ।। गणाध्यक्षाय० हृदयंपू० ।। स्थूल-

कंठाय० कंठंपू० ॥ स्कंदाग्रजाय० स्कंधौपू० ॥ परशुहस्ताय० हस्तौपू० ॥ गजवक्राय० मुखंपू० ॥ सर्वेश्वराय० शिरःपूज० ॥ सत्यविनायकाय० सर्वांगंपू० ॥ ॥ अथैकविंशतिदूर्वापूजा ॥ गजाननायनमः विघ्नराजाय० ॥ लंबोदराय० ॥ शिवात्मजाय० ॥ वक्रतुंडाय० ॥ शूर्पकर्णाय० ॥ कुजायन० ॥ गणेशाय० ॥ विघ्ननाशिने० ॥ विकटायन० ॥ वामदेवाय० ॥ सर्वदेवाय० ॥ सर्वार्तिहराय० ॥ विघ्नहर्त्रे० ॥ धूम्राय० ॥ सर्वदेवाधिदेवाय० उमापुत्राय०॥ कृष्णपिंगलाय० ॥ भालचन्द्राय० गणाधिपाय० ॥ सर्वसिद्धिविनायकाय० ॥ २१ ॥ अथावरणपूजा ॥ गणेशाय० ॥ उमापुत्राय ॥ अघनाशनाय० ॥ हेरंबायन० ॥ गजवक्राय० ॥ सुमुखाय० ॥ एकदंताय० ॥ कपिलाय० ॥ विकटाय० ॥ विघ्ननाशनाय० ॥ भालचंद्राय० ॥ गणाध्यक्षाय० ॥ धूम्रकेतवे० ॥ ईशपुत्राय० ॥ दयाब्धेत्राहिसंसारसर्पान्मांशरणागतम् ॥ भक्त्यासमर्पयेतुभ्यंप्रथमावरणार्चनम् ॥ अनेनप्रथमावरणार्चनेन भगवान्श्रीसत्यविनायकःप्रीयतांनमम ॥ १ ॥ इतिसर्वत्र ॥ वीरगणपतये० ॥ शूरगणपतये० ॥ वरदगणपतये० ॥ विनायकगणपतये० ॥ इभास्यगणपतये० ॥ एकदंतगणपतये० ॥ क्षिप्रगणपतये० ॥ श्रीसिद्धिगणपतये० ॥ दयाब्धे० द्वितीयावरणार्चनम् ॥ अनेनद्विती० ॥ २ ॥ रामायनमः ॥ रमेशाय० ॥ गिरिजाय० ॥ वृषांकाय० ॥ रत्यै० ॥ मदनाय० ॥ वराहाय० ॥ श्रियै० ॥ दयाब्धे० तृतीयावरणा० अनेनतृतीयाव० ॥ ३ ॥

सिद्ध्यैनमः ॥ समृद्ध्यै० ॥ कांत्यै० ॥ मदननन्त्यै० ॥ मदन-
चंद्राय० विद्यायै० ॥ दयाब्धे० चतुर्थाव० ॥ ४ ॥ रवये० सो-
माय० ॥ अंगारकाय० ॥ बुधाय० ॥ बृहस्पतये० शुक्राय० ॥
शनैश्चराय० ॥ राहवे० ॥ केतवे० ॥ दयाब्धे० पंचमाव० ॥
अनेनपंचमावर० ॥ ५ ॥ इंद्राय० ॥ अग्नये० ॥ यमाय० ॥
निर्ऋतये० ॥ वरुणाय० ॥ वायवे० ॥ सोमाय० ॥ ईशानाय०
दयाब्धे० षष्ठाख्याव ॥ अनेनषष्ठाव० ॥ ६ ॥ अजायनमः ॥
वृषभाय० ॥ युग्माय० ॥ कर्काय० ॥ सिंहाय० ॥ कन्याय० ॥
तुलायै० ॥ वृश्चिकाय० ॥ धनुषे० ॥ मकराय० ॥ कुंभाय० ॥
मीनाय० ॥ दयाब्धे० ॥ सप्तमाव० ॥ अनेनसप्तमाव० ॥ ७ ॥
असितांगभैरवाय० ॥ रुरुभैरवाय० ॥ उन्मत्तभै० ॥ क्रोधभै० ॥
संहारभै० ॥ चंडभै ॥ भीषणभै० ॥ कपालभै० ॥ दयाब्धे० अष्टमाव०
॥ अनेनअष्टमा० ॥८॥ सत्वाय० रजसेन० ॥ तमसेन० ॥ महते० ॥
अग्नये० ॥ दयाब्धे० नवमाव० ॥ अनेननवमाव० ॥९॥ रवये० ॥
त्वष्ट्रेन ॥ वाचस्पतये० ॥ अहंकाराय० ॥ दयाब्धे० ॥ दश-
माव० ॥ अनेनदशमाव० ॥१०॥ अज्ञानाय० ॥ पृथिव्यैनमः ॥
ओषधीशाय० ॥ औषधिवनस्पतिभ्योन० पर्जन्याय० ॥ आका-
शाय० ॥ दयाब्धे० एकादशाव० ॥ अनेनएकादशाव० ॥११॥
गायत्र्यै० ॥ सावित्र्यै० ॥ सरस्वत्यै० ॥ कृष्णायै० ॥ दयाब्धे०
द्वादशाव० ॥ अनेनद्वादशावर० ॥१२॥ दयायै० ॥ यमाय० ॥
अग्नये० ॥ ब्रह्मणे० ॥ शशभृते० ॥ अतीताय० ॥ दयाब्धे

त्रयोदशाव० ॥ अनेनत्रयोदशावरणेन० ॥ १३ ॥ इज्याय० ॥ उरगाय० ॥ पितृभ्यो० ॥ भगाय० अर्यम्णे० ॥ हस्ताय० ॥ त्वष्ट्रे० ॥ दयाब्धे० चतुर्दशाव० ॥ अनेनचतुर्दशावर० ॥१४॥ समाराय० ॥ शक्राग्निभ्यां० ॥ मित्राय० ॥ इंद्राय० ॥ निर्ऋतये० अद्भ्योन० ॥ विश्वाय० ॥ दयाब्धे० पंचदशा० ॥ अनेनपंचदशावर० ॥ १५ ॥ विधये० ॥ गोविंदाय० ॥ वसुभ्यो० ॥ वरुणाय० ॥ अजचरणाय० ॥ अहिर्बुध्न्याय० ॥ पूष्णे० ॥ दयाब्धे० ॥ षोडशाव० ॥ अनेनषोडशावर० ॥ १६ ॥ अग्नितेजसे० ॥ वह्नितेजसे० ॥ सूर्यतेजसे० ॥ चंद्रतेजसे ॥ दयाब्धे० सप्तदशाव० ॥ अनेनसप्तदशापर० ॥ १७ ॥ ब्राह्मेन० ॥ माहेश्वर्यै० ॥ कौमार्यै० ॥ वैष्णव्यै० ॥ वाराह्यै० ॥ इंद्राण्यै०॥ चामुंडायै० ॥ दयाब्धे० अष्टादशाव० ॥ अनेनाष्टादशावर० ॥ १८ ॥ विष्कंभाय० ॥ प्रीतये० ॥ आयुष्मते० ॥ सौभाग्यय० शोभनाय० ॥ अतिगंडाय० ॥ दयाब्धे० एकोनविंशाव० ॥ अनेनैकोनविंशावर० ॥ १९ ॥ सुकर्मणे ॥ धृतये० ॥ शूलाय० ॥ गंडाय० ॥ वृद्धये० ॥ ध्रुवाय० ॥ व्याघाताय० हर्षणाय०॥ वज्राय० ॥ सिद्धये० ॥ व्यतीपाताय० ॥ वरीयसे० ॥ परिघाय० ॥ दयाब्धे० ॥ विंशत्यावरणार्चनम् ॥ अनेनविंशावर० ॥ २० ॥ शिवाय० ॥ सिद्धाय० ॥ साध्याय० ॥ शुभाय० ॥ शुक्लाय० ॥ ब्रह्मणे० ॥ ऐंद्राय० वैधृतये० ॥ श्रीसत्य विनायका: सांगायसपरिवाराय० ॥ दयाब्धे० एकविंशाव० ॥ अनेनएक-

विंशावर० ॥ २१ ॥ ॥ (अथगणपतिसहस्रनामभिरष्टोत्तरशत-
नामभिर्वादूर्वांकुरार्पणंकुर्यात्) ॥ तत्र अष्टोत्तरशतनामावलिः ॥
॥ ॐअस्यश्रीविघ्नेश्वराष्टोत्तरशतदिव्यनामामृतस्तोत्रमंत्रस्य गृत्स-
मदऋषिः गणपतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः गंबीजंनंशक्तिः मंकीलकम्
श्रीसत्यविनायकप्रसादसिद्ध्यर्थंदूर्वांकुरार्पणेविनियोगः ॥ (ॐ
कारपूर्वकाणिनामानि ॥) विनायकायनमः ॥ विघ्नराजाय० ।
गौरीपुत्राय० । गणेश्वराय० । स्कंदाग्रजाय० । अव्ययाय० ।
पूताय० । दयाध्यक्षाय० । द्विजप्रियाय० । अग्निगर्वच्छिदेनमः ।
इंद्रश्रीप्रदाय० । वाणीबलप्रदाय० । सर्वसिद्धिमते० । शर्वतन-
याय० । शिवप्रियाय० । सर्वात्मकाय० । सृष्टिकर्त्रे० । देवानी-
कार्चिताय० । शिवाय० । शुद्धाय० । बुद्धिप्रियाय० । शांताय० ।
ब्रह्मचारिणे० । गजाननाय० । द्वैमातुरायन० । मुनिस्तुत्याय० ।
भक्तविघ्नविनाशनाय० । एकदंताय० । चतुर्बाहवे० । चतुर्बा-
हवे० । चतुराय० । शक्तिसंयुताय० । लंबोदराय० शूर्पकर्णाय० ।
हेरंबाय० । ब्रह्मवित्तमाय० । कालाय । ग्रहपतये० कामिने० ।
सोमसूर्याग्निलोचनाय० । पाशांकुशधराय० । चंडाय० । गुणाती-
ताय० । अकल्मषाय० । स्वयंबद्धाय० । सिद्धार्चितपदांबुजाय० ।
बीजपूरप्रियाय० । अव्यक्ताय० । वरदाय० । शाश्वताय० ।
कृतिने० । विद्वत्प्रियाय० । वीतभयाय । गादिने० । चक्रिणे० ।
इक्षुचापधृते० । अजोत्पलकराय० । श्रीशाय० । निरंजनाय०
श्रीपतिस्तुतिहर्षिताय० । कुलाद्रिभृते० । जटिने० । चंद्रचूडाय० ।

अमरेश्वराय० । नागोपवीतिने० । श्रीकंठाय० । रामार्चितप-
दाय० । व्रतिने०। स्थूलकंठाय०। त्रयीकर्त्रे०। सामघोषप्रियाय।
अग्रगण्याय०।। पुरुषोत्तमाय०।स्थूलतुंडाय। ग्रामण्ये०। गणपाय०।
स्थिराय० । वृद्धिदाय० । सुभगाय० । शूराय० । वागीशाय० ।
सिद्धिदाय० । दूर्वाबिल्वप्रियाय० । कांताय० । पापाहारिणे०
। कृतागमाय० । समाहिताय० । वक्रतुंडाय० । श्रीप्रदाय० ।
सौम्याय० । भक्तकांक्षितदात्रे० । अच्युताय । केवलाय० ।
सिद्धिदाय० । सच्चिदानंदविग्रहाय० । ज्ञानिने० । मायायुताय०।
दांताय० । ब्रह्मिष्ठाय० । भयवर्जिताय० । प्रमत्तदैत्यभयदाय० ।
व्यक्तमूर्तये० । अमूर्तिकाय० । पार्वतीशंकरोत्संगखेलनोत्सव-
लालसाय० । समस्तजगदाधाराय० वरमूषकवाहनाय० । हृष्ट-
चित्ताय० । प्रसन्नात्मने० ।। सर्वसिद्धिप्रदायकायनमः ।।१०८।।
ॐयत्पुरुषं० ।। वनस्पतिरसोद्भूतोगंधाढ्योगंधउत्तमः ।। आ-
घ्रेयः सर्वदेवानांधूपोयंप्रतिगृह्यतम् ।। ॐ श्रीसत्यवि०।। धूपंस०।।
ॐब्राह्मणोस्य० ।। साज्यंचवर्तिसंयुक्तंवह्निनायोजितंमया।। दीपं-
गृहाणदेवेशत्रैलोक्यातिमिरापह ।। ॐश्रीसत्यवि० ।। दीपंस० ।।
ॐचंद्रमाम० ।। शर्कराक्षीरपाकेनपूरितान्घृतपाचितान् ।। गोधूम-
मोदकानदास्येनैवेद्यंप्रतिगृह्यताम् ।। ॐश्रीसत्यवि० ।। नैवेद्यार्थे-
यथोक्तमोदकनैवेद्यंस० ।। अमृतोपस्तरणमसि ।। प्राणाय० ६ ।।
एलोशीरसुकंकोलकर्पूरैःपरिवासितम् ।। प्राशनार्थंकृतंतोयंगृहाण-
गणनायक ।। ॐश्रीसत्य० ।। नैवेद्यमध्येप्राशनार्थंपानीयंस० ।।

पुनः । प्राणाय० ॥ उत्तरापोशनंस ॥ हस्तप्रक्षालनंस० ॥ मुख प्रक्षालनंस० ॥ आचमनीयंस० ॥ मलयाचलसंभूतंघनसारंमनोहरम् ॥ हृदयानंदनंचारुचंदनंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ करोद्वर्तनार्थेचंदनंस० ॥ पूगीफलंमहद्दिव्यंनागवल्यादलैर्युतम् ॥ कर्पूरैलासमायुक्तंतांबूलंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ मुखवासार्थेतांबूलंस० ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थंहेमबीजंविभावसोः ॥ अनंतपुण्यफलदमतःशांतिंप्रयच्छमे ॥ ॐ श्रीसत्यवि० । दक्षिणांसम० ॥ वज्रमाणिक्यवैडूर्यविद्रुमादियुतानिच ॥ पुष्परागसमेतानिभूषणानिप्रगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ भूषणानिस० ॥ फलानीमानिसर्वाणिस्थापितानितवाग्रतः ॥ तेनमेसुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ॥ ॐश्रीसत्य० ॥ नानाफलानिस० ॥ ॐश्रिय जातश्रिय० ॥ चंद्रादित्यौचधरणिर्विद्युदग्निस्तथैवच ॥ त्वमेवसर्वज्योतींषिआर्तिक्यंप्रतिगृह्यताम् ॥ ॐश्रीसत्यवि० ॥ महानीराजनदीपंस० ॥ कर्पुरकंमहाराजरंभोद्भूतंचदीपकम् मंगलार्थंमयादत्तंसंगृहाणजगत्पते ॐश्रीसत्य० ॥ कर्पूरदीपंस० ॥ गृहाणपरमेशानसरत्नेछत्रचामरे ॥ दर्पणंव्यजनंचैवराजभोगाययत्नतः ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ राजोपचरान्स० ॥ (अथदूर्वायुग्मार्पणं) ॥ तद्यथा एकविंशतिदूर्वांकुरमध्यतोरक्तगंधाक्षतयुतंदूर्वांकुरयुग्मंगृहीत्वा गणाधिपनमस्त इतिवक्ष्यमाणश्लोकद्वयोक्तैकैकनाम्नातत्समर्प्यांतेतच्छ्लोकद्वयेनैकंदूर्वांकुरंसमर्पयेत् ॥ गणाधिपाय० ॥ दूर्वायुग्मंस० ॥ उमापुत्राय० दू० ॥ अघनाशनाय० दू० ॥ एकदंताय० दू० ॥ इभवक्त्राय०

दू० ॥ विनायकाय० दू० ॥ ईशपुत्राय० दू० ॥ सर्वसिद्धिप्रदाय-
काय० दू० ॥ कुमारगुरवेन० दूर्वा० ॥ श्रीगणराजाय० दू० ॥
गणाधिपनमस्तेस्तुउमापुत्राघनाशन ॥ एकदंतेभवक्रेतितथामूषक-
वाहन ॥ विनायकेशपुत्रेतिसर्वसिद्धिप्रदायक ॥ कुमारगुरवेतुभ्यं-
पूजयाभिप्रयत्नतः ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ दूर्वांकुरंस० ॥) ॐ
नाभ्याआसी० ॥ नमःसर्वहितार्थायजगदाधारमूर्तये ॥ साष्टांगोयं-
प्रणामस्तेप्रयत्नेनमयाकृतः ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ नमस्कारंस० ॥
ॐ सप्तास्यास० ॥ यानिकानि० ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ प्रदक्षि-
णांस० ॥ ॐ यज्ञेनयज्ञ० ॥ ॐ राजाधिराजाय० ॥ नानामंत्रा-
न्समुच्चार्ययथाशक्त्यामयार्पितम् ॥ पुष्पांजलिंगृहाणेमंश्रीसत्यगण-
नायक ॥ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ मंत्रपुष्पांजलिंस० ॥ (अथप्रार्थना
॥ हस्तेपुष्पाणिगृहीत्वा ॥) ध्यायेत्सत्यंगणाध्यक्षमनंतगुणपूरि-
तम् ॥ लोकनाथंत्रिलोकेशंशेषाभरणभूषितम् ॥१॥ रक्तवर्णरक्त-
नेत्रंपाशांकुशधरंपरम् ॥ विनायकंचतुर्बाहुंधृतमोदकहस्तकम् ॥२॥
उमासुतंजनानंदंसर्वदेवार्चितंप्रभुम् ॥ सत्यैकंसत्यसंकल्पंसत्यं-
सत्यव्रतंभजे ॥ ३ ॥ सत्याचर्यंसत्ययोनिंचसत्यशीलंगणाधिपम् ॥
नमामिसततंभक्त्यासत्यसंकल्पशीलिनम् ॥ ४ ॥ सत्यव्रतंसत्यपरं-
त्रिसत्यंसत्यस्ययोनिंनिहितंचसत्ये ॥ सत्यस्यसत्यंऋतसत्यनेत्रंस-
त्यात्मकंत्वांशरणंप्रपन्नः ॥ ५ ॥ सदासर्वरूपंत्रिसत्यंत्रिभेदैर्विहीनं-
समंनेतिरूपंपुराणम् ॥ नुतंयोगिभिर्देवमुख्यैःशिवाद्यैर्गणानांपतिं-

ज्येष्ठराजंभजामि ॥ ६ ॥ सत्यरूपंसत्यसंधंसत्यनामांकितंविभुम् ॥
यत्सत्येनजगत्सत्यंसत्यतत्त्वंनमाम्यहम् ॥७॥ प्रणमामिजगन्नाथं-
जगत्कारणकारणम् ॥ अनाथनाथंशिवदंतापत्रयविमोचनम् ॥८॥
अमोघंपुंडरीकाक्षंगणेशंविघ्ननाशनम् ॥ हृषीकेशंजगन्नाथंवागीशं
वरदायकम् ॥ ९ ॥ गुणपूर्णंगुणातीतमुमासुतमहंभजे ॥ जनार्दनं-
जनानंदंनागयज्ञोपवीतिनम् ॥१०॥ प्रणमामिसदासत्यंनगजायाः
प्रियंकरम् ॥ सत्यैकदंतंवरदंवंदेहंकामदंवरम् ॥११॥ लीलयाच-
ततंविश्वंयेनतस्मैनमोनमः ॥ उदितादित्यसंकाशंज्ञानानंदशरीरिणम्
॥ १२ ॥ चतुर्भुजंगजास्यंचत्रिनेत्रंशशिशेखरम् ॥ आश्लिष्टंसिद्धि-
बुद्धिभ्यांवामदक्षिणतः क्रमात् ॥ १३ ॥ ब्रह्मरुद्रादिभिः सर्वैरुपा-
स्यंसर्वदैवतैः ॥ स्मितवक्त्रंविशालाक्षंलंबोदरमहंभजे ॥ १४ ॥
फणिपतिफणमणिविलसितमुकुटंदिनकरहिमकरहुतवहनयनम् ॥
मदजलपरवशगजवरवदनंप्रणमतगणपतिमभिमतफलदम् ॥ १५ ॥
नमःसत्यविघ्नेश्वरायास्यकर्त्रेनमःशुद्धसत्वायविश्वस्यभर्त्रे ॥ करा-
लायकालात्मकायास्यहर्त्रेनमस्तेजगन्मंगलायादिमूर्ते ॥१६॥ आ-
वाहनंनजानामिनजानामिविसर्जनम् ॥ पूजांचैवनजानामिक्षम्यतां-
परमेश्वर ॥ १७ ॥ मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंसुरेश्वर ॥ यत्पू-
जितंमयादेवपरिपूर्णंतदस्तुमे ॥ १८ ॥ अन्यथाशरणंनास्तित्वमे-
वशरणंमम ॥ तस्मात्कारुण्यभावेनरक्षस्वगणनायक ॥ १९ ॥
जातस्यजायमानस्यगर्भस्थस्यचदेहिनः ॥ माभून्ममकुलेजन्मशां-

करंदैवतंविना ॥ २० ॥ अनायासेनमरणंविनादैन्येनजीवनम् ॥ गणेशकृपयादेहित्वयिभक्तिमचंचलाम् ॥ २१ ॥ रोगपातकदौर्भाग्यदारिद्र्यविनिवृत्तये ॥ अशेषाघविनाशायप्रसीदगणनायक ॥२२ ॐ श्रीसत्यवि० ॥ प्रार्थनापुष्पांजलिंस० ॥ (अथश्रीसत्यविनायकायविशेषार्घ्यंदद्यात् ॥ तद्यथा ॥ (हिरण्यफलगंधपुष्पाक्षतयुतंशुद्धोदकमर्घ्यपात्रेगृहीत्वा ॥) लंबोदरनमस्तुभ्यंसततंमोदकप्रिय ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंसंकटान्मांनिवारय ॥ ॐ श्रीसत्यविनायकायसांगायसंपरिवारायनमः इदमर्घ्यंसमर्पयामि ॥ (अथैकविंशतिवारंगणेशगायत्रीजपंकुर्यात् ॥ ततउत्तरन्यासः) ॐ ब्राह्मणोस्य० ॥ हृदयाय० ॥ ॐ चंद्रमाम० ॥ शिरसेस्वाहा ॥ ॐ नाभ्याआसी० ॥ शिखायैवषट् ॥ ॐ सप्तास्या० ॥ कवचायहुम् ॥ यज्ञेनय० ॥ अस्त्रायफट् ॥ अनेनयथाज्ञानेनकृतपूजनेनश्रीसत्यविनायकः प्रीयतांनमम ॥ ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ अद्यपूर्वोच्चरित० श्रीस०प्रीत्यर्थं श्रीसत्यविनायकव्रतांगभूतंतत्कथाश्रवणमहंकरिष्ये। इतिसंकल्प्य ॥ गंधपुष्पाक्षतादिभिः कथापुस्तकपूजांपौराणिकपूजांचकृत्वा सुहृन्मित्रादिजनैः सहैकाग्रचित्तेनकथाश्रवणंकुर्यात् ॥ ततोमहानैवेद्यसमर्पणंब्राह्मणदंपतीभोजनंचयथाशक्तिकृत्वासुहृद्युतोभुंजीत ॥ इतिश्रीसत्यविनायकपूजासमाप्ताः ॥

॥ ततश्चोंमिति ध्वनीरभूत सर्वैगजाकारः ॥

॥ ॐकारनाथ स्वरूप श्रीमहागणपति महाराज. ॥

આ મયૂરેશ્વર ક્ષેત્રાધિપતિ મહારાજની સ્વતઃસિદ્ધ મૂર્તિ ૐકાર સ્વસ્વરૂપાકાર છે.

श्रीमत्परमहंस परिव्राजकाचार्य सद्गुरु
श्रीस्वामि श्रीविनायक योगी महाराज

શ્રીલક્ષ્મીવિનાયક ગણપતિ મંદિર--લુણાવાડા-હાલ-ક્ષેત્રનિવાસ-
ઓરીસ ખડકી-ભરૂચ.

ॐ श्रीगणेशाय नमोनमः ॥१॥

॥ अथ सत्यविनायक व्रत कथा प्रारंभः ॥

ॐ श्री प्रणवस्वरूपी श्री महागणपतये नमोनमः ॥

॥ अथ कथा ॥

॥ सूत उवाच ॥

॥ सत्य लोके समासीनं ब्रह्माणं नारदोऽब्रवीत् ॥

॥ लोकानां हितमन्विच्छन्प्रणयाद्विनतो भृशम् ॥ १ ॥

॥ नारद उवाच ॥

॥ भगवन्सर्वतत्वज्ञपितः करुणया वद ॥

॥ कःसेवनीयो मनुजैर्हितार्थं वांच्छितार्थदः ॥

॥ अल्पायासेन फलदः समोयुगचतुष्टये ॥ २ ॥

ૐકાર સ્વરૂપ શ્રીમહાગણપતિ માહારાજને નમસ્કાર કરીને હવે કથાનો આરંભ થાય છે. સૂતપુરાણી શૌનકાદિ ઋષિઓ પ્રતિ કહેતા હવા-પૂર્વે સત્ય લોકમાં શ્રીબ્રહ્માજી સ્વસ્થ વિરાજમાન હતા. એટલામાં તેમની પાસે શ્રીનારદજી આવ્યા. જેમના હૃદયમાં સર્વ લોક-જીવાત્માઓના કલ્યાણની શુભેચ્છા છે એવા શ્રીનારદજીએ અત્યંત નમ્રતા પૂર્વક બ્રહ્માજીને નમસ્કાર કરી પ્રશ્ન કીધો. (૧)

નારદજી બોલ્યા—હે ભગવન્! ! હે તાત! !! આપતો તત્વજ્ઞ (બ્રહ્મવેત્તા) છો. જેથી મનુષ્યોએ પોતાના કલ્યાણને

માટે કયા દેવની સેવા કરવી ? ? ? ચારે યુગમાં થોડા પ્રયત્ને પરિપૂર્ણ ફલદાતા અને સર્વ મનોરથ પૂર્ણ કરનારા એવા કીયા દેવ છે ? ? તે કૃપાં કરીને કહો.

ब्रह्मोवाच ॥

॥ ॐकार रूपि भगवान् योवेदादौ प्रतिष्ठितः ॥
॥ देवः प्रत्यक्ष फलदः कलौ सत्यविनायकः ॥ ३ ॥
॥ अत्राप्युदाहरंतीममितिहासं पुरातनम् ॥
॥ शिवपार्वती संवादं कलौसद्यः फलप्रदम् ॥ ४ ॥
॥ एकदा सुखमासीनः कैलासे वृषभध्वजः ॥
एवमेव कृतप्रश्नां पार्वतीं स उवाचह ॥ ५ ॥

બ્રહ્માજી બોલ્યા—સનાતન વૈદિક ધર્મના કુલ અને મુખ્ય સિદ્ધાંતમાં અસ્તિત્વ પ્રમાણરૂપ–તુર્યાતીત–અક્ષરાતીત પૂર્ણબ્રહ્મ સ્વયંજ્યોતિ સ્વતઃસિદ્ધ અધિષ્ઠાન સ્વરૂપ સ્વસંવેદ્ય (ઉપાસ્ય સ્વરૂપ) પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પરમેશ્વર ૐકારનાથ છે. એમ ચારે વેદોમાં ઉપનિષદો શાસ્ત્રો પુરાણોમાં સુપ્રસિદ્ધ છે. વેદોનો કોઇપણ મંત્ર આદિમાં ૐકારના ઉચ્ચાર વિનાનો મંત્રસિદ્ધિ દાતા નથી. તે ૐકારમાં સનાતન વૈદિક શ્રૌત સ્માર્ત ધર્મની શ્રેણીએ–પાંચ દેવ–પાંચ પાદ–પાંચ માત્રા આદિ જ્ઞાનભાવે અનેક પંચકોની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ અને લયરૂપે સર્વ માન્યતા સ્વિકારીને ચાતુર્વર્ણ્ય પ્રજાને પોત-પોતાના અધિકાર પૂર્વક વૈદિક પુરાણોક્ત–પૂજા અને

નામસ્મરણાદિ કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલો છે. વેદમાં વર્ણવેલા તે પાંચ ઉપાસ્ય દેવ અનુક્રમે દેવી–સૂર્ય–વિષ્ણુ–શિવ અને ગણેશ એ નામથી સુપ્રસિદ્ધ છે. અને તેજ અનુક્રમે અસત્પાદ–સત્પાદ–સમપાદ–તુર્યપાદ અને મૂળ :અધિષ્ઠાન :**સ્વસંવેદ્ય તુર્યાતીત બ્રહ્મપાદ**–પૂર્ણ બ્રહ્મ તે ૐકારનાથજ છે. તેમનું નામ પણ **ૐકારનાથ** અને સ્વરૂપમાં કંઇ પણ ફેરફાર ન કરતાં મૂળ સ્વરૂપે તેજ ૐકારનાથનું બાહ્ય દર્શન જેને સાક્ષાત્ **મહાગણપતિ** કહે છે. તેજ **શ્રીમહાગણપતિ** તે ૐકારનાથ છે. જેથી ચારે વર્ણનું સત્ય ઉપાસ્ય સ્વરૂપ તુર્યાતીત શ્રીમહાગણપતિ માહારાજ ૐકારનાથજ છે. એમ વેદશાસ્ત્ર પ્રમાણના આધારે અત્યાર સુધીમાં થયેલા ઋષિઓ મુનિઓ અને સંત જીવન્મુક્ત બ્રહ્મવેત્તા મહાત્માઓ તે વૈદિક મર્યાદાએ ૐકારનાથ સ્વસ્વરૂપ શ્રીમહાગણપતિ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા છે એમ સત્ય અનુભવી તેમનું આદિ સ્મર્ણ-પૂજન–ધ્યાન–આદિ પ્રમાણમાં કરી રહ્યા છે. માયાના ગુણરૂપ ત્રીમાત્રા બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્રાદિ દેવતાઓ પણ એજ પ્રમાણે સનાતન વૈદિક ધર્મના સિદ્ધાન્તને પોતે માન્ય કરી રહ્યા છે. તેથી વેદોમાં દેવોના પણ દેવની પ્રતિષ્ઠા રૂપ એવા ૐકારનાથ ભગવાન શ્રીમહાગણપતિ છે. તેજ સર્વ પ્રકારનું પ્રત્યક્ષ ફલ આપનાર કે જેમની સત્તાથી વેદો પ્રકાશમાન થયા છે એવા જે **સત્ય વિનાયક** દેવ નામથી સુપ્રસિદ્ધ શ્રીમહાગણપતિજ **કલિયુગમાં** કહેવાય

છે. તેજ કલ્યાણકારી છે. (૩) જેમનો મહિમા વેદોમાં સર્વ માન્ય સુપ્રકાશિત છે એવા શ્રીમહાગણપતિ માહારાજની ઉપાસના સબંધનો પૂર્વ ઇતિહાસ છે. તે હે નારદજી!!! તમને કહું છું કે તે સંવાદ શ્રીમાહાદેવજી અને પાર્વતીનો છે. અને તે કલિયુગમાં સત્ય ફલદાતા છે. (૪) એક સમયે કૈલાસ ભૂમિમાં શાન્ત વિરાજેલા શ્રીશંકર પાસે આવી શ્રીપાર્વતીજીએ તમારી પેઠે પ્રશ્ન કીધો. (૫)

॥ शिव उवाच ॥

॥ कदाचित्स्वाश्रमे संस्थः सुदामाऽकिंचनोद्विजः ॥
॥ स्वाचारः परमोदारः स्त्रिया संबोधितो ययौ ॥६॥

શ્રીશંકર બોલ્યા—હે પાર્વતી!!! એક **સુદામા** નામનો સદાચાર સંપન્ન અને મહાન્ ઉદાર બ્રાહ્મણ અતિ દરિદ્રી અવસ્થા યુક્ત હતો તે એક વખતે પોતાના કુટુંબના પોષણને માટે અતિ વ્યાકુલ થઇ પોતાના રહેવાના આશ્રમમાં બેસી રહ્યો હતો તે વખતે તેમની ધર્મપત્નિ બોલ્યાં હે સ્વામિન્!!! તમો શાને માટે દુઃખી થાઓ છો. તમારા બાલમિત્ર અને ગુરૂબંધુ—એવા શ્રીકૃષ્ણ સર્વ પ્રકારથી ઐશ્વર્ય સંપન્ન અને દ્વારિકાધિપતિ છે અને વળી તે નૃપતિ હોઇ ગૌબ્રાહ્મણ દીનજનને માટે અત્યંત દયાળુ છે. તેથી તમો ત્યાં જઇને તેમને મળશો તો તે તમારૂં સર્વ દરિદ્ર દુર કરી શકે તેવા છે. આ પ્રમાણે યોગ્ય સલાહ મળવાથી

પ્રસંન્નમુખ સુદામાજી દ્વારિકા જવા માટે ઘર આગળથી નિકળ્યા. (૬)

॥ पटच्चरै समाबध्य चिपिटान् क्लेश संचितान् ॥
॥ द्वारकायां वासुदेवं द्रष्टुं मित्रं पुरा भवत् ॥ ७ ॥
॥ तेन समानितोऽत्यंतं सेवया भोजनादिना ॥
॥ तंमुक्तवंतमेकान्ते ज्ञात्वाऽकृत्यातदिंगितम् ॥ ८ ॥

શ્રીકૃષ્ણ જેવા નૃપતિને મળવા જતાં ભેટ કરવાને માટે સુદામાની ધર્મપત્નિએ બેચાર મુઠી ચોખાના પૌંઆ એક ફાટલા ચિંથરામાં બાંધી આપ્યા. તે લઇને સુદામાજી દ્વારકાં જવા માટે નિકળ્યા. (૭) પોતાના જુના મિત્ર સુદામાજી પોતાને મળવા આવ્યા જોઇને શ્રીકૃષ્ણે બહુજ આદર માનપૂર્વક સત્કાર કર્યો. બ્રાહ્મણ હોવાથી સનાતન ધર્મ પ્રમાણે મધુપર્ક સ્નાન–વિધિ સુગંધી પદાર્થોથી કરી અનેક જાતનાં ષડરસ ભોજન કરાવી પાન–સોપારી આપ્યાં પછી બંન્ને બાલમિત્રો એકાન્તમાં વાત કરવા લાગ્યા. પુછપરછ કરતાં સુદામાજીની ગુપ્ત સ્થિતિ શ્રીકૃષ્ણે જાણી લીધી. (૮)

॥ भुक्त्वातान् प्रथुकान्जीर्णान्मनसापर्य तप्यत ॥
॥ ममामित्रेऽकिंचनत्वं राज्ञित्रिमे कियन्त्विति ॥ ९ ॥
॥ अलक्ष्मीनाशयाम्यस्य श्रीविनायकतोषतः ॥
॥ इति संचिन्त्य पप्रच्छ कुशलंते कुटुंबके ॥ १० ॥

શ્રીકૃષ્ણ કહેવા લાગ્યા. હે મારા વ્હાલા મિત્ર !!!

મારા માટે જે ભેટ લાવ્યા હોય તે આપો. એમ કહી સુદામાજીએ પોતાની પાસે સંતાડી રાખેલી પૌંઆની પોટલી હતી તે લઈ લીધી અને તેમાંથી એક મુઠીભર પૌંઆ ખાઇ સંતોષ માન્યો. શ્રીકૃષ્ણ મનથી બોલ્યા. અરે અરે ! ! ! મારા મિત્રનું આ કેટલું બધું દારિદ્ર ! ! ! અસ્તુ. બ્રાહ્મણોમાં અને રાજાઓમાં કેટલું અંતર રહેલું છે તે જોઉં છું. (૯) આ મારા પરમ પવિત્ર મિત્રનું દારિદ્ર નાશ કરવું જોઇએ. અને તેને માટે મારે સત્યવિનાયકનું વ્રત કરવું, એવો નિશ્ચય કરી સુદામાજીને પુછવા લાગ્યા કે તમારાં છોકરાં–છૈયાં અને કુટુંબ સુખી છે કે ? ? ? (૧૦)

॥ कया वृत्त्या करोषित्वं स्वपोष्य परिपालनम् ॥
॥ निशम्य माधवीं वाणीं ह्रीणः पुनरुवाचतः ॥११॥

॥ सुदामोवाच ॥

॥ त्वयिनाथे जगत्क्षेमाकिंमुमित्र कुलेतव ॥
॥ बिभर्म्यमृत वृत्तेन पोष्यवर्गंयदृद्वह ॥ १२ ॥

હે મિત્ર ? ? તમો પોતાના બાલકો આદિનું પોષણ કીયા ધંધાથી કરો છો. એવી શ્રીકૃષ્ણની પ્રેમવાણી સાંભળી સુદામાજી લજ્જીત થઇને શ્રીકૃષ્ણને કહેવા લાગ્યા. (૧૧) હે નાથ ! ! તમો સમગ્ર બ્રહ્માંડના નિયંતા નાથ છો તેથી સર્વનું કલ્યાણજ છે. તેથી તમારા મિત્રના કુટુંબમાં ક્ષેમ-કુશળતા હોયજ. તેમાં પુછવાનું રહેતુંજ નથી. હે યદુકુલ

દીપક શ્રીકૃષ્ણ!!! મારાં બાલબચ્ચાંનું પોષણ હું અયાચિત-વૃત્તિથીજ કરૂં છું. (૧૨)

॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥

॥ अयाचितमिदं वृत्तं सोढुं कठिनमप्युत ॥
॥ इश्वरार्पण बुद्ध्यैव नित्यकर्मोदितंयतः ॥
॥ भुक्ति मुक्ति प्रदंदेवं भज सत्य विनायकम् ॥ १३ ॥
॥ इति संबोधितो विप्रः सुदामा करुणात्मना ॥
॥ हरिणातं प्रत्युवाचकोऽसौ सत्यविनायक ः ॥१४॥

શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા!!! હે મિત્ર!!! અયાચકવૃત્તિથી પાલન–પોષણ કરવું, એ ઘણુંજ કઠણ છે. તો પણ તે નિત્યકર્મ ગણાય છે. તેથી સનાતન વૈદિક ધર્મની રીતે તે કર્મ બ્રહ્માર્પણ થાય તો ભુક્તિ અને મુક્તિના દાતા જે સત્યવિનાયક મહાગણપતિ માહારાજ છે. તેમનું આરાધન કરવું યોગ્ય છે. (૧૩) એ પ્રમાણે શ્રીકરૂણાસાગર શ્રીકૃષ્ણની વાણી સાંભળી સુદામા બોલ્યા. હે ભગવાન્!!! તમો એ જે સત્યવિનાયક મહાગણપતિનું વ્રત કરવા સૂચવ્યું. તે કોણ છે?? તે કૃપા કરી કહો. (૧૪)

॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥

॥ यः सर्वाद्यः सर्वपूज्यो ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतिः ॥
॥ वयं यस्य गणाः सर्वेदेवाविधिहरादयः १५ ॥
॥ यजन्ते विमलात्मानो येन्येहढ परायणाः
॥ तस्यव्रतं कुरु सरवे सद्यः फलमवाप्स्यासि ॥१६॥

શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા–હે મિત્ર ! ! ! જે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા પરમેશ્વર અધિષ્ઠાન અને સ્વસંવેદ્ય ચૈતન્ય જ્યોતિ ૐકારનાથ વેદમાન્ય સ્વતઃસિદ્ધ અસ્તિત્વરૂપે પ્રભુ છે કે જે સર્વ શબ્દાતીત સર્વનો આદિ છે. અને તેથીજ સર્વ એવા ઈશ્વર અને જીવાત્માઓને સર્વદા પૂજ્ય છે. તેમજ વેદશ્રુતિ પ્રમાણે अन्नं ब्रह्मेतिથી આદ્ય લઈને અનંત બ્રહ્મસ્વરૂપ છે તેઓનો સદાએ પ્રિયપતિ સ્વરૂપ હોવાથી જેનું વેદોમાં બ્રહ્મણસ્પતિ એવું નામ છે. તેમ ઈશ્વરની સમષ્ટિ સંજ્ઞાના અમો બ્રહ્મા–વિષ્ણુરૂદ્ર, ઇન્દ્ર, વરૂણ, અગ્નિ, વાયુ, સૂર્ય, ચન્દ્ર આદિ તમામ દેવ દેવતા દેવીઓ તે ૐકારનાથ સ્વરૂપ ૐકાર સ્વરૂપાકારે શ્રીમહાગણપતિના "ગણ" એટલે સેવક છીયે. (૧૫) વળી જેમની બુદ્ધિ અત્યંત વિમલ એટલે મલરહિત છે એવા અતિસૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ રાજ્યયોગથી સુવિચાર પુર્વક જાણનારા અને હઠયોગથી પણ પ્રભુને જાણવાનો પ્રયત્ન કરનારા પણ જેઓની ઉપાસના કરે છે. એ વાતે સર્વ વર્ણ આશ્રમમાં ઇષ્ટ સદ્ગુરૂ છે. તેઓનું વ્રત કરો કે જેથી તમોને ઈષ્ટસિદ્ધિ ફલ પ્રાપ્ત થશે. (૧૬)

॥ लोकानामुपकाराय स्यात्त्वदा चरितं व्रतम् ॥

॥ कलौ सिद्धि विहीनानां स्वल्पायासेन कामदम् ॥१७॥

॥ सुदामोवाच ॥

॥ कस्मिन्मासिदिनेवापि कार्यकोवाविधिः स्मृतः ॥

॥ किं फलं चास्य कस्याभूदेतन्मे सकलंवद ॥ १८ ॥

વળી તમારા જેવા શ્રેષ્ટ ભક્તજનો જે વ્રત કરી પ્રભુને સેવે તેજ લોકોપકાર વ્રત તમામ સનાતન ભક્તો પણ કરવા લાગે છે. તેથી પ્રભુનો મહિમા વૃદ્ધિને પામે છે અને કલિયુગમાં આચરણહીન થયેલા જીવાત્માઓ પણ બહુજ થોડા પરિશ્રમે પોતાના સર્વ હેતુઓ આ વ્રત કરવાથી જ પાર પાડી શકે છે. (૧૭) એમ સાંભળી સુદામાજી બોલ્યા. હે શ્રીકૃષ્ણ ! ! ! તે ૐકારનાથ સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિનુ વ્રત કયા માસમાં અને કયા દિવસે કરવું તેનો વિધિ કેવી રીતે છે અને તેનું ફલ પણ શું છે તે આજ પર્યંત કોણે કરેલું છે અને કેવી રીતે ફલસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઇ છે. તે વ્રતની લોકમાં પ્રસિદ્ધિ થવાને માટે લોકોપકારરૂપે મને કહેવું જોઇએ. (૧૮)

॥ सर्व लोकोपकारार्थं व्रतस्यास्यप्रसिद्धये ॥

॥ श्रीकृष्ण उवाच ॥

॥ अहं वदामि ते प्रीत्या विधानं व्रत संभवम् ॥ १९ ॥

॥ यतः पुष्टिपतेर्जन्म वैशाखे पौर्णिमादिने ॥

॥ तस्यांवर चतुर्थ्यांवा भौमे वा भृगुवासरे ॥ २० ॥

સર્વ લોકોના કલ્યાણને માટે તે મહાપ્રભુના વ્રતની પ્રસિદ્ધિરૂપ તે કહું છું એમ શ્રીકૃષ્ણ કહેવા લાગ્યા. હે સુદામાજી ! ! ! હવે તે અત્યંત પ્રીતિપુર્વક :વિધાન સહિત તે વ્રત કહું છું તમો શ્રવણ કરો. (૧૯) પુષ્ટિપતિ એવું શ્રી ૐકાર સ્વરૂપ શ્રીમહાગણપતિનું નામ છે. પુષ્ટિપતિ એટલે

પાલન કર્તા એવો અર્થ પણ થાય છે. તેમજ પુષ્ટિ એ વિષ્ણુમહારાજની પુત્રીનું નામ વેદમાં તેમ પુરાણમાં સુપ્રસિદ્ધ છે. તે શ્રીમહાગણપતિની ઉપાસના કરી પ્રભુપદને પામેલી છે (શ્રીમત્ સાંપ્રદાયમાં વિષ્ણુની પુત્રીના નામથી પુષ્ટિમાર્ગ પ્રસિદ્ધ છે.) એવા પુષ્ટિપતિ પ્રભુનો જન્મ વૈશાખ માસની પુર્ણિમાએ છે તેથી તે દિવસે અથવા દરેક માસની શુદી વરદ ચતુર્થિએ અથવા મંગળવારે કે શુક્રવારે આ વ્રત કરવું. (૨૦)

॥ कस्मिन्नपि शुभादिने प्रातः संकल्पयेत् व्रतम् ॥
॥ तिलामलक कल्केनस्नायान्नित्याविधिः चरेत् ॥२१॥
॥ पुनः प्रदोष समये व्रतीस्नानंचरेत्प्रिय ॥
॥ स्वस्तिवाच्य तु संपूज्य रेवदान् गोमयशोधिते ॥२२॥

અથવા પોતાની શુભેચ્છા થાય ત્યારે ગમે તે દિવસે પણ આ વ્રત કરવું. પ્રાતઃકાળમાં વ્રત કરવાનો સંકલ્પ કરવો. તલ અને આંબળાના તેલથી પોતાના શરીરને મર્દન કરી સ્નાન કરી નિત્યસ્નાન સંધ્યા પુજન વંદનનો વિધિ કરવો. (૨૧) પછી વ્રત કરનારે પાછલો ચાર ઘડી દિવસ રહે તે પ્રદોષકાળમાં પુનઃ સ્નાન કરવું. પુણ્યાહવાચન કરાવી નવગ્રહાદિકની યથાવિધિપૂર્વક પૃજા કરવી. (૨૨)

॥ रंगवल्लीयुते देशे कदली स्तंभमांडिते ॥
॥ सुगंधि नाना पुष्पादयामादर्शावलि राजिताम् ॥२३॥

॥ कुर्यान्मंडपिकां चारु तन्मयकलशंन्यसेत् ॥
॥ तत्र वैनायकं यंत्रं चतुर्द्वार विराजितम् ॥ २४ ॥

અર્થ:—નાના પ્રકારના રંગની રાંગોળીથી પૃથ્વીને રંગી હોય, તેના મધ્યમાં કેળના સ્થંભ અથવા પાતરાંનો મંડપ બાંધવો. તેના અંદર સુગંધી પુષ્પોની માળાઓ તથા નાના પ્રકારના (કાચ) અરિસાઓ બાંધી મંડપ શણુગારવો. (૨૩) એવા સુંદર મંડપના મધ્ય પ્રદેશમાં તાંબાના કે ચાંદીના કલશની સ્થાપના કરવી. તે કલશના ઉપર ચતુર્દ્વારયુક્ત શ્રીમહાગણપતિ માહારાજનો વૈદિક યંત્ર મુકવો. (૨૪)

॥ लक्ष्मीनारायणौ चैव पार्वती परमेश्वरौ ॥
॥ मही वराह कौशक्तिमदनौ कौणादिक् क्रमात् ॥ २५ ॥
॥ लिखेदष्टदलं वापिदेशिकाज्ञामवाप्यच ॥
॥ अष्ट गंधेन त्रिलिखेद्रक्त चंदनतो पिवा ॥ २६ ॥

અર્થ:—તે યંત્રરાજની ચારે દિશાએ લક્ષ્મીનારાયણ પાર્વતી મહેશ્વર–પૃથ્વીવરાહ અને શક્તિમદન એમ ચાર દેવતાઓની ક્રમ પ્રમાણે સ્થાપના કરવી જોઇએ. (૨૫) જો વિનાયક યંત્ર ન આવડે અગર યંત્ર ન હોય તો સદ્દગુરૂ આજ્ઞાપુર્વક અષ્ટગંધ કિંવા રક્તચંદનવડે અષ્ટદલ કઢાવવો જોઇએ. (૨૬)

॥ पूजा द्रव्याणि संप्रोक्ष्य मध्ये सत्यविनायकम् ॥
॥ अधिकारानुसारेण वित्त शाठय विवर्जितः ॥२७॥
॥ गोरजं स्छुरिताकाशे पूजयेद्वैदिकादिभिः ॥
॥ मंत्र षोडशकै श्चैवोपचारांस्तत्रकल्पयेत् ॥ २८ ॥

અર્થ:—ત્યારપછી પુજા સામગ્રી પદાર્થનું સંશોધન કરવારૂપે પ્રોક્ષણુ કરવું. અષ્ટદલના મધ્ય ભાગમાં શ્રીસત્ય-વિનાયક શ્રીગણુપતિ મહારાજની સ્થાપના કરવી. ગાયોને આવવાના સમયે એટલે પ્રદોષ સમયે પુજાનો પ્રારંભ કરવો. પુજા કરનારે પોતાની યોગ્ય ઉદાર બુદ્ધિ રાખવી. સાચી રીતે આ સર્વ વસ્તુ પદાર્થના માલિક પરમાત્મા પરમેશ્વર ૐકારનાથજ છે. તેમની માલીકીના પદાર્થો તેમનેજ અર્પણુ કરતાં આપણે કંગાલતા કરવાની જરૂર નથી. પણુ પરમા-ત્માનું અપમાન ઇચ્છિનારો અને બહારથી પરમેશ્વરની ભક્તિ સેવા કરનાર પોતાને જણાવનારો તે ધનપદાર્થને પોતાનું માની ખરચાઇ જશે એમ ધારી કંજુસ વૃત્તિથી ઉદાર દાન કરતાં શઠતા કરે છે એજ પાકો તસ્કર જાણુવો માટે વિત્તશાઠ્યતા છોડી પરમેશ્વરાર્પણુ કરવા ઉદારતા ધારણુ કરવી. અને યોગ્ય અધિકારપુર્વક યોગ્ય પાત્રે ઉદાર દાન કરવું જોઇએ, વૈદિક કે પુરાણોક્ત પોતાના વર્ણુના-અધિકાર પુર્વક મંત્રોથી ષોડશોપચાર પુજા કરાવવી જોઇએ. (૨૭–૨૮)

॥ गोधूम चूर्ण संयुक्तांच्छर्करा परिमिश्रितान् ॥
॥ सपादक्षीर खर्वोत्थ मोदकान् घ्रतपाचितान् ॥ २९ ॥
॥ यथाविभवतो नानापक्वान्नानि निवेदयेत् ॥
॥ नैवेद्यार्थं ततो बीज पूरंमुख विशुद्धयेत् ॥ ३० ॥

અર્થ:—ઘહુંનો લોટ-સાકર અને દુધનો માવો આ ત્રણે સવાયા માનથી એટલે-સવા પાશેર-સવાશેર-સવા બસેર સવા પાંચશેર વિગેરે પોતાની યથાશક્તિ પૂર્વક લઇને તેમાં તેવાજ પ્રમાણથી ઘી નાખી તળીને લાડુ અગર પેંડા બનાવવા અને તેવાજ પ્રકારે અનેક જાતનાં પકવાન્ન ભોજનો પ્રભુ વિનાયક માહારાજના નૈવેદ્યને માટે તૈયાર કરવાં તેની સાથે મુખશુદ્ધિને ખાતર કેળાં-ડાડમ-લીલી દ્રાક્ષ આદિ નાના પ્રકારનાં ફલફલાદિ પણ તૈયાર રાખવાં. (૨૯-૩૦)

॥ शमी मंदार दूर्वाभिर्मत्र पुष्पांजलिंन्यसेत् ॥
॥ श्रुत्वा कथां समभ्यर्च्य गंधमाल्यादिभिर्द्विजान् ॥३१॥
॥ पतिवत्नीः स्त्रियोप्येव हरिद्राकुंकुमादिभिः ॥
॥ यदा शक्त्या द्विजा भोज्याः पश्चात् बंधुजनैः सह ॥३२॥

અર્થ:—શમીપત્ર-મંદાર (શ્વેત અર્કનાં પુષ્પ) દુર્વાકુર ઇત્યાદિથી દેવપૂજામાં પુષ્પાંજલી કરવી. પૂજા કરી રહ્યા પછી આ મહાકથા અતિ પ્રેમભર શ્રવણ કરવી. વિદ્વાન-સ્વધર્મ-શીલ પવિત્ર નિરભિમાની બ્રાહ્મણોનું રૂડા પ્રકારે પૂજન કરવું. (૩૧) સુવાસિની-પવિત્ર સ્ત્રીઓને હળધર અને કુંકુમ

આપવાં અને બ્રાહ્મણનાં પતિપત્નિનાં જોડાં જમાડવાં પછી પોતાના બંધુવર્ગ સાથે ભોજન કરવું. (૩૨)

॥ स्त्रीभिः प्रसादं संभुज्य ततो जागरणं चरेत् ॥
॥ शास्त्रवादैः नृत्यगीतै रूपकैर्विविधैरपि ॥ ३३ ॥
॥ बालानां दंडलीलाभिस्तथा बुद्धिबलादिभिः ॥
॥ स्वयं समाहित मनायावत्सूर्योदयो भवेत् ॥ ३४ ॥

અર્થ:—તેમ ઘરની સ્ત્રીઓને પણ ભોજન કરાવવું. આખી રાત્રી જાગરણ કરવું. કલેશ-દંભ અને અભિમાન રહિત શાસ્ત્રવાદનો વિનોદ કરવો તેમજ નૃત્યગીત-વાદ્યાદિકથી પ્રભુને સંતોષવા. (૩૩) નાના બાળકોની પાસે ડાંડીયા રમાડવા તેમજ બુદ્ધિબળના ખેલો કરાવવા. એ પ્રમાણે રાત્રી વ્યતિત કરવી અને સૂર્યોદય પર્યંત પોતે શુદ્ધ બુદ્ધિથી રહેવું. (૩૪)

॥ एवं व्रतं प्रकुर्वाणः सद्यः फलमवाप्नुयात् ॥
॥ धनं धान्यं पशून्दारान्सुतमायुर्निरोगताम् ॥ ३५ ॥
॥ मानं सुविद्यां लभते निष्कामो मोक्षमाप्नुयात् ॥
॥ ब्रह्मणाऽकारि सृष्ट्यर्थं जगत्येकार्णयेपरम् ॥ ३६ ॥

અર્થ:—એ પ્રમાણે યથાસાંગ વ્રત કરનારા પુરૂષો અવશ્ય શુભ ફલની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. સકામ વ્રત કરનારા ધન-ધાન્ય—પશૂઓ-સ્ત્રીઓ—આયુષ્ય—સહનિરોગી—સન્માન સુવિદ્યાની પ્રાપ્તિ કરે છે અને નિષ્કામ કરનારાઓ અવશ્ય

મોક્ષને પ્રાપ્ત થાય છે. પૂર્વે સૃષ્ટિ રચન કાળમાં સૃષ્ટિ રચવાના સામર્થ્યને માટે. (૩૫–૩૬)

॥ साक्षान्मंगल मूर्त्तिस्तं सामर्थ्यं विविधं ददौ ॥
॥ हरिणाऽकारि विप्रैतत्स्वाधिकारार्थ सिद्धये ॥ ३७ ॥

॥ मया संसाधिता शक्तिः पालने कुर्वताव्रतम् ॥
॥ स्वेच्छावतार सामर्थ्यं ततः प्राप्तं सखे परम् ॥ ३८ ॥

અર્થ:—શ્રીબ્રહ્માજીએ શ્રીમંગલમૂર્તિ સત્યવિનાયકનું વ્રત કર્યું હતું. અને તેથી તેમને સૃષ્ટિ રચવાનું સામર્થ્ય બુદ્ધિબલ પ્રાપ્ત થયું હતું. હે વિપ્ર ! ! એજ પ્રમાણે સૃષ્ટિનું પાલન કરવાને માટે શ્રીવિષ્ણુ મહારાજે પણ શ્રી-સત્યવિનાયક મહારાજનું વ્રત કીધું હતું. ત્યારે તેમને પાલન કરવાના અધિકારની શક્તિ પ્રાપ્ત થઇ હતી. હે મિત્ર ! ! ! એ પ્રમાણે મેં (શ્રીકૃષ્ણ) પણ વ્રત કરીને સર્વનું પાલન–પોષણ કરવા અગર જરૂર પડે ત્યારે સ્વેચ્છાવતાર ધારણ કરવાનું સામર્થ્ય પણ આ શ્રીસત્યવિનાયક વ્રત કરી મેળ-વેલું છે. (૩૭–૩૮)

॥ सदैवाहं करोम्येतत् व्रतं तु भृगुवासरे ॥
॥ श्वोस्ति तन्मे कारयितु माचार्यस्त्वागमिष्यति ॥३९॥

॥ गर्गस्तस्मात्प्रति श्रुत्यप्रसादं प्राप्य यास्यसि ॥
॥ भवानितिगिरि श्रुत्वास्थितः परम यामुदा ॥ ४० ॥

અર્થ:—આ સત્યવિનાયક મહારાજનું વ્રત હું હંમેશ શુક્રવારે કરૂં છું. આવતી કાલે શુક્રવારે તેજ વ્રત છે અને તે કરાવવા માટે અમારા કુલાચાર્ય શ્રીગર્ગાચાર્ય મહારાજ પધારશે આ વ્રત સબંધી સંપૂર્ણ માહિતી શ્રીગર્ગાચાર્ય મહારાજ પાસેથી યથાર્થ લેવી. તેમનો કૃપાપ્રસાદ અને આવતી કાલના વ્રતનો પ્રસાદ લઇ પછી તમારે જવું હોય તો જાઓ. એ પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણનાં વચન શ્રવણ કરી બહુ મોટા આનંદપુર્વક સુદામાજી દ્વારકાંમાં રહ્યા. (૩૯–૪૦)

॥ अपरस्मिन्दिने गर्गात्समाधी कृत्यतद्व्रतम् ॥
॥ सायं प्रसादावसरे हृदि चिंतितवानसौ ॥ ४१ ॥

॥ मयाऽमृतेन वृत्तेन यदा किमपि लभ्यते ॥
॥ तदैव पूजयिष्यामि देवं सत्यविनायकम् ॥ ४२ ॥

અર્થ:—બીજે દિવસે શ્રીમદ્ ગર્ગાચાર્ય મહારાજ પાસેથી આ સત્યવિનાયક વ્રતની સઘળી માહિતી શ્રીસુદામાજીએ મેળવી. અને સંધ્યાકાળે પ્રસાદની વેળાએ પોતાના મનમાં વિચાર પણ કીધો કે મને અયાચક વૃત્તિથી જે કંઇ પ્રાપ્ત થશે, તે વેળાએ તેજ દ્રવ્યવડે હું અવશ્ય સત્યવિનાયક મહારાજનું પુજન કરીશ. (૪૧–૪૨)

॥ भुक्त्वा प्रसादं हरिणा कृत्वा जागरणं सह ॥
॥ शुद्धचित्तो द्विजो भक्त्याऽभजत्सत्यविनायकम् ॥४३॥

॥ सूत उवाच ॥

॥ गच्छन्मार्गे चित्रमभूत्तच्छृणुध्वं महर्षयः ॥

॥ मणिनामावणिकश्चित्कृप्य रत्नादिभिर्वृतः ॥ ४४ ॥

અર્થ:—એવો સુદામાએ સંકલ્પ કરી શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજનો પ્રસાદ લીધો. અને શ્રીકૃષ્ણની સાથે સાથે જાગરણ કીધું. એ પ્રમાણે તે સુદામા નામના બ્રાહ્મણે શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજનું વ્રત કરવા શુદ્ધ મનભાવના કરી. પ્રાતઃકાળે ઊઠીને શ્રીકૃષ્ણની આજ્ઞા લઇને સુદામા પોતાને નગર આવવા નીકળ્યા. રસ્તામાં એક મહાન્ આશ્ચર્ય થયું. સુતપુરાણી શૌનકાદિ ઋષિ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યા કે તે એક મહાન્ આશ્ચર્ય એવું થયું કે એક **મણી** નામનો વૈશ્ય નાના પ્રકારના રત્ન સંપન્ન મોટો ધનવાન હતો. (૪૩–૪૪)

॥ तेन संपादितं क्लेशाच्छतमाहिषवाहितम् ॥

॥ गृहं यास्यन्प्रसुप्वापे कस्मिन् ग्रामे निशामुखे ॥४५॥

॥ दस्युभिस्तद्धनं रात्रौ हृतं सकलमंजसा ॥

॥ उषः काले गंतु कामस्तद्धनं नावपश्यत ॥ ४६ ॥

અર્થ:—તે મણી નામના વૈશ્ય વેપારીએ વ્યાપારમાં અપાર ધન પ્રાપ્ત કીધું અને તે એટલું બધું કે સેંકડો જાનવર ઉપર પોઠો લાદીને લાવતો હતો. રસ્તામાં સાયંકાળ થવાથી કોઇ એક ગામ દેખી ત્યાં રાત્રીવાસો કીધો, અને સુતા. એટલામાં તેજ રાત્રીએ કેટલાએક ચોર લોકોએ તે

ધનને જોઇને લુંટી લીધું. સવારે ઉઠીને મણી નામનો વૈશ્ય જોવા લાગ્યો કે તે સર્વ ધન ગયેલું હતું. (૪૫-૪૬)

॥ धनव्यपायात्सं तप्तोविललापाति दारुणम् ॥
॥ यदृच्छया जगादासौ तस्मात्किमपि लभ्यते ॥ ४७ ॥
॥ दास्ये तदर्धं विप्रायपूर्वदृग्विषयायमे ॥
॥ इतस्ततो विचिन्वन्स मंजूषां लब्धवानसौ ॥
॥ स्वर्णमूद्रा सहस्त्रस्य सुदामातावदाययौ ॥ ४८ ॥

અર્થ:—મણી વૈશ્યનું દ્રવ્ય એકદમ ગયું તેથી તે અત્યંત દુ:ખી થયો અને વિલાપ કરવા લાગ્યો. તે પોતાની સહજ વૃત્તિથી બોલ્યો કે આ મારૂં ગયેલું દ્રવ્ય અથવા તેનો કોઇએક ભાગ મને મળશે. ત્યારે પ્રથમજ જે બ્રાહ્મણ મારી દૃષ્ટિએ પડશે, તેને તેમાંથી અડધું દ્રવ્ય આપીશ. એમ બોલતો તે વૈશ્ય ચોતરફ જોવા લાગ્યો. એટલામાં એકહજાર મોહોરની ભરેલી પેટી તેની દૃષ્ટિએ પડી. એટલામાં સુદામા બ્રાહ્મણ ત્યાં થઇને જતા હતા. તે મણી વૈશ્યની દૃષ્ટિએ પડ્યા. (૪૭-૪૮)

॥ तस्मै पंचशतं मुद्रादत्तवान् सवणिक् मुदा ॥
॥ तस्मिन्नेव दिनेतत्र कृतवान्समुनिर्व्रतम् ॥ ४९ ॥
॥ सायं पूजां विधायासौ निबद्धकर संपुटः ॥
॥ शुद्धांतरात्मा संतस्था वा कांक्षन्प्रभुदर्शनम् ॥ ५० ॥

અર્થ:—પોતાના કરેલા નિશ્ચય પ્રમાણે તે મણી-

વૈશ્યે પાંચસેં મોહોર સુદામાને બોલાવી મોટા આનંદ સાથે આપી. એકદમ અચાનક પાંચસેં મોહોર મળવાથી સુદામાએ પોતાના કરેલા નિશ્ચય પ્રમાણે તેજ દિવસે અને તેજ ઠામે શ્રીમહાપ્રભુ શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજનું વ્રત કરવાનો આરંભ કીધો. સાયંકાળે અતિ પ્રેમથી શ્રીમહાપ્રભુ ૐકારસ્વરૂપ સત્યવિનાયકનું પૂજન કરી અતિ અંતઃકરણની શુદ્ધિપુર્વક પ્રભુદર્શનની ઇચ્છા કરી. (૪૯–૫૦)

॥ नासाग्रन्यस्तनयनो दृढासन परिग्रहः ॥
॥ तावत्मकटतां यातः पुरः सत्यविनायकः ॥ ५१ ॥
॥ दशायुध धरः श्रीमान् देव पंचास्य वाहनः ॥
॥ किरीटकुंडल धरः पीनवक्षा बृहद्भुजः ॥ ५२ ॥

અર્થ:—સુદામાજી પોતાની દૃષ્ટિ નાસાગ્રસ્થિત કરી દૃઢાસનવાળી ધ્યાન કરવા લાગ્યા. એવી સત્ય એકાગ્રતા સિદ્ધ થતાં શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજ પ્રત્યક્ષ મૂર્તિમાન સ્વરૂપે પ્રકટ આવી દર્શન દીધાં. (૫૧) પ્રભુજીનાં ૐકાર સ્વરૂપે પ્રત્યક્ષ દર્શન કરતાં શ્રીવિનાયક મહારાજના દશ હાથમાં દશ આયુધ જોયાં અને સિંહના ઉપર બેઠેલા કાનમાં કિરીટ કુંડલાદિ શોભાયમાન રત્નજડીત આભૂષણો પણ જોયાં. અત્યંત પુષ્ટસ્વરૂપ જેમના વક્ષસ્થલ અને ભુજાઓનું પુષ્ટસ્વરૂપ પણ જોયું. (૫૨)

॥ नाभिशेषो गजमुखो वामांगे सिद्धि मंडितः ॥
॥ दृष्ट्वा पूर्वं सुदामातं कोटिमन्मथ सुंदरम् ॥ ५३ ॥

॥ कोटि चंद्रादित्य कान्तिं तत्पादन्यस्त मस्तकः ॥
॥ नुनाव परया भक्त्या वरदं विघ्न नाशनम् ॥ ५४ ॥

અર્થ:—પ્રભુની નાભી ઉપર નાગદેવતા અને ગજ એટલે હાથી, અથવા શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે ચૈતન્ય પુર્ણ બ્રહ્મ સત્તામાં જગતનો લય અને ઉત્પત્તિ થાય એવા ૐકારનાથ પ્રભુનો મહિમા બતાવનાર ગજ શબ્દ છે વળી ગકાર અને જકારના આકારે તે ૐકારની अकार અને ઉકાર માત્રાનાં દર્શન એવું ગજસ્વરૂપ અથવા ततश्चोमिति ध्वनीरभूतस वैगजाकारः ॥ श्रुतेः ॥ આ શ્રુતિ પ્રમાણે ૐના ઉચ્ચારનો ધ્વની થતાં જે આકાર દર્શનમાં આવે તે ૐકારજ સ્વરૂપે હાથીના માથા સમાન છે એવી અન્ય કોઈ શ્રુત ૐકારના અન્ય આકારને માટે વેદ ઉપનિષદોમાં નથી. એવા ગ અને જ સમાન મુખ છે તે જેમનું એવા તથા ડાબા પાસામાં અષ્ટ મહાસિદ્ધિની અભેદસિદ્ધિ વિરાજમાન છે એવા જેમના સ્વરૂપની લાવણ્યતા કોટી મદનરાજથી પણ સુંદર છે એવા તથા કોટ્યાવધિ ચન્દ્ર અને સૂર્યની કાન્તિ સમાન જળહળ કાન્તિવાળા જેમના આવા સ્વરૂપનાં દર્શનથી આનંદ પામનારા સુદામાએ પ્રભુના ચર્ણમાં પોતાનું માથું મુકી તે વિઘ્ન નાશન સહ વરદાયી વરદમૂર્તિ ગણેશજીની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. (૫૩–૫૪)

॥ सुदामोवाच ॥

सदा सत्यरूपं त्रिसत्यं त्रिभेदैर्विहीनं समं नेतिरूपं पुराणम् ॥
नुतं योगिभिर्वेद मुख्यैः शिवाद्यैर्गणानांपतिंज्येष्ठराजं भजामि ॥

॥ इति स्तुत्वाननर्तासौसरोमांचः सगद्गदः ॥
॥ मेनेधन्यं समात्मानं तपोविद्यां कुलंवयः ॥ ५६ ॥

અર્થ:—સુદામા બોલ્યા હે પ્રભો !!! તમો ૐકાર-સ્વરૂપ सत्यंज्ञानमनंतंब्रह्म આ શ્રુતિ પ્રમાણે (સ્વસંવેદ્ય) ઉપાસ્ય સ્વરૂપ હોઇને તમારા ત્રિકાળ ભૂતભવિષ્ય અને વર્ત્તમાનમાં સ્વયંપ્રકાશ સ્વતઃસિદ્ધ પણ તમારૂજ સત્ય-સ્વરૂપ છે. એવા ત્રીસ્વરૂપ સત્વ, રજ અને તમ, એવા ત્રણ ગુણના ભેદને સૃજનારી બુદ્ધિ પ્રકૃતિ–માયાના ભેદથી રહિત માયાતીત અથવા ગુણાતીત–કે જે સમંપાદ અને નેતિસ્વરૂપ પણ કહેવાય નહિ એવા કે જેમનું વર્ણન કોઇ પણ રીતે થઈ શકતું નથી. એવા વાણી મનથી રહિત તમો છો. તમો બહુજ પુરાણ એટલે જુનામાં જુના. એટલે अस्ति પ્રમાણરૂપ છો. અને સર્વગણના સમૂહરૂપ, તથા શિવ એટલે ઇશ્વર અથવા તુર્ય ને અધિષ્ઠાન બ્રહ્મને આદ્ય લઇ શિવગણ, વિષ્ણુગણ, બ્રહ્માગણ આદિ અનેક ગણોના પતિ સ્વરૂપે જેઓનું श्रीगणपति એવું નામ છે. એવા વેદમાં જેમને "**જેષ્ઠરાજ**" એવા નામથી સ્તુતી કરે છે એવા પ્રભુ તમને મારા વારંવાર પ્રણામ છે તમોને સ્તવું છું. (૫૫) આ પ્રમાણે સ્તુતિ કરતાં સુદામા રોમાંચયુક્ત ગદ્ગદ્ કંઠ-પૂર્વક નાચવા લાગ્યા. અને પોતાને સાચી રીતે ધન્ય ધન્ય માનવા લાગ્યા કે મારા તપને–વિદ્યાને–કુલને તથા મારી વયને પણ ધન્ય છે કે મને પ્રભુનાં દર્શન થયાં. (૫૬)

॥ शिव उवाच ॥

॥ तुष्टो भक्त्यापरमयातमाहसत्यविनायकः ॥

॥ श्री सत्यविनायक उवाच ॥

॥ वरय स्व वरान्विप्र सुदामन्स्वमनोगतान् ॥५७॥

॥ व्रतेन परितुष्टोहं भक्त्यास्तोत्रात् वदामितान् ॥

॥सुदामोवाच ॥

॥ न विदुर्यत्स्वरूपं ते ब्रह्मा हरिहरादयः ॥५८॥

અર્થ:—માહાદેવજી પાર્વતીજીને કહેવા લાગ્યા કે-એવી રીતે સુદામાની પરમપવિત્ર સંતોષ આપનારી ભક્તિયુકત સ્થિતિ જોઇને શ્રીસત્યવિનાયક પ્રસન્ન થઇ બોલ્યા- હે બ્રાહ્મણ ! ! ! તારી સ્વેચ્છામાં આવે તે વરદાન માગ. તે તને બહુ પ્રેમથી આપવા આવેલો છું. હું તારી પ્રેમમય ભક્તિથી અને તારા સ્તોત્રથી પ્રસન્ન થયો છું. જે સ્તોત્રથી તેં મારા સ્વરૂપનું સત્યવર્ણન કીધું છે તે બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને હર એવા સદાશિવ પણ કરી શક્યા નથી. (૫૭-૫૮).

॥ कमन्यं हि वरंयाचे कृपयादकूपथंगतः ॥

॥ देहि भक्ति त्वच्चरणे दृढामव्यभिचारिणीम् ॥५९॥

श्री शिवउवाच ॥

॥ दत्वाभक्तिं दृढांतस्मै संपदं धनदाधिकाम् ॥

॥ ययौ स्वानंद भुवनं देवः सत्यविनामकः ॥६०॥

અર્થ:—બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્રાદિથી તમારૂં વર્ણન થઇ શક્યું નથી એવા પ્રભુ આજરોજ મને પ્રાપ્ત થયા છો એવા વિચારથી સુદામાજી બોલ્યા હે મહારાજ !!! હવે અન્ય શું વરદાન માગવું છે??? હવે તો માત્ર તમારા ચરણકમલની અવ્યભિચારીણી—એટલે અનન્ય ભકિતજ સદાએ રહે એટલે મારૂં જીવન સફલ થયું સમજું છું—એમ ઇચ્છું છું. સદાશિવ બોલ્યા હે પાર્વતીજી !!! એવાં સુદામાજીનાં વચન શ્રવણ કરી અતિ પ્રસંન્ન થયેલા શ્રીસત્યવિનાયક માહારાજ સુદામાના હૃદયમાં દ્દઢ ભકિતપૂર્વક નિવાસ કરી સુદામાને કુબેરના કરતાં અધિક સંપદા આપી પોતાના સ્વાનંદલોક (શ્રીમહાગણપતિનો લોક)માં અંતર્ધ્યાનપૂર્વક ગયા. (૫૯—૬૦)

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे शिवपार्वती संवादे श्रीसत्यविनायक व्रतोपाख्याने प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

એ પ્રમાણે શ્રીબ્રહ્માંડપુરાણનો સત્યવિનાયક વ્રતકથાનો પ્રથમોધ્યાય શ્રી ગુજરાતી ટીકા સાથેનો સંપૂર્ણ થાય છે.(૧)

ॐ ॐ ॐ

॥ ॐ श्री बुद्धिपतये नमोनमः ॥

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ पार्वत्युवाच ॥

॥ अंतर्हिते भगवति देवे सत्यविनायके ॥

॥ सुदामा सकथं लेभेपरांप्राणेश संपदम् ॥१॥

॥ कुर्वन्नमृत वृत्त्यातुव्रतं योग परायणः ॥

॥ श्री शिव उवाच ॥

॥ प्रसादार्थं जागराय समाहूताः समागताः ॥२॥

અર્થ:—શ્રી પાર્વતીજી બોલ્યાં !!! હે પ્રાણેશ !!!

તે પરમાત્મા શ્રીૐકાર સ્વરૂપ સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજ અંતર્ધ્યાન થયા પછી શ્રીસુદામાજીને કેવી સંપત્તિ મળી ?? કારણ–તે સુદામો કેવળ અયાચક વૃત્તિથી પોતાનું જીવન ગાળનારો હતો. એટલુંજ નહિં પણ વ્યવહાર ધંધો-રોજગાર પણ નહોતો. ત્યારે સંપત્તિ કેવા પ્રકારે પ્રાપ્ત થઇ એ જાણવાની મારી ઇચ્છા છે. એમ સાંભળી શ્રી સદાશિવ બોલ્યા–હે પાર્વતી !!! મણી નામના વૈશ્યે સુદામાને પાંચસે મોહોર આપી તેથી સુદામાએ વ્રત કીધું. તે વખતે પ્રભુ વિનાયક મહારાજના પ્રસાદને માટે અને જાગરણને અર્થે ત્યાંના ઘણા માણસો પ્રભુદર્શને આવ્યા હતા. (૧-૨)

॥ ग्रामीणाः पुरुषानार्यस्तेषु वैश्यः सचाययौ ॥

॥ दृष्टा तच्चित्रमखिलं विनयात्पृष्ट वानसौ ॥१॥

॥ मणिरुवाच ॥

॥ भवान किंचनोऽतीवलब्ध्वापिविपुलं धनम् ॥
॥ अस्मिन्व्ययी करोत्सर्व किमेतत्कृपयावद ॥४॥

અર્થ:—તે ગામનાં ઘણાં સ્ત્રી પુરૂષો આવ્યાં તેની સાથે પેલો પાંચસો મહોરનો આપનારો વૈશ્ય મણી પણ પણ આવ્યો હતો. તે તો આ પ્રત્યક્ષ દર્શન અને પ્રભુનો મહિમા જોઇ મહાન્ આશ્ચર્ય પામી અતિ નમ્રતાથી તે સુદામાજીને પુછવા લાગ્યો. મણિવૈશ્ય બોલ્યો. હે માહારાજ !!! તમો અત્યંત દરિદ્ર છો આ સમયે તમને પુષ્કળ દ્રવ્ય પ્રાપ્ત થયું છે. તે તમામ દ્રવ્ય આ વ્રતની પછવાડે તમો ખર્ચ કરી નાખી બેઠા તેનું કારણ શું ??? તે મને કૃપા કરી કહેશો.

॥ अहं तदा चरिष्यामिविधनः शोकसंकुलः ॥
॥ श्रुत्वा सविनयां वाणींततो सौ सदयो द्विजः ॥५॥
॥ उक्त्वा सर्वस्व वृत्तांतं व्रतं तस्माउपादिशत् ॥
॥ विलोक्य चित्रं तत्सर्वं जनाःसद्भाव भाविताः ॥६॥

અર્થ:—હે મહારાજ !!! મારૂં સર્વ ધન નાશ પામ્યું છે. તેથી હું ઘણોજ દુઃખી થયો છું. તેથી ગમે તે પ્રકારે પણ હું આ વ્રત કરવા મારી શુભેચ્છા જણાવું છું. એવી વિનય ભરેલી વાણી સાંભળી સુદામાજીને દયા આવી. તેથી પોતાનું સર્વ વૃત્તાંત કહી તે મણી વૈશ્યને સત્યવિનાયક

વ્રતનો ઉપદેશ કીધો. સુધામાએ મળેલા તમામ ધનનો વ્યય સત્યવિનાયક વ્રત કરવામાં કીધો. મણિવૈશ્ય આ સર્વ વૃત્તાંત જોઇ આશ્ચર્ય પામી ત્યાં આવેલા સર્વ લોક સહસદ્‌ભાવને પામ્યા.

॥ ददुर्नाना भूषणानि वसनानि धनानिच ॥
॥ पुनर्द्विगुण द्रव्येण सुदामा स्वगृहं ययौ ॥७॥
॥ ना पश्यत्तां पर्णकुटीं चिंतां परमिकामगात् ॥
॥ तावत्तु सेवकास्तस्य कांतया परिनोदिताः ॥८॥

અર્થ:—ત્યારપછી ને મણિવૈશ્ય અને આવેલા સંભાવિત ગૃહસ્થોએ તે સુદામાજીને પુષ્કળ દ્રવ્ય-વસ્ત્ર-અલંકાર આદિ આપ્યું. તેથી સુદામાએ ખરચેલા દ્રવ્ય કરતાં બેવડું દ્રવ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત થયું. તે સર્વ લઇને સુદામા પોતાને ઘેર આવ્યા. ઘર આગળ આવતાં પોતાની પર્ણકુટી (નિવાસસ્થાન) જોવા મળતી નથી. આ મહાન્ આશ્ચર્યથી પોતે વિચારવા લાગ્યા કે મારૂં સ્થાન ક્યાં ગયું ? ? એમ ચિંતા કરતાં કરતાં આમ તેમ જોવા લાગ્યા. તે વખતે સુદામાજીની સ્ત્રીએ જોયા. તેથી સેવકોને બોલાવી તેમની પાસે મોકલ્યા. (૭-૮)

॥ अभिगम्यार्चया मासुस्तैलाभ्यं जन पूर्वकम् ॥
॥ स्नापयित्वात्वलं चक्रु रंशुकैर्भूषणैःशुभैः ॥९॥
॥ अत्याश्चर्य युतौ चो भौ पश्यतः सर्व संपदः ॥
॥ रत्नकांचन भित्तीश्च पर्यंकान्वस्त्र संचयान् ॥१०॥

અર્થ:—સેવક લોકો સુદામાની પાસે આવી. મહાન્ સત્કાર પૂર્વક તેમને ઘરમાં લાવ્યા. તૈલમર્દન કરાવી ઉષ્ણોદક સ્નાન વડે ન્હુવરાવી ઉંચા પ્રકારનાં વસ્ત્ર આભુષણો પહેરવા આપ્યાં તે વખતે સુદામાજી અને તેમની સ્ત્રી બંન્ને મહાન્ ચકિત થઇને ચારે બાજુએ જોવા લાગ્યાં. ઘરોની ભાંતો રત્નજડીત જોવાય છે ઠેકઠેકાણે સુંદર પલંગો શોભી રહ્યા છે. વળી જ્યાં ત્યાં ઉત્તમ પ્રકારનાં વસ્ત્રો લટકાવી મુકયાં છે. (૯–૧૦)

॥ मुक्तामणिगणै श्चित्राण्यनेकानिस्थलानिच ॥
॥ हैमानि सर्व पात्राणि भक्ष्याणि विविधानिच ॥११॥
॥ दृष्ट्वैवं चित्र मखिलं भर्त्तारं सा जगादह ॥
॥ किमिदं भवनं क्षुद्रं जातमिन्द्र गृहोपमम् ॥१२॥

અર્થ:—ઘરમાંની જમીન પણ મોતી–હીરા–માણેક ઇત્યાદિક રત્નોવડે વિચિત્ર પ્રકાશમાન દેખાય છે. ઘરનાં વાસણો સર્વ સોનાનાં દેખાય છે. અને ઠામઠામ ખાવાના સુંદર પદાર્થો અને પકવાન્નો દેખાય છે. એ પ્રકારે સર્વ આશ્ચર્યવત્ જોતા થકા સુદામાજીની સ્ત્રી સુદામા પ્રત્યે બોલવા લાગી. હે પ્રાણનાથ !!!! આપણું ઘર પહેલાં બીલકુલ હલકા પ્રકારનું ન્હાનું ઝુંપડા સમાન હતું તે આજ એકાએકી ઇન્દ્રના સરખા વૈભવથી ભરપુર કેમ દેખાય છે ??? તે કૃપા કરી કહો.

॥ ततो ब्रवीत् सुदामातं वृत्तांत मखिलं निजम् ॥

॥ सुदामोवाच ॥

॥ दृष्ट्वा मद्विपदं कान्ते सखामे यदुनायकः ॥१३॥

અર્થઃ—એવાં પોતાની સ્ત્રીનાં વચન સાંભળી સુદામાજીએ પોતાના અત્રેથી ગયા પછીનું અત્યાર સુધી બનેલું સર્વ વૃત્તાંત પોતાની સ્ત્રીને કહી સંભળાવ્યું. સુદામાજી કહેવા લાગ્યા. હે સ્ત્રી !!! દ્વારકાંદિશાને ત્યાં ગયો ત્યાં મારી વિપત્તિ ભરેલી સ્થીતિ મારા મિત્ર યદુકુલનાયક શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માએ જોઈ. ૧૩.

॥ मह्यं संबोधयामासयद्दीनपरवानसौ ॥

॥ विधियुक्तं गुरुमुखात्सद्यः प्रत्ययकारकम् ॥१४॥

અર્થઃ—પોતાની ધર્મ પત્નિના વિચાર સાંભળી પ્રસન્નમુખ સુદામાએ પોતાને જે જે હકીકત બની હતી તે કહી સંભળાવી. હે કાન્તા !!! 'હું દ્વારકાં ગયો તે વખત મારા માથે વિપત્તિનો પારજ નહોતો તે મારી સ્થિતિનો વિચાર કરી શ્રીયદુકુલનંદન શ્રીકૃષ્ણ મહારાજે પોતાના દીન વત્સલ સ્વભાવથી મારૂં દરિદ્ર નાશ કરવા માટે શ્રીમદ્સદ્‌ગુરૂશ્રી ગર્ગાચાર્ય મહારાજ પાસે મને વેદ વિધિપૂર્વક એક સત્યવિનાયક વ્રત કરવા સમજાવ્યું. આ વ્રત તુરતજ અનુભવ આપનાર સત્ય વ્રત છે.

॥ अल्पायासेन संसाध्यं भुक्ति मुक्ति फलप्रदम् ॥

॥ व्रतं वैनायकं यस्य प्रभावोऽयं विराजते ॥१५॥

॥ अकाल्पिताः संपदोऽत्र दृश्यंते स्वर्गदुर्लभाः ॥
॥ भुंक्ष्व निर्विण्ण मनसा भजंति विघ्ननाशनम् ॥१६॥

અર્થ:—હે સ્ત્રી !!! થોડા પ્રયાસથી સાધ્ય થનાર તેમ સંસારની ભુક્તિ અને સંસાર સાગરથી મુક્તિ આપનાર આ સત્યવિનાયકનું વ્રત મુખ્ય છે. તે વ્રત કોઇને પણ કરવું હોય તે કરે તો તેને તુરત અનુભવ જન્ય ફળ પ્રાપ્તિ થાય છે. એવો આ વ્રતનો પ્રભાવ (મહિમા) છે. ત્યારે મેં વ્રત કર્યું અને ઉપાસનાથી પ્રભુને પ્રસન્ન કીધા તેથીજ સ્વર્ગથી પણ દુર્લભ એવી સંપત્તિ આજે તારા જોવામાં આવે છે તે મળી છે. હવે તું તે પ્રભુ કૃપાનો ઉપયોગ કર,

॥ यमामनंति वेदांता ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पातिम् ॥
॥ सर्वादि पूज्यं ज्येष्ठानां ज्येष्ठं गणगणेश्वरम् ॥१७॥
॥ बुद्धेः परतरंतस्या श्चालकं प्रणवात्मकम् ॥
॥ स्वानंद निलयं भक्त प्रियो सौ विघ्ननाशनः ॥१८॥

અર્થ:—હે પ્રિયે !!! તે પરમાત્મા પરમેશ્વર આધ ષ્ઠાન સ્વસંવેદ્ય સ્વરૂપ અનંત બ્રહ્માંડના **અધિપતિ** જેમને વેદાન્ત એટલે ઉતરમિમાંસા શાસ્ત્ર (સર્વ શાસ્ત્રમાં શ્રેષ્ઠ) સદાએ વર્ણન કરે છે–કે જે સર્વ (ઇશ્વર–જીવ–માયા–જગત અને શરીર)થી પહેલાં આદિ **અસ્તિત્ત્વ** સ્વરૂપ હોઇને અધિષ્ઠાન પદેથી આદિ પૂજા કરાવવાનો અધિકાર ધારણ કરનાર–વૈદિકધર્મિ સનાતની વર્ણાશ્રમી જનોનો ઉદ્ધાર આદિ

પૂજનથી કરાવે છે. એટલુંજ નહિં પણ (ઋગ્વેદ) સર્વ વેદોમાં તેમને શ્રેષ્ટના પણ શ્રેષ્ટરૂપથી એટલે વડીલના પણ વડીલ. બ્રહ્મણસ્પતિ એવા સ્વરૂપે સકલ ગણના પતિ ગણેશ્વર નામથી ગાય છે. વળી જેને સર્વ વેદશાસ્ત્ર પુરાણો ઈતિહાસો જેને ઓળખવા માટે અને સ્વસ્વરૂપના નિશ્ચયને પ્રમાણભૂત શ્રુતિઓના આધાર પૂર્વક અહંકાર–ચિત્ત અને મન એ સૌ ત્રિપુટીથી પરે બુદ્ધિ તત્વ છે તે બુદ્ધિથી પણ પર એવા બુદ્ધિને પ્રકાશ કરનાર–બુદ્ધિના પ્રેરક–બુદ્ધિના ચાલક–બુદ્ધિના ખેલક–અને પ્રેમ ભક્તિ ભાવનામાં આ બુદ્ધિજ જેની સ્ત્રી છે એવા સ્વરૂપે વેદ વર્ણન કરે છે. કે જેના સ્વરૂપને માટે અને જ્ઞાનને માટે બુદ્ધિનું સામર્થ્ય પણ નથી એવા પ્રણવ એટલે ૐકારના સ્વરૂપે કેવલ સ્વંસ્વ-રૂપાકાર કે જેનો સ્વત: સિદ્ધ વેદપ્રતિપાદિત આકાર હોવાથી પોતેજ ૐકાર સ્વરૂપ છે. વળી તે સર્વ એવા અનંત કોટી જીવાત્માનો આત્મા–પરમાત્મા–સર્વના હૃદયમાં ગુપ્ત વસેલો છે. ૐકારની अ–उ–म એવી ત્રીમાત્રા સ્વરૂપ બ્રહ્મા–વિષ્ણુ રૂદ્રનો અધિષ્ઠાન સ્વરૂપ એટલે હરિહર બ્રહ્માદિના ઉપાસ્ય ઇષ્ટ સ્વરૂપ છે. વળી ભક્તજનોના અત્યંત પ્રિય હોવાથી ભક્તોના વિઘ્નોનો નાશ કરનારા છે. અને પોતાના ભક્તને પોતાના સ્વાનંદ નામના લોકમાંજ નિવાસ કરાવે છે. (૧૭-૧૮)

॥ सारं विद्धि विशालाक्षि तुष्टः सिद्धि विनायकः ॥
॥ स्वयंदत्तं बहुतरमल्पमेव हि मन्यते ॥१९॥

॥ भक्त्या समर्पितं स्वल्पं सदेवो बहु मन्यते ॥
॥ ततस्तौ पौर्णिमायां तत्प्रतिमासं व्रतं शुभम् ॥२०॥

અર્થ:—હે મોટા નેત્રવાળી સ્ત્રી !!! સત્ય રીતે મુખ્ય તાત્પર્ય સમજવાનું છે કે શ્રી ૐકારનાથ સ્વરૂપ સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજ સંતુષ્ટ થતાંજ તેઓ પોતાના ભક્તોને કેટલું બધું આપે છતાં પોતે તો અલ્પજ આપ્યું એમ માને છે. સર્વ ભક્તજન સમૂહ પુષ્કળ આપ્યું એમ થોડું આપવાથી પણ માને છે. એ પ્રમાણે સુદામાએ પોતાની સ્ત્રીને આ સત્યવિનાયક વ્રતનું સર્વ મહાત્મ્ય સંભળાવ્યું અને પ્રત્યેક મહિનાની પૂર્ણિમાને રોજ કરવાને જણાવતાં તે પણ વ્રત કરવા લાગી. (૧૯--૨૦.)

॥ चक्राते मोद भरितौ स कुटुंबस्ततोद्विजः ॥
॥ भुक्त्वैवविविधान्भोगान्स्वानंदमाति जग्मिवान् ॥२१॥

અર્થ:—એ રીતે આ વ્રતના મહાત્મ્યથી તે બ્રાહ્મણ સુદામા પોતાના કુટુંબ સહ વર્ત્તમાન આ લોકનાં નાના પ્રકારનાં અનેક સુખ ભોગ ભોગવી અંતે શ્રીગણેશજીના સ્વાનંદ स्वस्य आनंदः॥ પોતાના આત્માના આનંદમાં તદ્રૂપ થયા.

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे शिवपार्वति संवादे श्रीसत्यविनायक व्रतोपाख्याने द्वितियोऽध्यायः ॥२॥ ॐ ॐ ॐ.

એ પ્રકારે શ્રી બ્રહ્માંડ પુરાણનો શિવ પાર્વતીના સંવાદ રૂપ શ્રી સત્યવિનાયક વ્રતની કથાનો બીજો અધ્યાય ગુજરાતી ટીકા સાથેનો પુરો થાય છે. (૨)

॥ ॐ श्रीसत्यविनायकाय नमोनमः ॥

॥ अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

॥ ऋषयउचुः ॥

॥ सूतत्वद्वदनां भोजात्कथां चित्रांव्रताश्रयाम् ॥

॥ श्रृण्वन्तो न हि तृप्ताः स्मः सुधयाऽिवमानवाः ॥१॥

॥ पुरोवद महाभाग भोःसतांरोमहर्षण ॥

॥ ततः किमकरोद्वैश्यः सुदाम्नः माप्यतद्व्रतम् ॥२॥

અર્થ:—શૌનકાદિ ઋષિઓ બોલ્યા–હે સૂતપુરાણી !!! આપના પવિત્ર વદન કમલમાંથી મહાન્ પ્રેમભક્તિ વડે ભરભરિત આ કથા શ્રવણુ કરી છતાં અત્યંત સુખ આનંદથી ભરપુર પ્રભુ મહિમાની મધુરતાથી મનુષ્ય માત્ર તૃપ્તિને પામતા નથી. એમ અમો તૃપ્ત થતા નથી. હે સંત સાધુના રોમાંચને આનંદ પામનારા !!! તે સુદામા પાસેથી તે મણિ નામના વૈશ્યે તે વ્રત સમજી લીધું તે પછી શું કર્યું તે જો આપ જાણુતા હોતો કહો. (૧–૨)

॥ सूत उवाच ॥

॥ नह्य पुण्यवतां लोके मतिःसत्य विनायके ॥

॥ भवंतः साधुचारिता ब्राह्मणा वेदवादिनः ॥३॥

॥ तत्किंचित्रं भक्तिमंतः सततं ब्रह्मणस्पतौ ॥

॥ भवदाज्ञा स्फुरद्बुद्धिः कथयेतां यथा श्रुताम् ॥४॥

અર્થ:—એમ ઋષિજનોનાં પ્રેમ ભર્યા વાક્યો અને પ્રભુ પ્રત્યે પ્રેમ જોઇને પ્રસન્ન થયેલા સૂતપુરાણી બોલ્યા–હે ઋષિઓ !!! જેઓ સત્વગુણ વિશિષ્ટ કર્મ કરતા નથી. તેઓની પાસે પુણ્ય કર્મનો જથો હોતો નથી. પણ જેઓ સત્ત્વગુણ યુક્ત કર્મો કરનારા છે એવા પુણ્યશાળી જીવાત્માઓનીજ આ સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજના વ્રતમાં પ્રીતિ થાય છે. અને તેઓની બુદ્ધિ પ્રભુના ચર્ણને સેવે છે. તમો બધા સત્વગુણી સદાચાર સંપન્ન–સાધુ ચરિત્રવાન પવિત્ર બ્રાહ્મણો છો વળી વેદ ભણનારા છો. તેથી તમારી આ દેવાધિદેવ એવા ૐકાર સ્વરૂપ સત્યવિનાયક માહારાજ પ્રત્યે ભક્તિ હોય એમાં શું આશ્ચર્ય !!! હવે તમો જાણવા માટે આજ્ઞા કરો છો તો તે વ્રતની કથા અમોએ જેવી રીતે સાંભળી છે તેવીજ તમોને કહુ છું. (૩–૪)

॥ शिव उवाच ॥

॥ सोप्या ययौ स्वनगरं तदा कच्छभुजाभिधम् ॥
॥ वृत्तांतं कथयित्वा सौ स्वजनान्मार्ग संभवम् ॥५॥
॥ परेह निचकाराशु तावाद्विभव संयुतः ॥
॥ माणिर्भक्त्या परमया सत्य वैनायक व्रतम् ॥६॥

અર્થ:—સદાશિવ કહેવા લાગ્યા–હે પાર્વતી !!! સુદામા જ્યારે પોતાને ઘેર આવ્યા તે વખતે જે વ્રત કર્યું હતું. તે વખતે મણી વૈશ્યને પણ કહ્યું હતું કે–તું પણ વ્રત કરજે, તેથી મણી વૈશ્ય પોતાના કચ્છભુજ નગરમાં આવ્યો અને

રસ્તામાં નાશ પામેલા ધન સંબંધે પત્ની અને સ્વજન બંધુઓને બધી વાત કરી તુરતજ બીજા દિવસે તે મણી વૈશ્યે બહુ મોટા પ્રેમભક્તિના દબદબાથી પોતાની યોગ્યતા અનુસાર શ્રીસત્યનારાયણ શ્રીગણપતિ મહારાજનું વ્રત કીધું. (૫-૬)

॥ सायान्ह पूजा समये श्रेणी मुख्यान्स नागरान् ॥
॥ ब्राह्मणान्वेद् विदुषोराज्ञः प्रतिनिधिं तथा ॥७॥
॥ चित्रबाहुं निजं मित्रं प्रसादा य समाह्वयत् ॥
॥ मित्रा गमन हृष्टो सौ तूर्णं गत्वाथतद्गृहम् ॥८॥

અર્થઃ—સાયંકાલે પૂજા સમયે પોતાના આપ્ત સબંધીઓને તેમ ગામના આગેવાન મહાપુરૂષોને તથા નગરના ઇતર લોકો વૈદિકી બ્રાહ્મણો (વેદના મર્મને જાણવાવાળા) રાજા અને પ્રધાન આદિને પ્રભુદર્શન પ્રસાદને માટે આમંત્રણ આપી બોલાવ્યા. પ્રધાન ચિત્રબાહુ નામનો મિત્ર હતો તેના ઘરનાં સર્વને પ્રસાદ માટે બોલાવ્યાં હતાં. પોતાનો મિત્ર મણી વૈશ્ય ઘણા દિવસે આવ્યો અને મળ્યો તેથી ચિત્રબાહુ આવી પૂજા ચાલતી હતી ત્યાં બેઠો. (૭-૮)

॥ प्रसाद मुपगृह्या सौ स्वमित्रं निजगादह ॥

॥ चित्रबाहु रुवाच ॥

॥ कुशलं ते प्रवासितं कच्चिद्वार्त्तनिरामयम् ॥९॥
॥ इति मित्र वचः श्रुत्वा कुशल प्रश्न पूर्वकम् ॥
॥ स्ववृत्तं मार्ग संभूतं द्रव्यापायं व्रतागमम् ॥१०॥

અર્થ:—પૂજાકાર્ય પુરૂં થયા પછી આપેલો પ્રસાદ લઇને તે ચિત્રબાહુ નામનો પ્રધાન પોતાના મિત્ર મણી વૈશ્ય પ્રત્યે બોલ્યો હે મિત્ર !!! પ્રવાસમાં સુખરૂપ રહ્યા અને વ્યાપાર કાર્ય બરાબર ચાલ્યું કે ? ? એવા કુશલ સમાચાર પૂછતાંજ મણીવૈશ્ય માર્ગમાં પોતાને પડેલા સંકટ વિષેની તમામ વાત કરી ચોર ચોરી ગયા. તે પૈકી માત્ર એક હજાર મોહોર હાથ આવી. તેમાંથી પાંચસો મોહોર મેં એક બ્રાહ્મણને આપી. તેણે આ તમામ મોહોરથી શ્રીસત્યવિનાયક વ્રત કીધું. તે વ્રત મેં તે બ્રાહ્મણ પાસેથી સમજી લીધું હતું. કે મારૂં પણ ગયેલું દ્રવ્ય પ્રભુકૃપાથી મને પુનઃ પ્રાપ્ત થાય. (૯–૧૦)

॥ कथया मास समणिर्या वत्तावत्समागताः ॥
॥ चोरास्त द्रव्य मादाय कुप्य रत्नादि संयुतम् ॥११॥
॥ पूर्वं निवेदिताश्चारैः सभ्याइव तदांतिके ॥
॥ दर्शया मास तु रथ देवमाया विमोहिताः ॥१२॥

અર્થ:—આ વાત ચિત્રબાહુ પ્રધાનને કરે છે એટલામાં એક મોટું આશ્ચર્ય દેખ્યું. કે જે ચોરોએ આ મણિ નામના વૈશ્યનું દ્રવ્ય ચોરી કરીને લીધું હતું. તે સર્વ પદાર્થ દ્રવ્ય લઇને તે ચોર લોકો તે મણી નામના વૈશ્યને ત્યાં આવ્યા અને કહેવરાવ્યું કે કોઇ એક વેપારી આપણે ત્યાં વેપારને અર્થે આવ્યો છે એમ નોકરો પાસે કહેવરાવ્યું. રજા લીધા પછી તે ચોર લોકો ઘરમાં આવી બેઠા. પ્રધાન

પણ પાસે બેઠેલા હતા. તે ચોર લોકો અત્યંત ચતુર હતા. છતાં શ્રીસત્યવિનાયક બુદ્ધિપતિ શ્રીગણપતિ માહારાજની અલૌકિકતાથી મોહ પામેલા હોઇને આ જવેરાત અમારે વેચવાનું છે. (૧૧-૧૨)

॥ रत्नानिरत्न खचिता लंकारान् सचिवायतान् ॥
॥ क्रयार्थं ते न ते सर्वे परिक्षार्थं समर्पितः ॥१३॥

॥ मणये सापितान्द्रष्ट्वा परिचीयवभाणह ॥
॥ चित्रबाहुमिमे चोरा मदीय धनहारकाः ॥१४॥

અર્થ:—એમ કહી તે સર્વ ઝવેરાત જે મણીવૈશ્યનું ચોરાયેલું હતું તે સર્વ કાઢીને ચિત્રબાહુ પ્રધાન સમક્ષજ બતાવી મુકયું, તે ઝવેરાતની કીંમત કરાવી તેણે મણી-વૈશ્યને સ્વાધિન કીધું, તેણે તે ઝવેરાત પોતાનું હતું તેથી તુરત ઓળખ્યું. અને પ્રધાનને કહ્યું. આ લોક વ્યાપારી નથી પણ મારા દ્રવ્યના ચોર છે, અને આ દ્રવ્ય મારૂંજ છે. (૧૩-૧૪)

॥ त्वयार्पिता मुद्रिके यं पूर्वं वैवाहिकोत्सवे ॥
॥ अनर्घ्य माणिक्य मयितामेतां स्मरताद्भवान् ॥१५॥

॥ ततः स्वीयां निश्चिक्राय रुरोषसतदापरम् ॥
॥ तावत्प्रकृतिना ज्ञातां ज्ञात्वा तांदस्यवः प्रिये ॥१६॥

અર્થ:—વિશેષ શું કહું ? ? જ્યારે આપને ત્યાં લગ્ન

હતું, ત્યારે તમોએ જે અમુલ્ય રત્નની વીંટી જે મને આ પેલી હતી તે જુઓ આ તેજ છે. આપને યાદ આવશેજ. એ પ્રમાણે મણિવૈશ્યનું ભાષણ સાંભળી ચિત્રબાહુ પ્રધાને તે વીંટી બરોબર ઓળખી તેથી પ્રધાનને ક્રોધ ચઢયો લાલચોળ થઇ ગયો. હે પાર્વતી ! ! ! એ પ્રમાણે આ લોક ચોરજ છે, અને ચોરી કરી ગયેલા વેચવા આવ્યા છે. એમ સત્ય રીતે ખાત્રી કરી. (૧૫-૧૬)

॥ भयभीताः संदाधिरे हृदये दृष्ट प्रत्ययाः ॥
॥ सर्वं गृहीत्वा प्रक्रातिर्यादि मोक्ष्यातिनोऽखिलान् ॥१७॥
॥ तदवं पूजयिष्यामो देवं सत्य विनायकम् ॥
॥ ततोऽसौ निजगादो चै स्तच्चेतः कंपयन्निव ॥१८॥

અર્થ:—ચોર લોકો ભયભિત થઇ કાંપવા લાગ્યા, અને હૃદયમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ મણીવૈશ્યે જે વ્રત કરવાથી અને જે વ્રતના મહિમાથી પોતાનું સર્વસ્વ દ્રવ્ય પોતાને ઘેર બેઠા પહોંચાડવા અમો અત્રેજ લાવ્યા છીએ. એમ ભુલ ખાધી છે. તેજ સત્યવિનાયક મહારાજની કૃપાથી તે સર્વ લીધા પછી પણ જો અમોને આ પ્રધાનજી મુકત કરશે, અને છોડશે. તો અમો પણ તે સત્યવિનાયક મહારાજના વ્રતપૂર્વક પૂજા કરીશું. એમ તે ચોર લોકો મનમાં પ્રભુ પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. ચિત્રબાહુ ઘણા મોટા નાદપૂર્વક ચોર લોકો થરથર કાંપે તેમ બોલ્યા. (૧૭-૧૮)

॥ चित्रबाहु रुवाच ॥

॥ तन्नायकं हेकितव सभ्य कस्मादियंत्वया ॥

॥ लब्ध्वा सुमुद्रिका सत्यं वदसर्व सहाम्यहम् ॥१९॥

॥ नोचेद्राज्ञे निवेद्याशु सर्वान्वश्चोरसत्तमान् ॥

॥ विनिशिक्षामिदंडेन महता पापकारकान् ॥२०॥

અર્થ:—તે ચોરોના મુખ્ય નાયકને ચિત્રબાહુ કહેવા લાગ્યા. હે ગૃહસ્થ વ્યાપારી પેઠે આવેલા ચોરો !!! આ વીંટી તમોએ કોની પાસેથી મેળવી છે તે સાચી વાત કહેજો. ખરેખરી વાત કરશો તો તમને અપરાધમાંથી મુક્ત કરીશ. જો તમો સાચી વાત નહિ કહો તો પછી આ વાત શ્રી-નૃપતિને કહીશું. પછી તમોને સર્વેને મોટી શિક્ષા પ્રાપ્ત થશે તેમ દંડ પણ થશે, પાપની શિક્ષા મળશે. (૧૯–૨૦)

॥ इति प्रातीनिधेर्वाचं श्रुत्वा त जातसाध्वसाः ॥

॥ उचुस्तं प्रस्खलद्वाचः कंपमानांगयष्टयः ॥२१॥

॥ सर्वं यथातथं वृत्तं निखिलं चदद्दुर्धनम् ॥

॥ गृहित्त्वा तत्प्रातिनिधिः सर्वं दत्वामणिंप्रति ॥२२॥

અર્થ:—એ પ્રમાણે પ્રધાનનાં વાક્ય સાંભળી ચોર લોકો થરથર કાંપવા લાગ્યા, અને ખુલ્લી રીતે બોલ્યા. હે મહારાજ ! ! ! અમોએ અમુક સ્થાને આ ચોરી કરી હતી. ત્યાંથી અમો ચોરી કરીને માલ લાવેલા છીએ. એ પ્રમાણે સઘળી સાચી હકીકત કહી દીધી, એમ કહી આ સર્વ

ધન પ્રધાનની પાસે મુકી દીધું. અને પ્રધાને તે મણી વૈશ્યને સોંપ્યું. (૨૧-૨૨)

॥ मुमोच चोरान्सकलान्सत्यभाषण तोषितः ॥
॥ एवं व्रत प्रभावेन समाणिर्लब्धवान्धनम् ॥२३॥
॥ ततोऽति हृष्टमनसा प्रतिमासं पुपूजह ॥
॥ भुक्त्वा सविविधान्भोगान्क्रमात्स्वानंद मेयिवान् ॥२४॥

અર્થ:—શ્રીસત્ય વિનાયક મહારાજનું વ્રત કરવાની બાધા રાખેલી હોવાથી એજ ગુરૂકૃપા કે તેઓની બુદ્ધિ પ્રથમ તો સાચું બોલવાની થઇ. એમ ઉભય પ્રકારે સુધરવાથી તે પ્રધાન ચિત્રબાહુએ તે ચોર લોકોનો દંડ ન કરતાં ત્યાંથીજ છોડી દીધા. આ પ્રમાણે મણીવૈશ્યનું સઘળુંજ ગયેલું દ્રવ્ય શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજના વ્રતપ્રભાવથી આશ્ચર્યકારક રીતે આવી મળ્યું. તેથી અત્યંત સંતુષ્ટ થયેલો મણીવૈશ્ય પ્રત્યેક મહિનામાં શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજનું વ્રત અને પૂજા કરવા લાગ્યો, તે ભક્તિયોગથી આ મનુષ્યલોકમાં નાના પ્રકારનાં સુખભોગ ભોગવીને અંતે શ્રીમહાગણપતિના સ્વાનંદ લોકને પામ્યો. કે જ્યાં ગયા પછી પાછું આવવું પડતું નથી. (૨૩-૨૪)

॥ ब्रह्मोवाच ॥

॥ तदा दृष्ट्वा प्रत्ययोसौ प्रधानो हादिनारद ॥
॥ व्रतं संमानयामास सुपुत्रावाप्तये परम् ॥२५॥

॥ लब्ध्वा सुपुत्रंमुदितो विसस्मारव्रतं शुभम् ॥
॥ ततो विघ्नाभिभूतःस राज्ञा स्वल्पापराधतः ॥२६॥

અર્થ:—બ્રહ્માજી નારદ પ્રત્યે કહેતા હવા હે નારદ !!! વણીવૈશ્યને તો આ વ્રતનો સાચેસાચો અનુભવ પ્રાપ્ત થયો એ પ્રધાન ચિત્રબાહુ જોઈ શકયા હતા. તેથી પોતાને ત્યાં પુત્ર નથી તેથી પુત્રપ્રાપ્તિને માટે આ સત્યવિનાયક શ્રી-ગણપતિ મહારાજનું વ્રત મારે પણ કરવું. એવી બાધા ચિત્રબાહુએ રાખી-શ્રીઇષ્ટગુરૂ મહારાજની કૃપાથી થોડા કાળમાં ચિત્રબાહુને ત્યાં પુત્રરત્નની પ્રાપ્તિ થઇ તેથી ઘણોજ આનંદ પામ્યો. આ પુત્રના મોહમાં તે પ્રધાન પછી શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજને હૃદયથી વિસર્યો તેથી થોડા દિવસમાં તેના ઉપર મહાન્ વિઘ્ન આવી પડતાં થોડાક અપરાધથી પણ રાજાએ તેને શિક્ષા કરી. (૨૫-૨૬)

॥ पुरात्सर्वस्व मादाय ययौ निष्कासितो बहिः ॥
॥ रेवातीरे चरन् भिक्षां गिरिपुत्रिशुकाश्रमम् ॥२७॥
॥ नत्वा मुनिवरं दुःखाच्चित्रबाहु रुरोदह ॥
॥ ध्यानेनालोक्यतस्यागः समुनिस्तंजगादवै ॥२८॥

અર્થ:—રાજાએ તે પ્રધાનનું સર્વસ્વ ધન વૈભવ હરી લીધું, અને પોતાના નગરથી બહાર કાઢી મુકયો. મહાદેવજી પાર્વતીજીને કહેવા લાગ્યા. હે પાર્વતી !!! એ પ્રમાણે ચિત્રબાહુની સ્થિતિ થઇ. પછી તે ચિત્રબાહુ

નર્મદાના તીરે જઇ ત્યાં ભીક્ષા માગી પોતાનું પોષણ કરવા લાગ્યો. એક દિવસે ભીક્ષા માગતાં માગતાં તે પ્રધાન શ્રીશુકાચાર્યના આશ્રમમાં આવી પહોંચ્યો. મુનિને જોઇને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરીને પગે લાગી મહાદુઃખથી અતિ આક્રંદપૂર્વક રોઇ પડયો. આવો તેને દુઃખી જોઇને તે મુનીએ ધ્યાન કરી જોયું અને મુનિ મહારાજ કહેવા લાગ્યા. (૨૭–૨૮)

॥ श्रीशुकउवाच ॥

॥ मारोदी श्चित्रबाहोत्वं स्मर सत्य विनायकम् ॥
॥ सर्वादि पूज्यं सर्वैश्च पुत्रार्थे मानितंपुरा ॥२९॥

॥ श्रीशिवउवाच ॥

॥ इति संस्मारित स्तेन व्रतं सस्माराविस्मृतम् ॥
॥ ततो दारा पुत्र युतश्चक्रे तत्रैवतत्पुनः ॥३०॥

અર્થ:—શ્રીશુકમહારાજ બોલ્યા–હે ચિત્રબાહુ ! ! ! રડીશ નહિ–છાનો રહે, જેનું સનાતન વૈદિક ધર્મમાં સર્વ-કર્મના અધિષ્ઠાનપૂર્વક જેમની પ્રથમ પૂજા કરવામાં આવે છે, એવા સત્યવિનાયક શ્રીગણુપતિ મહારાજનું તું સ્મરણુ કર–કે તમોએ પ્રથમ પુત્રપ્રાપ્તિ માટે શ્રીસત્યવિનાયક મહા-રાજની બાધા રાખી હતી. શ્રીસદાશિવ બોલ્યા–હે પાર્વતી ! શુકદેવ મહારાજે યાદ આપતાંજ ચિત્રબાહુને સ્મર્ણુ આવ્યું. અને પોતાનાં સ્રીપુત્ર સહિત તે વ્રત કરવા લાગ્યા. (૨૯-૩૦)

॥ ततोत्रत प्रभावेन तद्राज्ञा धर्मकीर्तिना ॥

॥ विचार्य बहु मानेन समाहूतःसमाययौ ॥३१

॥ राज्ञः प्रीतिं परां प्राप्यां ते तत्स्थानमगान्मुदा ॥

॥ ते पि चोराः समायाताः स्वदेशंमगधाभिधम् ॥३२॥

અર્થ:—ત્યાર પછી તે સત્યવિનાયક વ્રતના પ્રભાવથી પોતાના પ્રધાનને નિરપરાધે શિક્ષા કરી છે, તે યોગ્ય નથી એમ ધર્મકીર્તિ રાજાના મનમાં આવવાથી તે રાજાએ મોટા સન્માનપૂર્વક ચિત્રબાહુ પ્રધાનને પોતાની પાસે બોલાવ્યો. એવી રીતે ચિત્રબાહુ રાજાની આજ્ઞા થતાં પોતાને ઘેર આવ્યો. રાજાની પ્રીતિ થવાથી પુનઃ તેને પ્રધાનની જગા પ્રાપ્ત થઇ, તેથી આ લોકના તમામ સુખ ભોગવી અંતે તે મોક્ષને પામ્યો. આ બાજુએ પેલા ચોર લોકો શ્રીસત્ય-વિનાયક વ્રતની બાધા રાખતાં તે છુટવાથી અને કંઇ પણ શિક્ષા ન થતાં છુટ્યા પછી પોતાના મગધ દેશમાં ગયા. (૩૧-૩૨)

॥ त्यक्त चौर्याः सदाचारा स्तत्प्रसादात्सुबुद्धयः ॥

॥ तदा संभृत संभारा फल्गोस्तीरे सुशोभने ॥३३॥

॥ कृत्वा मंडपिकां चारु कदली स्तंभमंडिताम् ॥

॥ पुपूजुः परया भक्तया देवं सत्य विनायकम् ॥३४॥

અર્થ:—અને પ્રભુકૃપાથી છુટ્યા. તેથી હવે પછી ચોરી કરવાનું છોડી દીધું. દિવસે દિવસે સદાચાર સંપન્ન

થયા. શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજની કૃપાથી તેમની ઉત્તમ પ્રકારની બુદ્ધિ થઇ. મહાદેવજી પાર્વતીને કહેવા લાગ્યા કે હે પ્રિયે ! ! એ પ્રમાણે થયા પછી ફલગુ નદીને તીરે સર્વ સામગ્રી સાથે અતિ પ્રેમથી કેળનો મંડપ કરી ચારે તરફ કદલી બાંધી બહુ દબદબાપૂર્વક ભક્તિસહ શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજનું વ્રત પણ કરવા લાગ્યા. (૩૩–૩૪)

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे शिवपार्वती संवादे श्रीसत्यविनायकोपाख्याने

तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

ॐ ॐ ॐ

એ પ્રમાણે શ્રીબ્રહ્માંડ પુરાણનો શિવપાર્વતી સંવાદરૂપ શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજના વ્રતની કથાનો ત્રીજો અધ્યાય ગુજરાતી ટીકા સાથે પુરો થાય છે.

ॐ श्रीस्वानंदपतये नमोनमः ॥१॥

॥ अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ शिव उवाच ॥

॥ तत्रा कस्माद्य यौकाचिल्ललनारुदती भृशम् ॥
॥ दुःखार्ता म्लानवदना वदान्या जीवितेस्वके ॥१॥
॥ तां निरीक्ष्य तथा भूतां भार्गवो वेदविद्विजः ॥
॥ परदुःखा सहिष्णुस्तद्व्रताचार्यो जगादह ॥२॥

અર્થ—સદાશિવ બોલ્યા હે પાર્વતી ! ! ! તે મગધ દેશના ચોરા ફલ્ગુ નદીના કિનારે શ્રીસત્ય વિનાયક શ્રીગણુપતિ માહારાજનું પૂજન કરતા હતા. એવામાં અતિ દુઃખથી ગ્લાન થયું છે વદન તે જેનું એવી કોઇ એક સ્ત્રી રડતી રડતી ત્યાં આવી. તે સ્ત્રીને જોઇને તે સમયે પૂજા કરાવનાર એક ભાર્ગવ નામનો વેદવેત્તા બ્રાહ્મણ હતો તે પરદુઃખને સહન કરી શકતો નહોતો તેથી દયા આવી અને તેસ્ત્રીને પૂછવા લાગ્યો. (૧–૨)

॥ भार्गव उवाच ॥

॥ कासि कस्यासितन्वंगि कुतोत्रागमनंतव ॥
॥ किं दुःखं वद कल्याणि हरतां तद्विनायकः ॥३॥
॥ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य किं चिद्धर्षवतीसती ॥
॥ द्विज वाग्जात विश्वासा स्ववृत्तं सा जगादह ॥४॥

અર્થ—હે કલ્યાણી ! ! ! તું કોણ અને કોની સ્ત્રી છે ? ? અને અત્રે ક્યાંથી આવી છે ? ? તું કીયા દુઃખે પીડાઊ છું તે વાત કહે શ્રીસત્યવિનાયક માહારાજ તારા દુઃખનો વિનાશ કરનાર સમર્થ છે. એવી રીતે તે ભાર્ગવ નામના બ્રાહ્મણનાં દયાથી ભરેલાં પ્રેમ વાક્ય સાંભળી તે સ્ત્રીને અત્યંત હર્ષ થયો અને તે બ્રાહ્મણના વચન ઉપર તે સ્ત્રીને વિશ્વાસ બેઠો. તેથી પોતાનું સઘળું વૃતાંન કહેવા લાગી. (૩—૪)

॥ सो वाच ॥

॥ चन्द्रसेना ह्वयः श्रीमान् राजा मालवदेशपः ॥
॥ वदान्यो धर्मसंपन्न स्तेजस्वी सांशित व्रतः ॥५॥
॥ धर्मात्मा सत्यवचनो वेदशास्त्रार्थ तत्ववित् ॥
॥ चतुरंग बलोपेतः सर्वलक्षण लक्षितः ॥६॥

અર્થ—તે સ્ત્રી બોલી હે શ્રેષ્ટ બ્રાહ્મણ ! ! ! માલવ દેશાધિપતિ એક ચન્દ્રસેન નામનો રાજા છે. તે મહાન્ ઊદાર દાનેશ્વરી, ધર્મસંપન્ન અને અતિ પ્રેમપૂર્વક વ્રત વ્રતાદિ કરવાવાળો છે—તે તેજોમય મૂર્તિ નૃપતિ અતિ સનાતન ધર્મમાં આસ્થાવાળો સત્યવાદી અને વેદશાસ્ત્રાર્થને જાણવાવાળો છે. વળી તત્વવેત્તા છે. એમ સર્વ લક્ષણ સંપન્નતા સાથે :તેની પાસે ચતુરંગયુક્ત સૈન્યબળ પણ મોટું છે. (૫—૬)

॥ रक्षिता वसुधां सर्वां प्रजाः पुत्रानिवौरसाम् ॥
॥ तस्याहं महिषी नाम्ना सुशिला पुत्रवर्जिता ॥७॥
॥ अतः परावृता जाया नाम्ना सामदनावती ॥
॥ गुणवान्नीति वांश्चोभौ प्रधानौ सर्ववित्तमौ ॥८॥

અર્થ:—તે નૃપતિ પોતાની પૃથ્વીનું રૂડી પ્રકારે રક્ષણ કરનારો છે. તેમ પોતાની પ્રજાનું ઔરસ પુત્ર પ્રમાણે રૂડા પ્રકારે પાલન કરવામાં પણ સમર્થ છે. તેની હું સુશીલા નામની સ્ત્રી છું. મને પુત્ર સંતાન નથી તેથી તે ચન્દ્રસેન નૃપતિએ પુત્ર કામના માટે બીજી સ્ત્રી કરેલી છે. તેનું નામ મદનાવતી છે. રાજાની પાસે સર્વ પ્રકારને જાણુ-વાવાળા, અત્યંત ગુણવાન, નિતિમાન નામના બે પ્રધાન પણ છે. (૭–૮)

॥ सुनीति कुशलौ यस्य कार्तिकेय पराक्रमौ ॥
॥ समे भर्त्तावशंनीतः सपत्न्या श्यामयाकिल ॥९॥
॥ रमतेऽहर्निशं सोपि नानालंकार भूषया ॥
॥ न वियोगं हि सहते क्षणमात्रं तया कचित् ॥१०॥

અર્થ—તે બંન્ને પ્રધાનો અત્યંત નીતિ કુશળ હોવાથી ન્યાયમાં શ્રીસ્વામીકાર્તિકના સમાન પરાક્રમવાળા હતા. તે સર્વ સારૂ સારૂજ છે. પણ હાલમાં પરણેલી મદ-નાવતી કે જે સોળ વર્ષની છે. તેણે નૃપતિને પોતાને વશ કીધા છે. નાના પ્રકારના વસ્ત્રાલંકારવાળી તે સ્ત્રીના મોહમાં

રાજા અત્યંત રમમાણુજ રહે છે. તે રાજા સ્રીનો ક્ષણુવા-
રનો વિયોગ પણુ સહન કરી શકતો નથી. (૯–૧૦॥)

॥ मां धिक्करोति सततं न शृणोति चमद्वचः ॥
॥ रुपामामीक्षते नित्यं न गृण्हातिमयार्पितम् ॥११॥
॥ तस्या दास्यं विधायाहं स्थितावेष्मनि दुःखिता ॥
॥ तस्यां तस्या भवत्सूनुः सपत्न्यांचारु लोचनः ॥१२॥

અર્થ—અને મારો તો સદાકાળ તિરસ્કાર કરી મને ધિક્કારજ આપે છે. મારી કહેલી કોઇ વાત તે નૃપતિ સાંભળતાજ નથી. મારા ઉપર હમેશાં રીશજ રાખ્યા કરે છે. હુ કાંઈ પણ વસ્તુ આપું તો પણ તે લેતા નથી. એ પ્રમાણે તેમની હું દાસી તરીકે તેમની પાસે ઘરમાં રહું છું અને નાના પ્રકારનાં કષ્ટો ભોગવું છું. મદનાવતીને તે રાજાથી એક સુંદર પુત્રની ઉત્પત્તિ થઈ છે. (૧૧–૧૨)

॥ चकार जात कर्मास्य विधितो नाम चाकरोम् ॥
॥ द्विजोरितः पद्मसेन इत्थं सवव्रधेततः ॥१३॥
॥ शुक्ल चन्द्रइव श्रीमानष्टमेत्रत बंधनम् ॥
॥ समाप्त विघ्नंतं पश्चान्मद्रनाथः सुतांददौ ॥१४॥

અર્થ—પુત્ર થયા પછી રાજાએ યથાવિધિ જાતકર્મ સંસ્કાર સહનામકરણ સંસ્કાર બ્રાહ્મણોના કહેવા પ્રમાણે કર્યા. બ્રાહ્મણોએ **પદ્મસેન** તેનું નામ પાડયું. તે બાલક શુકલપક્ષના ચન્દ્રમાની પેઠે દીનપર દીન તેજસ્વી રીતે

વૃદ્ધિને પામ્યો. રાજાએ આઠમે વર્ષે તેને ઉપનયન સંસ્કાર પણ કીધો. પછી તેને વિદ્યા ભણવા માટે ગુરૂના ચરણમાં મુકયો ત્યાં તે સર્વ વિદ્યા ભણ્યો. ત્યાર પછી મદ્ર દેશના રાજાએ તે પદ્મસેનને પોતાની કન્યા પરણાવી. (૧૩–૧૪)

॥ ततः कतिपयाहः सुराजा मत्प्राणवल्लभः ॥
॥ गया यात्रार्थ मायातः परिवार युतो द्विजः ॥१५॥
॥ अद्य यात्रां समाप्यासौ श्रान्तः सुष्वापमंचके ॥
॥ सपत्नीतं सेवयितुं गता तच्चरणांतिके ॥१६॥

અર્થ—હે શ્રેષ્ટ બ્રાહ્મણ ! ! ! કેટલાએક દિવસ એમ વિત્યા બાદ તે મારા પ્રાણવલ્લભ પતિ–ચન્દ્રસેન ગયાની યાત્રાના પ્રસંગે પોતાના સહકુટુંબ પરિવારસહ અહિંયાં આવ્યા છે. તેઓની સર્વ યાત્રા આજરોજ પુરી થઇ છે. તેથી અત્યંત પરિશ્રમને પામેલા તે મારા પતિ હિંચકા ઉપર જઇને સુતા. એટલામાં તે મારી શોક–રાજાની સેવા કરવા માટે તેના પગ પાસે આવી (૧૫–૧૬)

॥ मां वीक्ष्य सा कलुषिता प्रपदे नाहनद्रुषा ॥
॥ ततोति दुःखिताह्रीणा प्राणत्यागायसंगता ॥१७॥
॥ भर्त्तान मनुते यां तां न कोपि मनुते कदा ॥
॥ अतः किंजीविते नाथ शोषयामि कलेवरम् ॥१८॥

અર્થ—તે મદનાવતીએ મને ત્યાંજ ઊભી રહેલી જોઇને અત્યંત કલુષીત બુદ્ધિવાળી તે સ્રીએ મહાન દ્વેષ-

પૂર્વક મને લાત મારી તેથી મને ઘણુંજ કષ્ટ થયું અને મને પ્રાણ ત્યાગ જેટલું કષ્ટ સહન કરવું ભાગ્ય આવ્યું. હે દ્વિજવર !!! જે સ્ત્રીને તેનો પતિ માન આપતો નથી તેને કોઇ પણ માન આપતું નથી. તેથી હવે જીવનનો શું ઉપયોગ ??? આના કરતાં તો અરણ્યમાં જઇને ઉપોષણ કરીને શરીર શોષણ કરી શરીર છોડવું વધારે સારૂ છે. (૧૭-૧૮)

॥ पास्ये विषं पते याप्सु न मनोयाति निश्चयम् ॥
॥ एतास्मिन्नंतरे दृष्टं भवत्पाद युगं शुभम् ॥१९॥
॥ किमिदं क्रियते सर्वैः कोवादेवः मपूज्यते ॥
॥ किं फलं लभते ह्यस्मा द्वदाविप्रदयानिधे ॥२०॥

અર્થ—અથવા વિષપાન કરી શરીરનો ત્યાગ કરવો એવું મારા મનમાં થાય છે. અથવા પાણીમાં પડી પ્રાણ ત્યાગ કરવો એવા અનેક વિચાર થાય છે. પણ એકે પ્રકારનો દૃઢ નિશ્ચય ન હોવાથી અત્યાર પર્યંત ભટકું છું આખરે અંત્રે આવી છું. પ્રારબ્ધ યોગથી આપ બ્રાહ્મણનાં રૂડા પ્રકારે ચરણયુગલ સાંપડયાં છે—હે કરૂણાસાગર બ્રાહ્મણ !!! આ જગોએ આ બધા લોકો ભેલા થઇને શું કરે છે. કીયા દેવની પૂજા ચાલી રહી છે. પૂજા કરવાથી શું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. તે જો કૃપા કરી મને કહેશો તો મહાન્ ઉપકાર થશે. (૧૯–૨૦)

॥ अहमप्या चरिष्यामि यदिपूर्ण मनोरथा ॥
॥ निशम्य तस्या स्तांवाणीं सदयः परिदेविनीम् ॥२१॥
॥ तत्वृत्तमखिलं तस्मै बभासे भार्गवाग्रणीः ॥

॥ भार्गव उवाच ॥

॥ संन्यस्त चौर्या चरणै स्तत्प्रसादात्सुबुद्धिभिः ॥२२॥

અર્થ—જે જાણવાથી અને મારા મનોરથ પુર્ણ થવાથી હું પણ તે વ્રતનું આચરણ કરીશ. એવી આ રાજ્ય પત્નિની દીન વાણી સાંભળી તે ભાર્ગવ નામનો બ્રાહ્મણ કે જે અત્યંત સુનિતિમાન છે. તે સત્ય વિનાયક મહારાજના વ્રતનો મહિમા સંભળાવવા લાગ્યો. હે રાજપત્ની!!! આ વ્રત કરવા બેઠેલા પ્રથમ ચોર લોકો હતા. પણ શ્રીસત્ય વિનાયક મહારાજની કૃપાથી તેઓએ ચોરીનો ધંધો છોડી દઇ સદ્બુદ્ધિવાન બન્યા છે. (૨૧–૨૨)

॥ स्ववृत्तोपात्त सुधनैरेभिः पूर्णमनोरथैः ॥

॥ व्रतस्थैः पूज्यते भक्त्या देवः सत्यविनायकः ॥२३॥

॥ तत स्त्वनन्यशरणमादि देशव्रतं शुभम् ॥

॥ ददौ प्रसादं तां सर्वं क्षीरपाक विनिर्मितम् ॥२४॥

અર્થ—તે ચોર લોકોની સદ્વૃત્તિ થવાથી શ્રીગણેશ કૃપાએ હાલમાં તેઓ સારા સધન બન્યા છે. સત્ય વિનાયક મહારાજની કૃપાથી તેઓના મનોરથો પણ પૂર્ણ થયા છે તેથી આજરોજ તેઓએ વ્રત કીધું છે અને ભક્તિપૂર્વક તેઓ રૂડા પ્રકારે પૂજન કરે છે. એ પ્રમાણે તે ભાર્ગવ બ્રાહ્મણે તે રાજપત્નીને તે ચોર લોકોની સઘળી વાત કરી કે અનન્ય શરણ રહેનારા જે માણસો હોય છે તેઓને આ વ્રતનો વિધિ સુફળ આપે છે અને તેણે આ વ્રત કરવું

એમ કહીને દુધમાં બનાવેલો સર્વ પ્રસાદ પેલી રાજપત્નીને આપ્યો. (૨૩–૨૪)

॥ भुक्त्वाप्रसादं सातत्र याता स्वस्थानिजं स्थलम्

॥ ध्यायंती सर्वदा चित्ते प्रभुं सत्य विनायकं ॥ २५॥

॥ तेपि चोरा व्रतवशात् भुक्त्वा भोगान् मनोगतान् ॥

॥ शुद्धात्मानः क्रमान्सर्वे ब्राह्मणा अन्यजन्मनि ॥२६॥

અર્થ—તે રાજપત્નિએ અતિ પ્રેમ આદરથી શ્રીપ્રભુ સત્ય વિનાયકનો પ્રસાદ લઇ ત્યાંજ જમી ગઇ અને સ્વસ્થ ચિત્તપૂર્વક પોતાના રહેવાના સ્થળે ગઇ અને વારંવાર વારંવાર પોતાના મનમાં શ્રીૐકાર સ્વરૂપ શ્રીમહાગણુપતિના સત્ય વિનાયક વ્રતનું ચિંતન કરવા લાગી. અહિંયા પેલા મગધ દેશના ચોરો એવી રીતે સત્ય વિનાયક વ્રત પોતાને ઘેર પ્રતિ વાર્ષિક કરવા લાગ્યા. તેથી આ જન્મમાં અનેક પ્રકારનાં સુખ ભોગવી. તે સત્ય વિનાયક મહારાજની કૃપાથી બીજા જન્મમાં બ્રાહ્મણના ઉત્તમ પ્રકારના દેહને ધારણ કરી. સનાતન વૈદિક ધર્માચરણ આદરી પ્રભુના મોક્ષ પદને પ્રાપ્ત થયા. (૨૫–૨૬)

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे शिवपार्वती संवादे सत्य विनायकोपाख्याने

चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ ॐ ॐ ॐ

એ પ્રમાણે બ્રહ્માંડ પુરાણનો શિવ પાર્વતી સંવાદરૂપ શ્રીસત્ય વિનાયક વ્રત કથાની ગુજરાતી ટીકા સાથેનો ચોથો અધ્યાય પુરો થાય છે.

ॐ श्रीमन्महागणाधिपतये नमो नमः ॥

॥ अथ पंचमोऽध्यायः ॥

॥ श्रीपार्वत्यु वाच ॥

॥ देव देव जगन्नाथ महेश करुणाकर ॥

॥ परावृत्त्य परंब्रूहि कथमाचरितं व्रतम् ॥१॥

॥ प्रिया प्रश्नं समाकर्ण्य जगाद् भगवान्हरः ॥

॥ श्रीशिव उवाच ॥

॥ समाप्य यात्रांस ययौ नृपः कर्णावतं पूरम् ॥२॥

અર્થ:—પાર્વતીજી બોલ્યા હે દેવના પણ દેવ ! હે જગન્નાથ !!! હે કરૂણાકર—હે મહેશ્વર !!! તે સુની નામની રાજપત્નિ તે ભાર્ગવ નામના બ્રાહ્મણ પાસે વૃતનો વિધિ સમજીને પોતાને ઘેર ગઇ તેણે પછી કેવી રી વ્રત કીધું. અને તેનું શું ફળ આવ્યું તે આપ કૃપા કે કહેશો, એવી રીતે પાર્વતીનાં પ્રેમભક્તિનાં વચન સાંભળી ઈશ્વર સ્વરૂપ સાક્ષાત્ મહાદેવજી બોલ્યા—હે પ્રિયે !!! ચન્દ્રસેન રાજા પોતાની ગયાજીની યાત્રા સમાપ્ત કરી પોતાના સર્વ પરિવાર સહિત પોતાની કર્ણાવતી નગરી આવ્યા. (૧–૨)

॥ स्वराज्यं पालयामास धर्मेण यश आप्तवान् ॥

॥ नित्यं विनायक ध्यानात्तत्प्रसादस्य भक्षणात् ॥३॥

॥ बुद्धि भेदो बभूवास्य प्रियांमेने सतीमपि ॥

॥ ततो दृष्ट प्रत्ययासा भरद्वाजंमुनिगुरुम् ॥४॥

અર્થ:—અને પ્રથમની પેઠે પોતાની રાજ્ય પ્રજાનું યથાશાસ્ત્ર પાલન કરવા લાગ્યા. રાજા સ્વધર્મશીલ હતો તેથી તેને સુયશ પ્રાપ્ત થયો. અહિંયાં રાજપત્ની સુનીતા શ્રીપ્રભુ સત્યવિનાયક માહારાજના પ્રસાદના બલથી તેમ પ્રભુના ચિંતવનથી તેની બુદ્ધિમાં ઘણોજ ફારફેર થઈ ગયો. અને તેથી નૃપતિની બુદ્ધિમાં પણ પ્રભુ કૃપાએ ફારફેર થયો. સુનીતા ઉપર રાજાને જે અપ્રીતી હતી તે હવે ધીમે ધીમે ઉતરી રાજાને વિચાર આવ્યો કે—આ મારી સ્ત્રી સદ્ગુણી છે. તેથી તેના ઉપર પ્રીતી થવા લાગી. આ પ્રમાણેનો અનુભવ તેના હૃદયમાં આવવાથી પોતાના કુલગુરૂ ભરદ્વાજ મુનીને કહેવાનો નિશ્ચય થયો. (૩–૪)

॥ समाहूय जगादाथ व्रता वाप्ति कथां निजाम् ॥

॥ सोप्याहतां मयाप्ये तन्मंगलायो पदेशितम् ॥५॥

॥ ततस्तेन व्रतेनाप्तं मानुष्ये प्यमृताशनम् ॥

॥ एवं ज्ञात प्रभावासा सव्रस्तद्व्रतमार भत् ॥६॥

અર્થ:—ભરદ્વાજ મુનીને બોલાવી. રાણીએ પોતાની તમામ હકીકત જણાવી. તે સમયે ભરદ્વાજ મુની બોલ્યા. હે રાજપત્ની !!! પૂર્વે આ સત્યવિનાયક શ્રીમહાગણપતિ મહારાજનું વ્રત કરવા મેં મંગળને કહ્યું હતું. તેથી ઉપદેશ

કયા પ્રમાણે મંગળે તે વ્રત કીધું તેથી આ મનુષ્ય લોકમાં તેને અમૃત પ્રાશન કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો. એવો આ વ્રતનો અપૂર્વ મહિમા છે. આ પ્રમાણે શ્રવણ કરતાંજ રાજપત્ની સુનીતાએ સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરી વ્રત કરવાનો નિર્ણય કર્યો. (૫–૬)

॥ सायं पूजाविधानाय गुरुणापति माव्हयत् ॥

॥ प्रेक्ष्यव्रतं नृपो यास्यन्प्राहासौ मदनावतीम् ॥७॥

॥ याहि प्रिये मया दृष्टुं विनायक व्रतोत्सवम् ॥

॥ साहनो याम्यहं तत्र भृशंशूलवती भवान् ॥८॥

અર્થ:— સંધ્યાકાળે વ્રતોત્સવ કરવા સમયે પોતાના સદ્‌ગુરૂ ભરદ્વાજ મુનીને પોતાનાપતિ ચન્દ્રસેન પાસે મોકલી આમંત્રણ કરાવ્યું. રાજા સુનિતાને ત્યાં જવા નિકળ્યા. જતી વખત નાની પત્ની મદનાવતીને કહેવા લાગ્યા હે સ્ત્રી !!! આજે આપણી સુનીતાને ત્યાં સત્યવિનાયક વ્રતનો મહોત્સવ છે. તે વ્રતોત્સવ જોવા અને પ્રભુદર્શન કરવાને આમંત્રણ કીધું છે. માટે તું પણ મારી સાથે ચાલ, તે સાંભળતાં મદનાવતી બોલી. મારા પેટમાં શુલ (ચુંક) આવે છે તેથી આવી શકીશ નહીં. (૭–૮)

॥ मयात्व दृष्ट कुतुकस्तथापित्वरितं ययौ ॥

॥ गुर्वाज्ञया शापभीतस्ततः पतिपुरःसरा ॥९॥

॥ विधाय पूजां श्रुत्वातु कथां साद्विजदंपती ॥

॥ संभोज्य मानयामास दाक्षिणा भूषणांशुकैः ॥१०॥

અર્થ:—મદનાવતીએ તીર્યક્ વચનોથી કહ્યું આવો ઉત્સવ આપણી દૃષ્ટિએ કદીએ પડયો નથી. તેથીજ આપણે ત્યાં જવું જોઇએ. એ પ્રમાણે કરડાકી ભર્યાં વચન કહ્યાં છતાં રાજાએ ધ્યાન આપ્યું નહિં, અને ગુરૂની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન નકરવું. જો કદી તેઓ શાપ આપે તો અહિત થાય એવા ભયથી તે રાજા સુનિતાને ત્યાં આવ્યો. પોતાના પતિ સાથે બેસીને સુનીતાએ પોતાના પ્રેમ સહિત શ્રીસત્યવિનાયક મહારાજનું યથાસાંગપૂજન કીધું અને કથા શ્રવણ કરી બ્રાહ્મણ દંપતિનાં જોડાં જમાડી તેમને વસ્ત્રાભુષણ આપી બ્રાહ્મણોનું સન્માન કીધું. (૯—૧૦)

॥ सुवासिनीः समानर्च कंचुकी कुंकुमादिभिः ॥
॥ सुगंधचूर्ण तैलाद्यै स्ततःप्रीत्यासुहृज्जनेः ॥११॥
॥ ततः प्रसादं सा खर्वं क्षीरपाक विनिर्मितम् ॥
॥ नाना भोज्य समायुक्तं बुभुजेतं वरानने ॥१२॥

અર્થ:—સીધવા સ્ત્રીઓને બોલાવી હલદર કંકુ આપ્યાં કંચુકીઓ અર્ગજાકાનની બુકડીઓ આપી સંતોખ્યાં અત્તર વિગેરે આપી રૂડા પ્રકારે સન્માન કીધું. હે પાર્વતી !!! એ પ્રમાણે કરી પછી રૂડા પ્રકારનાં પકવાન્ન ભોજન દુધ અને માવાનાં બનાવેલાં હતાં તે પોતાના આપ્ત સબંધી મીત્ર વર્ગ સાથે બેસીને લીધાં. (૧૧-૧૨)

॥ ततश्चक्रे जागरणं जपंती विभुनामसा ॥
॥ वारांगना नृत्यगीते रूपकै र्विविधैःशुभैः ॥१३॥

॥ पुराण चर्चया नाना भगवद्गुण कीर्त्तनैः ॥
॥ तत्व्रतस्य प्रभावेण रेमेतत्रैव भूपतिः ॥१४॥

અર્થઃ—ત્યાર પછી આખી રાત્રી જાગરણ કરતાં પ્રભુના નામનો જપ કરવા લાગી. વારાંગનાને બોલાવી નાના પ્રકારનાં નૃત્ય ગીતો વાદિત્ર સાથે કરાવ્યાં. પુરાણની ચર્ચા અને વિધવિધ પ્રકારના ભગવદ્ ગુણ કિર્ત્તન કરી જાગરણ પુરૂં કીધું. તે વ્રતના મહિમાથી પ્રસન્ન થયેલા નૃપતિ પણ ત્યાંજ રમણ કરવા લાગ્યા. (૧૩–૧૪)

॥ दिनानि कतिचित्तस्या विनयेन वशीकृतः ॥
॥ लेभे गर्भं ततोराज्ञी श्रीविनायक तोषतः ॥१५॥

॥ ततः शिष्टं प्रसादं तं समादाय समाययौ ॥
॥ सपत्न्या मंदिरं साध्वी तांददौ प्रेम संयुता ॥१६॥

અર્થઃ—સુનીતાનો પરમવિવેક વિનય અને સદ્‌ગુણ સદ્‌વર્તનને જોઇ સંતોષ પામેલા રાજા એ સુનિતાના નિવાસમાં કેટલાએક દિવસ ગાળ્યા. તે વખતે શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજની કૃપાથી આ સુનીતા ગર્ભવતી થઇ. બીજી વાત એવી બની કે, તે સત્યવિનાયક વ્રતને બીજે દિવસે તે સાધ્વી સુનીતા રાત્રીનો અવશેષ રહેલો પ્રસાદ લઇને પોતાની શોક મદનાવતીને મહેલે આપવા ગઇ. અને અતિ પ્રેમથી તે પ્રસાદ આપ્યો. (૧૫–૧૬)

॥ सा दुष्टभावाता वीक्ष्य रुरोषसुभृशं हृदि ॥
॥ तस्याः प्रसाद मादाय मंदिराभ्भिर वासयत् ॥१७॥
॥ प्रसाद् मर्पितं रोषा दूरंत्यक्तवतीखला ॥
॥ रुष्टासुष्वाप सामंच कोणेस्वां चलसंवृता ॥१८॥

અર્થ:—તે મદનાવતીએ પોતાની શત્રુ સુનીતાને ગણીને મનમાં ઘણોજ ક્રોધ લાવી તેની પાસેથી તમામ પ્રસાદ લઈ લઇને સુનીતાને પોતાના મકાનમાં ઘાલી દીધી સર્વ પ્રસાદ અત્યંત ક્રોધ કરીને રસ્તામાં ફેંકી દીધો અને પોતે પોતાના પલંગમાં એક ખુણે સુતી. (૧૭–૧૮)

॥ न ममर्ष समायातांपति प्रणय संयुतां ॥
॥ प्रसादस्यापमानेन तद्भक्त्या याच्छलेनच ॥१९॥
॥ जातां कुष्ठ युतां दुष्टां प्रातस्तां वीक्ष्यभूपतिः
॥ जहौ निर्भत्स्र्य कुटिलां सुनयानिरतोभवत् ॥२०॥

અર્થ:—સુનિતા સાધ્વી સ્ત્રી છે એવો ચન્દ્રસેનને પ્રેમ લાગ્યો હતો અને તે પોતાના ઉત્કર્ષને લીધે તેની પાસે આવી એમ સમજીને મદનાવતીથી તે સહન થઈ શક્યું નહિં. વળી બીજી બાજુએ શ્રીઇષ્ટ ગુરૂદેવના પ્રસાદનું પુષ્કળ અપમાન કીધું. સાધવી સ્ત્રીથી દગો કીધો ને દુષ્ક-યોગથી મદનાવતીને તેજ રાત્રીએ તેના સર્વ અંગમાં કે નામનો રોગ પેદા થયો. કુષ્ટરોગવાન સ્ત્રીને સવારે રાજા

જોઇ તે કુટીલ મદનાવતીનો ત્યાગ કીધો અને સુનિતાના પ્રેમને વશ રહ્યો. (૧૯–૨૦)

॥ सुषुवेसा सुतं सुभ्रूः पंचोच्चग्रहमंडिते ॥
॥ शुभे मुहूर्ते राजापि ददौ दानानि भूरीशः ॥२१॥
॥ ब्राह्मणेभ्यः पुत्रजन्म हृष्ट चित्तो यथार्हतः ॥
॥ कृत्वा तज्जात कर्मादि ज्योतिर्विदनुमोदितः ॥२२॥

અર્થઃ—ત્યારબાદ દિવસ પુરા થતાં જેના પાંચ ગ્રહ ઉચ્ચના છે એવા સુભ સમયમાં તે સુનીતા પ્રસુતા થતાં એક પુત્ર પ્રાપ્ત થયો. રાજા ચન્દ્રસેનને તે શુભ ખબર મળતાં રાજા પ્રસંન્ન થયો. બ્રાહ્મણોને ઘણાં દાન આપ્યાં. જ્યોતિષ શાસ્ત્રના નિયમ પ્રમાણે તે બાળકનો જાતકર્મ સંસ્કાર કીધો. (૨૧–૨૨)

॥ चक्रे लक्षमदं नाम्ना भूषया मास भूषणैः ॥
॥ अति प्रीति मति साध्वी सुनीतास्व भवत्तदा ॥२३॥
॥ सिषेवेऽहर्निशं भक्त्या प्रभुं सत्य विनायकम् ॥

॥ शिव उवाच ॥

॥ बभूवातितरां रुग्णा खिन्ना सामदनावती ॥२४॥

અર્થ:—તે પુત્રનું નામ લક્ષ્યપદ એવું રાખ્યું. અને નાના પ્રકારના અલંકાર પહેરાવ્યા. એમ જોઇને સુનીતાને બહુજ આનંદ થયો. સુનિતા બહુજ પ્રેમ ભક્તિથી શ્રીસત્ય-વિનાયક માહારાજની નિત્યભક્તિ કરવા લાગી માહાદેવજી

પાર્વતીને કહે છે હે પાર્વતી !!! અહિંયાં મદનાવતીએ દેવ પ્રસાદની અવગણના કરી અને સુનિતાને તીરસ્કાર કીધો તેને લીધે તેના સર્વ અંગમાં કોઢ નીકળ્યો હતો. તેથી દુખી થઈ. (૨૩–૨૪)

॥ पश्चात्तापवती पश्चात्सपत्नीं शरणं ययौ ॥

॥ तामाह सा साधुशीला भज सत्य विनायकम् ॥२५॥

॥ प्रसादस्यापमानेन दुःख भाक्त्वं वरानने ॥

॥ ततो गुरुं समाहूय नता स्वपतिना सह ॥२६॥

અર્થ:—આવી રીતનું પરિણામ આવવાથી તે મદનાવતીને પોતાના પાપ કર્મનો ઘણો પશ્ચાત્તાપ થયો. અંતે તે પોતાની મુર્ખાઈથી પસ્તાઇ સુનીતાને શરણ ગઈ. સુનીતાએ તે દુ:ખી મદનાવતીને જોઇ દયા લાવી કહ્યું કે હે મદનાવતી !!! તું પણ સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજનું વ્રત કરવાનો નિશ્ચય કર–અને પ્રભુ પ્રાર્થનાસહ પુજન કર. હે સ્ત્રી !!! શ્રીસત્યવિનાયક માહારાજના પ્રસાદનું અપમાન કરવા વડે તને આ દુ:ર્દશામાં આવવું પડયું છે. માટે તે દુ:ખનો નાશ કરવા માટે શ્રીસદ્‌ગુરૂ માહારાજના ચરણમાં પોતાના પાતસહ વર્ત્તમાન પડી. (૨૫–૨૬)

॥ स पत्न्या श्चैव पप्रच्छा वमानाघहरं शुभम् ॥

॥ उपायं सततं स्तस्याः सौहार्द परितोषितः ॥२७॥

॥ कथया मास चन्द्रेण सापराधेनसाधितम् ॥

॥ नामानि सुमुखाद्यानि जयपूर्वाणि सुंदरी ॥२८॥

અર્થ:—સદ્‌ગુરૂ માહારાજના ચરણકમલમાં આળોટતી સુનીતા શ્રીસત્યવિનાયક માહારાજના પ્રસાદની અવગણના કરવાથી મદનાવતીની આ દુર્દશા થઇ છે તેથી તે પાપના નાશને અર્થે અને પ્રભુ કૃપાની પ્રાપ્તિને માટે શું ઉપાય કરવો તે પુછવા લાગી સદ્‌ગુરૂ માહારાજ તેનાં વિનય વિવેકના વચનોથી સંતોષ પામ્યા. અને પૂર્વે કરેલા ચન્દ્ર-દેવતાના અપરાધની ક્ષમાપના માટે ચન્દ્રદેવતાએ જેમ સત્યાવનાયક માહારાજનું વ્રત કર્યું હતું. તે સઘળું તેને સંભળાવ્યું અને કહ્યું કે હે સુંદરી !!! सुमुखश्चैकदन्तश्च આ બારનામવાળા શ્રીૐકાર સ્વરૂપાકાર શ્રીમહાગણપતિ નામના પહેલાં જય શબ્દ અને વચ્ચે એકએક માસે એકએક અનુક્રમે નામ અને અંતે વિનાયક શબ્દ એવી રીતે દરેક માસે ઉચ્ચાર કરવાનો નિયમ રાખવો. (૨૭–૨૮)

॥ नित्यं विनायकां तानि प्रतिमासं प्रथक् पृथक् ॥
॥ यावत्कार्यं भक्षणाद्यं पूर्वमुक्त्वा कुरुष्वतत् ॥२९॥
॥ व्रतं चकारयामास पुनः पत्यातदर्थतः ॥
॥ तद्व्रतस्य प्रभावेण सापिरोगो ज्झिता भवत् ॥३०॥

અર્થ:—દરેક માસનાં નામ માઘ માસથી ગણવાનો પુરાણમાં મહિમા વર્ણવ્યો છે અને તે એવી રીતે કે માઘ માસની સુદી ૪ ને દીવસે जयमुखविनायक એમઃબોલવું તે પછી કંઇ પણ ખાવું પીવું જવું આવવું યાદ કરવું. વિગેરે

પછી ફાગણ સુદી ૪ ના દિવસે “ जय एकदंत विनायक ” એમ નામસ્મરણ બાર નામ બાર માસ પર્યંત લેવાં એમ નિશ્ચય કરી વ્રત કરવાનો રિવાજ રાખ–એ પ્રમાણે કહી તે ભારદ્વાજ ગુરૂએ મદનાવતી પાસે વ્રત કરાવવા સુનીતાનેજ આજ્ઞા કરી તે વ્રત કરાવ્યું. તે વ્રતના પ્રભાવથી થોડા દિવસમાં તે મદનાવતી તે રોગના દુઃખમાંથી મુક્ત થઈ. (૨૯–૩૦.)

॥ ततो दृष्ट प्रभावो सौ चन्द्रसेनो नृपोत्तमः ॥
॥ प्रतिमासं प्रुपूजैनं देवं सत्य विनायकम् ॥३१॥
॥ नित्यं नियम संयुक्त स्ताभ्यां स्त्रीभ्यां बभूवह ॥
॥ कृत्वा देवालयं चारु सौवर्णं रत्न भूषितम् ॥३२॥

અર્થ:—એવી રીતે માસવ્રતના મહિમાના પ્રભાવથી પ્રસન્ન થયેલી મદનાવતી સાથે સુનીતા અને રાજા ચન્દ્રસેન પણ દર માસે વ્રત કરવા લાગ્યાં તેથી તેઓ ઘણાંજ સુખી થયાં. બંન્ને સ્ત્રીઓ સંપ ઐક્યતાથી રહેવા લાગી. અત્યંત પ્રેમભક્તિના નિયમથી રહેનારાં તે દંપતિએ પછી સુવર્ણનું રત્નજડીત એક શ્રીમહાગણપતિ મહારાજનું મંદિર બાંધ્યું. (૩૧–૩૨)

॥ तन्मध्ये स्थापया मास देवं सत्य विनायकम् ॥
॥ तत्पुर स्तीर्थ ममलं गुरोरुल्लंघनाघहम् ॥
॥ चक्रे ततः पप्रथे तद्भुवि कर्णावतंपुरम् ॥
॥ भुक्त्वा स विविधान्भोगानीप्सितान्देव दुर्लभान् ॥३४॥

અર્થ:—તે મંદિરમાં અત્યંત પ્રેમભક્તિવડે શ્રીૐકાર-સ્વરૂપી સ્વત:સિદ્ધસાકાર સ્વરૂપે શ્રીમહાગણપતિ મહારાજની સ્થાપના કરી. સદ્ગુરૂની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન દોષ હરનાર એમ મંદીર પછવાડે શુદ્ધતીર્થ પણ તૈયારજ કીધું ત્યારથીજ આ કર્ણાવત નગર સમગ્ર ભારતભૂમિમાં સુપ્રસિદ્ધ છે તે શ્રી-મહાગણપતિ મહારાજના મહિમાથી છે. એવી રીતે શ્રીસત્ય-વિનાયક ગણપતિ મહારાજની કૃપાથી ચન્દ્રસેન રાજા અતિ વૈભવ સાથે અનેક પ્રકારનાં સુખ ભોગવતો દેવને પણ દુર્લભ એવા વ્રતથી સુખી થયો. (૩૩–૩૪)

॥ पुत्रे राज्यं विनिक्षिप्य स्त्रिभ्यां कान्तारमाविशत् ॥
॥ व्रत प्रभावाच्छुद्धात्मा योग साधन तत्परः ॥३५॥
॥ स्वानंद मायुषोंते स ययौ सत्य विनायकम् ॥
॥ इदं व्रतं यः कुरुते नरः परम दुर्लभम् ॥३६॥

અર્થ:—વૃદ્ધાવસ્થામાં પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી બંન્ને ધર્મપત્ની સહવર્ત્તમાન વાનપ્રસ્થાશ્રમ ભુક્તમાન કરવા ગયા. અને શ્રીસત્યવિનાયક વ્રતના પ્રભાવથી અત્યંત શુદ્ધ બુદ્ધિમાન થઈ પોતાના આત્મારૂપ બિંદુજ્યોતિને મહાસાગરરૂપ પ્રભુના સ્વયંપ્રકાશ ચૈતન્ય જ્યોતિમાં મેળવવા યોગરૂપ સાધન કરવા લાગ્યા. આયુષ્યના અંતમાં બંન્ને સ્ત્રીઓ સહવર્ત્તમાન તે ધર્માત્મા રાજા ગુરૂકૃપાએ પોતાના આનંદરૂપ શ્રીપરમાત્મા ગણેશજીના ભુસ્વાનંદ લોકને પામ્યા

કે જે સર્વથી શ્રેષ્ઠપદ (વૈકુંઠ કૈલાસ આદિથી) છે. અને દેવને દુર્લભ છે તો મનુષ્યને કેમ દુર્લભ નહિ ? ? ? (૩૫–૩૬)

॥ शृणु याच्च कथां पुण्यां भुक्तिमुक्ति प्रदायिनीम् ॥
॥ सर्वान्कामानवाप्नोति सद्यः सत्य विनायकात् ॥३७॥
॥ पुत्रार्थि लभते पुत्रान्धन कामो लभेद्धनम् ॥
॥ भार्यार्थीलभते भार्यां व्रतीसद्योनगात्मजे ॥३८॥

અર્થ:—આ મનુષ્ય લોકમાં નાના પ્રકારના સુખરૂપ ભોગની પ્રાપ્તિને અર્થે અને અંતે મોક્ષપ્રદ પુણ્ય પ્રાપ્તિરૂપ સ્વાનંદ લોકની પ્રાપ્તિને અર્થે આ વ્રતની કથા જે માણસ પ્રેમભક્તિએ શ્રવણ કરે તે મનુષ્યના સર્વ મનોરથ સફળ કરનાર તે સત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજ સમર્થજ છે. હે પાર્વતી ! ! ! આ સત્યવિનાયક વ્રત કરનારને પુત્રની ઇચ્છા હોય, ધનની ઇચ્છા હોય, સ્ત્રીની ઇચ્છા હોય તો સર્વ પ્રકારની ઇચ્છા પ્રમાણે ફલદાતા તે સત્યવિનાયક મહારાજની કૃપાજ છે સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. (૩૭–૩૮)

॥ अंते स्वानंद माप्नोति भुक्त्वा भोगान्मनोगतान् ॥

॥ पार्वत्युवाच ॥

॥ वरदायां कथं सेव्यः प्रसादो व्रतिनाशिव ॥३९॥

॥ शिव उवाच ॥

॥ तिष्ठेत्स्वीकृत्य तीर्थं तत्ताद्दिने नियतोव्रती ॥
॥ पंचम्यां सेवयेत्पश्चात्पारणावसरे प्रिये ॥४०॥

અર્થ:—અને આ લોકનાં સર્વ પ્રકારના મનોરથો પુરા કરી અંતે તે સ્વાનંદલોકને પ્રાપ્ત થાય છે. આ સાંભળીને પાર્વતી બોલી. હે શંકર ! ! ! આ સત્યવિનાયક વ્રત ભાદરવા સુદી ૪ ના રોજ કરાવવું. એમ આપે કહ્યું. પરંતુ તે દિવસે તો વ્રત ઉપોષણનો દિવસ છે, તે દિવસે ઘઉંનો આટો વિગેરે પ્રસાદ કેવી રીતે લેવાય ? ? ? માટે તે વિષે ખુલાસો કરો. પાર્વત્તીનો પ્રશ્ન સાંભળીને શંકર બોલ્યા. વરદ ચતુર્થિના રોજ વ્રત કરનારાએ તે ચતુર્થિ અગર ગમે તે ચતુર્થિએ વ્રત હોવાથી ઉપોષણ કરવાનું છે તેથી માત્ર દેવચર્ણામૃત તીર્થજ લેવું. અને પંચમીના પારણાં વેળાએ તે પ્રભુનો પ્રસાદ લેવો, એટલે અપમાન કહેવાય નહિ. (૩૯–૪૦)

॥ सुत उवाच ॥

॥ इतिवः कथितं नाना कथांतर समन्वितम् ॥
॥ व्रतं विनायकस्येदं शौनकाद्या महर्षयः ॥४१॥
॥ यथा शिवेन कथितं गिरिजायै शुभावहम् ॥
॥ ब्रह्मणा नारदायोक्त मादरात्पॅरि पृच्छते ॥४२॥

અર્થ:—સૂતપુરાણી બોલ્યા. હે શૌનકાદિ મહર્ષિઓ !!! આ પ્રમાણે કેવળ કલ્યાણકારક એવા શ્રીસત્યવિનાયક શ્રીગણપતિ મહારાજના વ્રતનો મહિમા શ્રીપાર્વતી પ્રત્યે પૂર્વે મહાદેવજીએ કહી સંભળાવ્યો હતો. અને નારદજીના કહે-

વાથી બ્રહ્માજીએ નારદમુનિને પણ તે કહ્યો હતો તે મેં જેમ સાંભળ્યું તેમ આ કળીયુગના પાપોથી મુક્ત થવા માટે અને તુરત અનુભવ આપનાર આ ચરિત્ર તમને કહી સંભળાવ્યું છે—તે પ્રમાણે વ્રત કરનાર આ જીવનમાં સુખથી રહેતાં અંતે પરમપદ સ્વાનંદલોકને પામે છે.

इति श्रीब्रह्मांडपुराणे शिवपार्वतीसंवादे श्रीसत्यविनायकोपाख्याने पंचमोऽध्यायः ॥ ॐ ॐ ॐ

श्री सत्य विनायकार्पणमस्तु ॥ ॐ तत्सत्ब्रह्मार्पणम् ॥

એ પ્રમાણે શ્રીબ્રહ્માંડ પુરાણનો શિવપાર્વતી સંવાદરૂપ શ્રીસત્યવિનાયક વ્રતની કથાનો પાંચમો અધ્યાય ગુજરાતી ટીકા સાથેનો પુરો થાય છે.

સમાપ્ત.

આ સર્વ શ્રીૐકાર સ્વરૂપ સ્વયં ૐકારમૂર્તિ શ્રીસત્ય-વિનાયક મહારાજને અર્પણ છે.

ૐ ૐ ૐ

॥ ॐश्रीः ॥ कथाश्रवणोत्तरम् ॥ आचम्यप्राणानायम्य ॥ अद्यपूर्वोच्चारि० श्रीसत्याविनायककथाश्रवणसांगतासिद्ध्यर्थंपुस्तकपूजनपूर्वकंवाचकपूजनमहं करिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ श्रीसरस्वत्यैनमइतिनाममंत्रेणगंधाद्युपचारैःपुस्तकपूजांकृत्वा ॥ श्रीव्यासस्वरूपिणेब्राह्मणायेदमासनमित्यादिपाद्यार्घ्याचमनीयगंध पुष्पाक्षतवस्त्रालंकारतांबूलफलदक्षिणाभिर्यथाविभवंपौराणिकपूजांकुर्यात् ॥ ॥ ततोभगवतेमहानैवद्यार्पणं ॥ आचम्यअद्यपूर्वो० प्रीत्यर्थंगंधादिपंचोपचारैःपूजन महंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य ॥ ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः ॥ श्रीखंडंचं० ॥ ॐसत्यावि० ॥ चंदनं० अक्षता० ॥ ॐसत्यावि० ॥ अक्षतान्सम० ॥ ॐतस्माद्श्वा० ॥ माल्यादीनि० ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ पुष्पाणिस० ॥ ॐ यत्पुरुषं० ॥ वनस्पतिरसो० ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ धूपंस० ॥ ॐ ब्राह्मणोस्य० ॥ साज्यंच० ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ दीपंस० ॥ ॐ चंद्रमा० ॥ चतुर्विधान्नसंपन्नंमधुरंमोदकान्वितम् ॥ नैवेद्यंतेमया दत्तंभोजनंकुरुविघ्नप ॥ ॐ श्रीसत्य० ॥ महानैवेद्यंसम० ॥ अमृतो० ॥ प्राणाय० ६ ॥ नैवेद्यमध्येप्राशनार्थंपानीयंस० ॥ पुनःप्राणाय० ६ ॥ उत्तरापोशनंस० ॥ हस्तप्रक्षा० ॥ मुखप्रक्षा० ॥ आचमनीयं० ॥ करोद्वर्तनं० ॥ पूगीफलमितितांबूलं ॥ हिरण्यगर्भेतिदक्षिणां ॥ इदंफलमितिफलम् ॥ ततःआर्तिक्यम्

(आर्ती) नमोस्त्वनं० ॥ नमस्कार० यानिकानिचेतिप्रदक्षिणा ॥
मंत्रपुष्पांजलिंसमर्प्य। अनेनपंचोपचारपूजनेन श्रीसत्यविनायकः
प्रीयतांनमम ॥ ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ ॥ अद्यपूर्वोक्त०
श्रीसत्यविनायकव्रतसांगतासिद्ध्यर्थंयथाशक्ति (यथावकाशेन)
ब्राह्मणसुवासिनीसमाराधनमहंकरिष्ये ॥ तथाचभूयसींदाक्षिणां-
दातुमहमुत्सृजे ॥ इतिसंकल्प्यभूयसींदद्यात् ॥ ततःसर्वेभ्यस्ती-
र्थप्रसादंदत्वास्वयंगृह्णीयात् ॥ तत्रतीर्थग्रहणमंत्रः ॥ अकालमृत्यु-
हरणंसर्वपापविनाशनम् ॥ देवपादोदकंतीर्थंजठरेधारयाम्यहम् ॥
इतितीर्थमंत्रः ॥ प्रसादंहस्तेगृहीत्वा ॥ बहुजन्मार्जितंयन्मेदेहेस्ति-
दुरितंहितम् ॥ प्रसादभक्षणाद्यातुलयंसत्याविनायक ॥ इतिप्रसादं-
भुक्त्वा ॥ ब्राह्मणान्सुवासिनीश्चभोजयित्वा बंधुसुहृन्मित्रादिभिः
सहस्वयंभुंजीत ॥ ततोरात्रौश्रीसत्याविनायकसान्निधौ वेदपठन-
भजननृत्यगायन नानावाद्यवादनादिभिर्जागरणंकृत्वा प्रातर्नित्य-
कर्मसादनानंतरमुत्तरपूजांकुर्यात् ॥ ॥ सायथा ॥ ॥ आचम्य
प्राणानायम्य देशकालौसंकीर्त्य ॥ श्रीसत्यविनायकप्रीत्यर्थं
आवाहितदेवतानामुत्तरपूजनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ आवा-
हिताखिलदेवताभ्योनमः इतिनाममंत्रेणगंधाद्युपचारैः प्राथनां-
तंसंपूजयेत् ॥ ततोहस्तेअक्षतान्गृहीत्वा ॥ ॐउत्तिष्ठब्रह्मणस्पते०
॥यांतुदेवगणाःसर्वेपूजामादायपार्थिवात् ॥ इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं-
पुनरागमनायच ॥ इतिदेवतोपरिअक्षतान्निक्षिपेत् ॥ ॥ अथ-

पीठदानम् ॥ आचम्य ॥ अद्यपूर्वो० श्रीसत्याविनायकव्रतसां-गतासिद्ध्यर्थं आचार्यायपीठदानंकरिष्ये ॥ तथाआचार्यपूजन-महंकरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्य आचार्यमासनपाद्यादिभिःसंपूज्य ॥ विप्रायवेदविदुषेश्रोत्रियायकुटुंबिने ॥ नरकोत्तारणार्थायअच्युतः प्रीयतामिति ॥ इदंश्रीसत्यविनायकपीठदानंसदक्षिणाकंसतांबूलं-शर्मणेब्राह्मणायतुभ्यमहंसंप्रददेप्रतिगृह्यताम् ॥ आचार्यः प्रति-गृह्णामीतिवदेत् ॥ अनेनपीठदानेनश्रीसत्याविनायकःप्रीयतांनमम ॥ ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु ॥ कर्मांतेद्विराचामेत् ॥ ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ ॐ ॥

॥ ॐ श्रीपरमात्मने नमोनमः ॥

अथ श्रीभवसंकटमोचन श्रीगणपति स्तोत्रम् ॥

ॐ एकाक्षराय प्रणवाय गजाननाय
विद्याधिशाय गजवक्त्र सुरेश्वराय
वागीश्वराय त्रिगुणातीत निष्कलाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. १

× × × ×

तुर्यातीताय परब्रह्म परेश्वराय
परमेश्वराय जगवंद्य सनातनाय
देवाधिदेव निखिलात्मकपूजनाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. २

× × × ×

कालातीताय स्वप्रकाश विकाशकाय
भूतं भवत् भविष्यकाल प्रकाशकाय
बुद्धिपतेः प्रियपति गजकर्णकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ३

× × × ×

लम्बोदराय विश्वात्मक दिव्यमूर्त्ते
सर्वेश्वराय विमलाय च ब्रह्ममूर्त्ते

आदीश्वराय गुरुवे जनतारणाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ४

× × × ×

भक्तप्रियाय निजभक्त सहायकाय
सिद्धेश्वराय सुखदाय च शान्तिदाय
मोक्ष प्रदाय जीव—ब्रह्म अभेदकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ५

× × × ×

विज्ञानकाय निजब्रह्मि भूतात्मकाय
हेरम्ब स्मर्ण चितपाप हरात्मकाय
गौरीसुताय शिव ध्यान धरात्मकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ५

× × × ×

कोशातीताय निधिपति नारायणाय
द्वैतात्मकाय जलशशी अद्वैतकाय
विश्वेश्वराय मनमंगल मूर्त्तिकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ७

× × × ×

गंगाधराय त्रिपुरासुर हन्तिकाय
व्याप्यात्मकाय विभु केशुविनाशनाय

जगदंबरूप महिसासुर मर्दनाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ८

× × × ×

वरदा चतुर्थि वरदाय विनायकाय
संकष्टनाशन पराय गणेश्वराय
विश्वंभराय बलि गर्वहरायकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ९

× × × ×

कीर्णात्मकाय व्यवहार प्रकाशकाय
जाग्रत् सुषुप्त स्थूल कारण कारणाय
मायाविभ्रान्त किल किल्मिषहारकाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. १०

× × × ×

दुर्बुद्धिनाशन सदोदित ज्योतिकाय
सिद्धःस्वयं स्वपर वाणिमनोंतकाय
वाणीमनात्मक अहोनिश बुद्धिदाय
मोरेश्वराय भवसंकट मोचनाय. ११

× × × ×

माया मयाय च विहीन विलासकाय
आद्यंत जीवपद नेति सदाशिवाय

सोहं उपास्य अधिष्ठान परात्पराय
मोरेश्वराय भव संकट मोचनाय. १२

× × × ×

कर्मातीताय च विशेष क्रियात्मकाय
प्रत्यक्षकाय च परोक्ष सुदर्शकाय
ॐ ॐ स्वरूप गुरु मूर्ति गजाननाय
मोरेश्वराय भव संकट मोचनाय. १३

× × × ×

हेनाथ!!नाथ!!!शरणागत वत्सलाय
करुणा कराय सच भक्त सुभक्तिदाय
स्वानंददाय पद योगी विनायकाय
मोरेश्वराय भव संकट मोचनाय. १४

× × × ×

॥ संकष्ट नाशनं स्तोत्र भव बंध विमुक्तये ॥
॥स्व स्वानंद मवाप्नोति सद्गुरोः चर्णांबुजे ॥ १५

इति श्रीमत्परमहंस परिव्राजकाचार्य श्रीस्वामि विनायक योगी महाराज कृत भव संकट मोचन स्तोत्रं संपूर्णम् ॥

॥ ॐ तत्सत् ॥

॥ ૐ ॥

" આરતી "

જય જય ૐકારનાથ–જય ગણપતિ સ્વામી–ગુરૂ (૨)
સિદ્ધિવિનાયક દેવા (૨) જય અંતરયામી. જય જય–ટેક.

સ્વતઃ પ્રમાણ ઉપાસ્ય–પુરણ બ્રહ્મ પ્રભો–ગુરૂ (૨)
હરિહર વિધિ માનવમાં (૨) બુદ્ધિપતિ છો વિભો. જય. ૧

વિઘ્નહરા વિશ્વંભર–મનવાણી પર છો–ગુરૂ (૨)
ગીતા જ્ઞાન પ્રકાશક (૨) આપ પરાત્પર છો. જય. ૨

ભક્ત ઉદ્ધારક નાથ–જ્યાં ત્યાં આપ વહ્યા–ગુરૂ (૨)
બાવન બાહ્યાંતરમાં (૨) આપ પ્રકાશી રહ્યા. જય. ૩

કરૂણાકર લંબોદર–પંચાયતન ભાવે–ગુરૂ (૨)
અભેદ ગુણાતીત પોતે (૨) વેદશાસ્ત્ર ગાવે. જય. ૪

પરમધામ પરમાર્થ–જ્યોતિરૂપ વિલસો–ગુરૂ (૨)
યોગી વિનાયક સ્વામી (૨) સદાએ ધ્યાન વસો. જય. ૫

જાહેર ખબર.

સર્વ સનાતન વૈદિક શ્રૌતસ્માર્ત્ત કર્માનુષ્ઠાન નિષ્ઠ-ધર્મ ધુરંધર પવિત્ર સજ્જન ભક્તરાજ બંધુઓ-પોતાના સ્વધર્મ-કર્મ-ઉપાસના ભક્તિની જાગૃતીને માટે-અવશ્ય ધ્યાન આપશે.

આધુનિક સમયમાં કળીયુગ તામસ વ્યવહારની જાહોજલાલીને લીધે-સ્વધર્મી બંધુઓની ધર્મ વ્યવહાર સ્થિતિ અસ્ત વ્યસ્ત જેવી થઈ પડી છે. દેશની અવનતિના તમામ માર્ગો ખુલ્લા થઇ પડ્યા છે. જેથી સ્વધર્મિ ભાઇઓ અને બ્હેનોને ઘણીજ અગવડ ભોગવવી પડી છે. એવા સમયે પોતાના સનાતન ધર્મના બળને માટે તેમ સુભક્તજનોના કલ્યાણને માટે આ શ્રી મહાગણપતિના મંદિર ખાતે ઘણાં નવાં અને શાસ્ત્રોક્ત ગ્રંથોનું ગુજરાતી ભાષાંતર સાથેનાં ગ્રંથો છપાવી તૈયાર રાખેલાં છે. જેમને આ સનાતન વૈદિક ધર્મની પ્રેમભક્તિની પ્રભુ કૃપા હોય તેમણે અહિંથી ગ્રંથો મંગાવી પોતાનું કલ્યાણ ઇચ્છવું. તા. ૧-૭-૨૯.

શ્રી લક્ષ્મીવિનાયક ગણપતિ મંદિર-લુણાવાડા. ગોધરા થઇને.

રસિકપ્રસાદ ભુલેશ્વર મેહેતા.
શ્રીગણપતિ મંદિરના વહિવટદાર
લુણાવાડા.